

ГІЙОМ
АПОЛЛІНЕР

Лірика Гійома Аполлінера (1880—1918) — одне з найвидатніших явищ європейської поезії XX століття. Художні відкриття французького поета спровокували значний вплив на розвиток всієї сучасної поезії, сприяли її оновленню та демократизації.

Геній Аполлінера близький пам'яті стільки формальними новаціями, скільки художньо точним відтворенням духу нової доби, високим гуманістичним пафосом протесту проти буржуазної знедуховленості, фольклорно чистою органічністю ліричних шедеврів.

ПЕРЛИНИ СВІТОВОЇ ЛІРИКИ

GUILLAUME
APOLLINAIRE

ГІЙОМ
АПОЛЛІНЕР
ПОЕЗІЇ

з французької

КІЇВ
ВИДАВНИЦТВО ХУДОЖНЬОУ ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО»
1984

И(Фр)
A76

Переклад
Миколи Лукаша

Передмова та примітки
Дмитра Наливайка

Перекладено за виданням:
Apollinaire. Oeuvres poétiques.
Bibliothèque de la Pléiade.
Paris, 1959, Éditions Gallimard.

A 4703000000—190
M205(04)—84 190.84

© Упорядкування, український переклад,
передмова, примітки, художнє оформлення.
Видавництво «Дніпро», 1984 р.

ШЛЯХАМИ ОНОВЛЕНИЯ ПОЕЗІЇ

Вже не одне покоління дослідників і шанувальників поезії цілком слушно вбачає у творчості Гійома Аполлінера одне з найвидатніших і найоригінальніших поетичних явищ початку двадцятого століття. Та разом з тим у його поезії, в її рухові і її структурах виразно проявляється і «спільний зміст», закономірності й тенденції, притаманні цілому етапові розвитку європейської поезії і ширше — всього європейського мистецтва. І розкривається по-справжньому творчість Аполлінера в єдності цих двох аспектів, органічно між собою взаємопов'язаних.

Тогочасна буржуазна критика вбачала в Аполлінері одного з богемно-анаархічних митців, одержимих духом руйнування мистецтва, самих його основ (а заодно — суспільства й моралі) і поверження авторитетів,— тих митців, які будь-якою ціною прагнуть художніх новацій, оригінальності, аж до втрати сенсу творчості, до абсурду. Ця репутація Аполлінера виявилася досить стійкою, вона відігравала немалу роль у тому, що французьке літературознавство довгий час ігнорувало творчість поета, і серйозне її вивчення розпочалося у Франції лише після другої світової війни. Коли ж це вивчення розгорнулося, па перший план у ньому

вийшло простеження зв'язків Аполлінера з різними модерністськими й авангардистськими течіями та школами перших десятиліть ХХ сторіччя, визначення місця й ролі поета в їхньому становленні та розвитку. Загалом же у переважної більшості буржуазних дослідників Аполлінер постає, поряд з Жаррі, Пікассо, Кандинським, Архіпенком та іншими, як один із «ключових» митців авангардизму, тих митців, котрі закладали основи «авангардного мистецтва» й надовго визначили його характер і спрямованість.

Було б несерйозним не помічати причетності Аполлінера до згаданих течій і шкіл, як і того, що в становленні деяких із них його участь була досить-таки значною. Ale ще непростиміше не бачити за всім цим більш глибокого і серйозного змісту — активної участі поета в процесах радикального перевороту в мистецтві, в художньому мисленні й творчості на рубежі століть, з переходом капіталізму в стадію імперіалізму, яка водночас є «передднем соціальної революції пролетаріату» *. Найважливішим у процесах перевороту в мистецтві було оновлення реалізму, формування його нової художньої системи — системи реалізму ХХ сторіччя.

Глибокі структурні зміни в художньому мисленні й творчості ХХ сторіччя привертають дедалі біль-

* Л е н і н В. І. Повне зібрання творів.— К., 1972, т. 27, с. 290.

шу увагу наших літературознавців, мистецтвознавців, естетиків. Так, відомий радянський мистецтвознавець Г. О. Недошивін пише: «Як би ми не ставилися до процесів, що відбуваються в світовій художній культурі ХХ сторіччя, як би ми не тлумачили їх украї складний і суперечливий зміст, які б ми не робили висновки,— одне лишається безсумнівним: ми присутні при грандіозних зрушеннях в естетичній свідомості людства, досить грунтovих потрясіннях». Йдеться, зазначає далі дослідник, «про велетенський художній переворот, який знаходить собі в переворотах, раніше вже пережитих людьми (перехід від античності до середньовіччя або Ренесанс), лише скромну за масштабами, а тому й умовну аналогію» *.

Тут мова йде передусім про розвиток нових форм і структур художнього мислення, що з найбільшою — в буквальному значенні слова — наглядністю проявляється в живописі. Але аналогічні процеси мають місце і в інших мистецтвах, у тому числі в літературі. Неправильним було б вважати, що названий художній переворот відбувається лише в модерністському мистецтві, охопленому духом експериментаторства, новацій, пошуками нових, небачених раніше форм. Охоплює він і реалістичну літературу та мистецтво, і, очевидно, модернізм і авангардизм — це значною мірою експреси худож-

* Недошивин Г. А. Теоретические проблемы современного изобразительного искусства.— М., 1972, с. 11.

нього перевороту, тоді як у своєму «оптимальному варіанті» відбувається він у творчості митців-реалістів. Звернувшись до літератури, досить назвати хоча б імена Т. Манна і Б. Шоу, Р. Роллана і К. Чапека, В. Маяковського і Б. Брехта, Л. Арагона і П. Неруди, Ю. Тувіма і О. Довженка, майстрів нового латиноамериканського роману.

Характерним виявом процесів художнього перевороту в сфері поезії є поетичний реалізм, до якого пряме відношення має творчість Аполлінера. Слід зазначити, що в радянській пауці концепція поетичного реалізму вперше була висловлена саме у зв'язку з Аполлінером — у грунтовній післямові М. І. Балашова до видання його поезій в російському перекладі (1967). Більш поглиблену розробку ця концепція отримала у післямові того ж автора до збірки перекладів Б. Сандрара, іншого видатного французького поета початку ХХ сторіччя, і нині вже можна констатувати, що вона має широке визнання в радянському літературознавстві.

Поетичний реалізм тісно пов'язаний з художнім оновленням і збагаченням реалізму ХХ сторіччя, зокрема з інтенсивним розвитком у ньому умовно-метафоричних форм. Поети, чия творчість тяжіє до поетичного реалізму, прагнули інтенсивно-ліричного освоєння сучасності і водночас ставили перед собою завдання її масштабного й разом з тим заострено-конкретного вираження, що вело їх до пошуку нових, вільних віршових форм і стилів, нової поетичної образності. «Лірика поетичного

реалізму,— пише М. І. Балашов,— долає камерність, стає поезією великих просторів, бурхливої соціальної динаміки, технічного прогресу. В свою круговерть вона втягує те, що вчора вважалось соціальної естетично низьким, повсякденним, прозаїчним. Причому ця лірика стикається з різними авангардистськими пошуками і втрачає ряд естетичних якостей...» *

Творчість Аполлінера з її невгамовними шуканнями і експериментами, її безперечними здобутками й відчутними втратами є одним із пайзначніших і найхарактерніших явищ поетичного реалізму в французькій і всій європейській поезії ХХ століття. Цим вона теж становить неабиякий інтерес.

В біографії Аполлінера й на сьогодні лишається кілька «білих плям», серед них — питання його походження. В тому, що таке питання виникло, зіграла свою роль склонність поета до містифікацій, напускання туману загадковості,— це породжувалося бажанням завуалювати й романтизувати непривабливу реальність. Разом з тим чималу частку відповідальності слід тут віднести й на карб історії, яка багато що переплела й переплутала в долях предків поета.

* Б а л а ш о в Н. И. Блез Сандрап и проблема поэтического реализма XX в.— В кн.: Б л э з С а н д р а р. П о всему свету. М., 1974, с. 144—145.

Існує кілька версій походження поета, але обмежимося стислим викладом тієї, що викликає найбільше довір'я у дослідників. Народився поет 26 серпня 1880 року в Римі, його мати походила з польської шляхетської родини Костровицьких, яка раніше мала маєтності в Західній Білорусії неподалік від Новогрудка. За участь у польському повстанні 1863 року родина зазнала репресій з боку царського уряду; дідові поета Міхалеві Костровицькому пощастило емігрувати, і він служив офіцером у папській гвардії. Батьком поета найвірогідніше був італійський офіцер Франческо Флуджі д'Аспермон, який тривалий час мав зв'язок із Анджелікою Костровицькою, але з невідомих причин не одружився з нею. Виховувався поет матір'ю і носив її прізвище.

Про все це варто нагадати й тому, що у нас не завжди точно висвітлюється національна належність Аполлінера, зустрічаються навіть твердження, що він «французький поет польського походження». Це явне перебільшення, і не тільки тому, що Аполлінер, так би мовити, на три чверті був італійцем (Міхал Костровицький був одружений з італійкою Джульєттою Флоріані). Не слід забувати про те, що виріс він і сформувався на «латинському Південі». Ті люди, які його добре знали й багато спілкувалися з ним, як, наприклад, А. Бійї, говорять про суті «південні», «латинські» риси його світосприймання і характеру, вони свідчать, що поет усвідомлював себе належним передусім до «серед-

земноморського світу її культури». На це ж укаzuють і його естетико-художні погляди її смаки, зокрема тяжіння до класичного ідеалу її чуттєвої конкретності в мистецтві.

Проте Аполлінер не забував і свою «другу вітчизну» — Польщу, живі ниті пов'язували його з нею і всім слов'янським світом, що знайшло досить переконливе вираження і в його творчості. Мати зуміла пробудити у сина інтерес та симпатію до Польщі, передати йому дещо від ідеології польського визвольного руху XIX сторіччя, зокрема певний відгомін ідей месіапізму, на той час уже явно анахронічних. Разом з тим Аполлінер виявляв інтерес та симпатію до інших слов'янських країн — до Росії і України, Чехії і Сербії, що відбилося в його творах: поемі «Пісня іслюбого», повісті «Жінка в кріслі», оповіданнях «Зустріч у Празі», «Otmika» (по-сербохорватськи — «умикання») та інших.

Дитинство Аполлінера пройшло в Італії, а юність — на південні Франції, в Монако, Каннах, Ніцці; освіту він дістав у французьких колежах і ліцеях названих міст. В 1897 році Вільгельм Костровицький залишає ліцей у Ніцці й обирає назавжди поезію, важкий і пепевний шлях літератора. Бійї так характеризує Аполлінера на порозі самостійного життя: «В сімнадцять років він уже був оригінальним письменником, деякі оповідання із «Ересіарха і К°» були написані в цей час. Він перекладав Боккаччо, читав великих романістів, проголошував

соціалістичні прогресивні ідеї. В цей час він писав вірші наполовину канонічні, наполовину вільні».

В 1899 році Аполлінер разом із матір'ю і молодшим братом переїжджає до Парижа, де через деякий час поселяється окремо від них. Відтині Париж стає для нього не просто постійним місцем проживання, але й тим суспільним і культурним середовищем, у якому він зростав як поет і ширше — як діяч мистецтва. Не можна відмовити в правоті вже поважній за віком формулі французьких дослідників, за якою «Париж зробив Аполлінера Аполлінером». Справді, і духовний склад поета, і його творчість невіддільні від Парижа початку ХХ сторіччя, від його артистичних кав'ярен і художницьких ательє, від його специфічної культурної атмосфери і паприженого ритму художнього життя, сповненого дерзновенних пошуків і палких дискусій. Особливо цим відзначалося артистичне середовище Монмартра, яке було найближчим середовищем Аполлінера і справило на нього величезний вплив. Це середовище створювали Пікассо і Модільяні, Дерен і Матісс, Утрілло і Вламінк, Сандrar і Жакоб, Жаррі й чимало інших тоді ще молодих митців, яким судилося відіграти таку визначну роль у художньому перевороті ХХ сторіччя.

Але зближення Аполлінера з ними відбудеться трохи згодом, поки що ж, у перші роки перебування в Парижі, йому жилося дуже скрутно. Родина Костровицьких ледве зводила кінці з кінцями, і мо-

лодому поету доводилося ради заробітку підписувати поздоровчі адреси, в ролі «літературного негра» писати для якогось Енара роман «Що робити?», працювати конторським службовцем і т. ін. Повсякденна «боротьба за існування» забирала багато часу й сил, проте не припинялася і наполеглива «робота над собою», тобто розширення і поглиблення освіти, і творча діяльність поета. В 1901 році відбувається його поетичний дебют — журнал «Гранд Франс» умістив невелику добірку поезій, ще підписану прізвищем «Костровицький», — а наступного року під оповіданням «Ересіарх», вміщеним у «Ревю бланш», вперше з'явився підпис «Гійом Аполлінер». В ньому перше з імен, даних поетові при хрещенні (Вільгельм-Альберт-Володимир-Олександр-Аполлінарій), лишилося ім'ям, тільки на французький лад (Гійом), а останнє, Аполлінарій, стало прізвищем, знову ж таки у французькому варіанті (Аполлінер).

Рання лірика Аполлінера розвивалася під значним впливом символізму, який задавав тон у французькій поезії на рубежі століть, відчутний у ній також зв'язок з романтичною традицією, що не суперечить одне одному, оскільки символізм генетично й типологічно пов'язаний з романтизмом. Молодий поет вирізнявся радикальними суспільно-політичними настроями, виявляв симпатію до робітничого класу й соціалізму, а також і до анархістів (оскільки анархісти своїми діями наводили тоді жах на буржуазію), і взагалі, як говорить М. І. Балашов,

«революція жила в творчій уяві поета» *. Все це знаходить відбиття в його поезії початку ХХ сторіччя, причому майже всі твори подібного змісту в той час не були опубліковані й побачили світ через багато років після смерті поета, вже після другої світової війни. До них належить вірш «Пролетареві», присвячений тому, хто своїм тяжким трудом творить багатство й красу «міст неправедних», але самими ними не користується. Така ж доля спіткала й вірш «На розі», весь проїнятий щемким співчуттям до старих безробітних, які даремно чекають на роботу й помирають з думкою: «Чи вже б то пан біг найняв мене». У цьому творі, написаному 1903 року, вже з'являються характерні для поетичного реалізму Аполлінера прориви до «безпосередньої реальності», її поетичні фіксації з майже документальною точністю:

Фіакри проїжджають болотом їх обляпують
Пани ідуть штовхаються противні і не глипають
А тут ще й дощ урізав бодай би йому грець
У руки злидні хукають згинаються бухикають
Вихекують у бога в віру в хрест

Соціальна тема звучить і в «Цнотливій Лізі», де йдеться про важке трудове життя селян, у вірші «Майбутнє», опублікованому 1903 року в першотравневому номері журналу «Ля плюм», а у вірші

* Б а л а ш о в Н. И. Аполлинер и его место во французской поэзии.— В кн.: А п о л л и н е р Г. Стихи. М., 1967, с. 221.

«Гелена» поет ставить в один ряд красу, свободу, революцію. Революційна ідея не раз з'являтиметься і в пізнішій поезії Аполлінера, зокрема в таких її вершинних проявах, як поеми «Зона» і «Узвишня».

Позбавлений засобів до існування, Аполлінер в 1901 році змушений був найнятися домашнім вчителем у родину Міло. Разом з графинею Міло та її дітьми він подорожує по Рейну, а наступного, 1902 року робить подорож південною Німеччиною та Чехією. В цей же час він переживає першу душевну драму — нерозділене кохання до Анні Плейден, молодої англійки, яка служила гувернанткою в Міло. З цього почуття постали ліричний цикл «Рейнські вірші» й поема «Пісня нелюбого» — пайвищі злети першого періоду творчості Аполлінера.

Однак, перш ніж до них звернутися, хотілося б сказати про одну важливу особливість Аполлінера. Він має заслужену репутацію поета-новатора, який сміливо ламав усталені норми й форми поезії, багато експериментував, шукаючи нові шляхи її розвитку. Без сумніву, Аполлінер належить до тих митців першої половини ХХ сторіччя, які в сфері поезії найбільшою мірою спричинилися до згадуваного художнього перевороту,— поряд з Маяковським, Брехтом, Незвалом, Уїльямсом та деякими іншими. Але часто дослідники невідправдано залишають у тіні іншу важливу грань Аполлінера — його глибинну пов'язаність з традицією, тяжіння до традиції, опору на традицію. Тим часом не беручи

до уваги цих протилежних граней, що сукупно витворюють внутрішню діалектичну суперечливість його творчості, неможливо по-справжньому осягнути ні її своєрідність, ні приховану пружину її руху.

Втім, найвдумливіші біографи й дослідники звертають увагу не тільки на непересічну ерудицію Аполлінера, на його грунтовну обізнаність з літературою і мистецтвом минулих епох, але й на його тяжіння до класичних традицій, які служать точкою опори в його новаторських пошуках. А Ю. Хартвіг навіть вважає, що Аполлінер «не мав у собі нічого екстремістського, не був схильний ні до формулювання надто ризикованих декларацій, ні до руйнування порядку, усталеного в мистецтві», і коли він виступав у подібній ролі, то «нерідко все це робив усупереч самому собі, внаслідок подолання природного нахилу до мистецтва, що засноване на традиціях і черпає спагу із вічно живих класичних джерел». І далі: «З пеминучою революцією в мистецтві Аполлінер примирився неохоче й не відразу, і, перш ніж стати речником кубістів і нових поетичних форм, він довго впирався і вагався»*. І саме усвідомлення необхідності й неминучості художнього перевороту, що випливало зрештою із розуміння XX сторіччя як перехідної епохи, вело його по шляху поетичного новаторства. З особливою наглядністю розкривається глибинний

* Х а р т в и г Ю. Аполлінер.— М., 1971, с. 101.

зв'язок Аполлінера з традицією, в цьому випадку — з традицією романтичною у «Рейнських віршах». Вони були навіяні мандрівкою по Рейну, цій землі обітованій німецького романтизму. Але враження від подорожі падали на підготовлений ґрунт і завдяки тому проростали повноцінною поезією. Тим ґрунтом було захоплення середньовічними романами й легендами, інтерес до міфології та фольклору, обізнаність з німецькою й французькою романтичною поезією, тяжіння до пісенності, музикальногозвучання вірша.

В ряді «Рейнських віршів» відчутина фольклорна основа — в їхніх мотивах, у характері образності, в народнопісенній інтонації («Дзвони», «Рейнська ніч» та інші). Звертається Аполлінер і до мотиву Лорелей — сухо романтичного мотиву, витвореного К. Брентано в дусі народних легенд та балад і підхопленого німецькими романтиками, зокрема Г. Гейне. Аполлінер зводить оповідь до мінімуму, рішуче переносить центр ваги на діалог і, деяло огрублюючи, надає йому певничайної динаміки й драматизму.

Яскраво проявляється в циклі мелодійність поезії Аполлінера, її тяжіння до музикальної стихії. Небезпідставно він вважається одним з наймелодійніших французьких поетів, на його вірші писали музику численні композитори, в тому числі Д. Д. Шостакович. Цікаво вказати й на те, як відбувався у Аполлінера творчий процес. Якщо у Маяковського вірші народжувалися «з гулу», то

у французького поета вони народжувалися з наспівом, з мелодійних фраз чи звукових конструкцій, які його переслідували до тих пір, поки не знаходили поетичного вираження. Аполлінер зізнавався: «За звичкою, я творю ходячи її наспівуючи на дві чи три мелодії, які виникають самі собою». Слід зауважити, що мелодійність найбільше відчутина в його поезії першого періоду, зокрема в «Рейнських віршах», далі вона буде все більше витісняти новими поетичними структурами, такими, як конкретність «безпосереднього вираження», прозаїзація вірша, розмовний ритм, усе частішими зверненнями до верлібру та ін. Коли ж лірико-музичний струмінь вільно проривається в пізнішій поезії Аполлінера, з'являються такі шедеври, як «Міст Мірабо». У «Рейнських віршах» дають себе знати її повідомлення — реалізм — рівня, немислимого в рамках романтичної традиції, і помітна прозаїзація поетичної структури у віршах «Осінь над Рейном», «Жінки», «Синагога», і часті відступи від метричного до нерегулярного, вільного вірша, від пісенної інтонації до розмовної.

Вихід на нові рубежі поетичної творчості, заснованої, однак, на багатих і розмаїтих культурно-літературних традиціях, ще виразніше помітний у «Пісні нелюбого». Написана після розриву з Анною Плейден як скарга закоханого на нерозділене кохання, ця поема не замикається у вузькому колі болісних інтимних переживань.

Як слушно пише Є. Квятковський, поема «зачіпає небо й пекло, сягає до вірувань, міфології, літератури й культури: Старого завіту, античної Греції, стародавньої Індії, християнського середньовіччя, запорозького козацтва... Вона включає в себе окремі фрагменти-стилізації: радісну — витлумачену на язичницький лад — літургічну пісню, повний винажідливих грубощів і образ лист запорожців до султана, темну алегоричну поему, герметичну в перевісному й дослівному значенні... Весь цей культурний синкретизм, все це незвичайне багатство стилістичних тональностей і естетичних якостей функціонально повністю підпорядковані ліричному я, яке тут проявляється — порівняно з творчістю поета попереднього періоду — з незвичайною безпосередністю».

Новим елементом у «Пісні нелюбого» є також нетрадиційна свобода й розкутість творчої уяви, вільні й несподівані переходи до віддалених один від одного предметів, мотивів, тем, сміливе їх пов'язування — усе це надає творові внутрішньої масштабності й стереоскопічності. Саме так з'являється в ньому й тема запорозького козацтва, за якою йде окремим фрагментом стилізований переспів листа запорожців до султана,— там, де поет розвиває мотив «вірності нелюбого», множачи різноманітні приклади й ремінісценції:

Я вірний як той хміль тичині
Як пес господарям своїм

Як запорожці душі щирі
Побожні лотри й гультяї
Своїм степам і предківщині

Очевидно, введення теми запорожців і їхньої відповіді турецькому султану має й певну психологічну мотивацію. У поета, який страждає від «ніжного» й невідступного болю, виникає потреба в чомусь сильному, грубому, одчайдушному, що виводило б за коло тяжких інтимних переживань і допомагало б їх долати, чому й відповідають як найкраще запорозькі ремінісценції. Як довів М. І. Балашов у спеціальній розвідці, фрагмент «Відповідь запорожців турецькому султанові» ґрунтуються на тексті відомої пам'ятки давньої української літератури, яка в другій половині XIX століття друкувалася українською і російською мовами і, очевидно, була знана в родині Костровицьких. «Нішо,—писав дослідник,—крім звернення поета до оригіналу, не може пояснити точність, з якою ним відтворене «Листування запорожців із султаном», його загальний дух і побудова, синтаксис і почали навіть ритмічна структура». Одне слово, маємо оригінальний переспів французьким поетом пам'ятки давньої української літератури.

Становлення Аполлінера на нових шляхах поетичної творчості з особливою інтенсивністю відбувається з середини першого десятиліття ХХ століття, після його зближення з молодими художниками-

новаторами. В липні 1904 року поет зустрівся з Пікассо. Їхня дружба, обірвана ранньою смертю Аполлінера, була її творчою співдружністю, яка мала значний вплив на розвиток французького і європейського мистецтва.

В цей час у французькому живописі формується кубізм, зачинателем якого був Пікассо. Першим, хто підтримав Пікассо та його групу і виступив у пресі з роз'ясненням кубістського мистецтва, був Аполлінер. Тут не місце з'ясовувати природу кубізму й роль Аполлінера як його першого теоретика (таку роль відводять поетові деякі буржуазні дослідники, хоч насправді він був скоріше лише інтерпретатором кубізму, до того ж далеко не ортодоксальним, а своєрідним). Зараз нас цікавить тільки те, які цілі ставили зачинателі кубізму і які сподівання на нього покладали. Кубізм мав бути мистецтвом, котре, за словами Пікассо, відтворює світ не таким, яким його бачить митець, а таким, яким він його мислить. Шляхом розкладу всіх предметів і форм на прості геометричні фігури та їх перекомбінування відповідно задуму митця кубісти сподівалися прийти до створення інтелектуального і аналітичного живопису, здатного розкривати структуру речей і їхню внутрішню сутність, виражати «константи буття». Тим самим живопис мав піднятися до рівня вимог сучасності, науково-технічної епохи, відповідати провідним закономірностям і тенденціям її духовного життя. І Пікассо, і Аполлінер розраховували таким чином створити

мистецтво, яке активно вторгатиметься в сучасний світ і сприятиме його перебудові.

Як відомо, кубізм не виправдав сподівань його зачинателів. На живопис, візуальне мистецтво, були покладені завдання та функції, які суперечили його природі, а це зрештою привело до «математизації» кубізму, цілковитого його відриву від образно-чуттєвої субстанції мистецтва, без якої воно взагалі немислимим. Проте кубізм залишив певний слід в мистецтві й почасти літературі ХХ сторіччя. Якоюсь мірою він позначився на сучасному відчутті пластики; завдяки йому були вироблені певні художні засоби й прийоми, які ввійшли в арсенал не тільки образотворчих мистецтв, а й літератури. Це, насамперед, симультанейзм, тобто розгортання в одночасовій і одноплановій площині віддалених, внутрішньо між собою не пов'язаних мотивів, вражень, образів тощо. Ці зіставлення віддаленого в часі й просторі, несподівані переходи й переключення покликані передавати світовідчуття нової епохи, для якої характерні великі швидкості, небачений розвиток комунікаційності, внаслідок чого світ розкривається в нових аспектах і ракурсах, зв'язках і зчепленнях, у всеохоплюючій динаміці її вражаючій розмаїтості.

У зв'язку з цим виникає питання про кубізм у літературі, зокрема в поезії. Чимало західних дослідників вважає, що така течія в літературі існувала, а найзначнішим її представником є Аполлінер. Нерідко кубізм в літературі поєднують

з футуризмом, якого у Франції фактично не було, і називають цей гібрид кубофутуризмом, знову ж таки вказуючи на Аполлінера як на головного його репрезентатора. Кубізм у літературі в окрему течію не склався, але деякі тенденції, типологічно йому близькі, в ній проявилися, зокрема в поезії Аполлінера. Це той же симультанейзм, який яскраво виражений у його поемі «Зона» та низці інших творів 1909—1914 років. Правда, були у Аполлінера й спроби прямого перенесення «аналітичного кубізму» в поезію, як, наприклад, у «Вікнах» чи «Дереві», однак вони успіхом не увінчалися. Загалом же згадані стимули й тенденції піддавалися в його поезії переосмисленню і трансформації, набували інших функцій, підпорядковуючись зрештою завданням масштабного й різнопланового охоплення реальності, її «безпосереднього вираження».

І щоб більше не повертатися до питання перехрещення творчих пошуків Аполлінера з модерністськими й авангардистськими течіями, зазначимо, що його поезія якоюсь мірою причетна не тільки до кубізму. У 1909—1912 роках виявляються в ній точки дотику, певні збіги, з упанимізмом — течією, яка прагнула виражати «однодушність», злиття особистості з людськими угрупуваннями і колективами, з «океаном життя». Щоправда, Аполлінер рішуче не прийняв дадаїзм, і це, безперечно, тому, що ця авангардистська течія носила суто «заперечувальний», деструктивний характер. По-іншому склалися його стосунки з сюрреалізмом, який виник

вже після смерті поета. Саме слово «сюрреалізм» було введено у вжиток Аполлінером, який свою п'єсу «Перса Тересія» (1917) назвав «сюрреалістичною драмою» і дав таке визначення сюрреалізму: «Коли людина хотіла відтворити ходу, вона винайшла колесо, не схоже на ногу. Тобто вона діяла по-сюрреалістичному, сама того не усвідомлюючи». Сюрреалісти вважали Аполлінера своїм попередником і підхопили його визначення сюрреалізму, але тут не обійшлося без непорозуміння. Адже Аполлінер говорив про художній образ, який, не маючи зовнішньої схожості з предметом, з особливою силою і загостреністю виражає його внутрішню суть, його «ідею», — так, як колесо виражає «ідею» ходи. Тобто йшлося про тип образності, який з реальністю зовсім не пориває, тоді як у Бретона та його групи сюрреалізм зводився до вкрай суб'єктивного вираження підсвідомості.

Оскільки шляхи Аполлінера перехрещувалися з модерністськими й авангардистськими течіями, деякі його твори були даниною цим течіям. Але в цілому його творчість далеко виходить за їхні вузькі рамки, і закріплювати її за цими течіями, як це й донині робить більшість буржуазних дослідників, — це значить невиправдано звужувати її зміст і знижувати її пафос, зрештою, перетворювати її в пересічне експериментальне явище доби художнього перевороту. А саме такою починає здаватися поезія Аполлінера, коли її еволюцію розглядають як шлях від неосимволізму, через кубізм.

футуризм, унанімізм тощо, до сюрреалізму як завершальної стадії.

Слід сказати, що сам Аполлінер не любив пов'язувати свою творчість з різними «ізмами», усвідомлюючи їхню вузькість, і постійно уникав цього. У червні 1914 року він писав: «Назви школі не мають жодного значення і служать лише для того, щоб розрізняти групи живописців і поетів. Істотне лише прагнення до оновлення світобачення і до пізнання світу в його цілісності». Про самого себе він заявляв: «Не маю власної поетичної системи, або, вірніше, маю їх багато». Уникаючи відносити свою творчість до якоїсь із названих течій, він шукав для неї осібні найменування. Так, свої твори 1909—1914 років він визначав як «вираз нового і водночас гуманістичного ліризму», називав їх «поетичним орфізмом», «наднатуралізмом» тощо. Та що лишалося у Аполлінера незмінним, так це заперечення натуралізму й типологічно близького до нього імпресіонізму за їхні «копіюванальні» установки, обстоювання мистецтва творчого, духовно активного, що виражає зміст і характер сучасності, не вдаючись до копіювання зовнішніх форм її життя. Таке мистецтво він вважав більш відповідним світосприйманню доби, коли наука глибоко проникла за зовнішні оболонки речей та явищ, і внутрішні процеси й сутності, закономірності й моделі світу стали реальностями людського буття. Однак характерно, що, рішуче осуджуючи натуралізм, Аполлінер не забував додавати: від-

мовляючись від натуралістичної зовнішньої правдоподібності, поети її живописці не повинні відриватися від природи. В період творчого розквіту він мріяв про «новий реалізм, який, сподівається, не поступиться такому поетичному й мудрому реалізмові античної Греції» (стаття «Дух нового часу й поети», опублікована посмертно). Оскільки ж конкретні форми реалізму, які тоді існували, у Франції зближували й зливали з натуралізмом, Аполлінер називав «новий реалізм» і «надреалізмом», вкладаючи в це слово зміст, що не має нічого спільногого з сюрреалізмом.

Ясна річ, поетичний реалізм Аполлінера розкривається насамперед у змісті його поезії, в провідних її мотивах і тенденціях. І передусім слід вказати на таку рису його поезії, як прийняття життя, «зарядженість життям», як її загальний життєствердний характер. А. Бійї, який з 1903 року був близьким другом поета і зінав його, як мало хто, зазначає у своїх спогадах, що Аполлінер жив у стані постійного натхнення, а джерелом натхнення і водночас матеріалом поезії служило йому життя. В цьому контексті слід читати й назву його першої великої збірки «Алкоголі», яка вийшла 1912 року й ввібрала все краще із його більш ніж десятилітнього доробку. Пояснюючи сенс заголовка збірки, Аполлінер говорив, що йдеться в пій про життя, палюче, немов спирт.

Важливо зазначити, що Аполлінерове прийняття і ствердження життя — не просто індивідуальний умонастрій, а й своєрідна філософсько-поетична концепція, зміст і значення якої по-справжньому розкриваються в контексті більш ніж шівстолітнього розвитку французької поезії. Справа в тому, що в ній на ґрунті зростаючого розчарування буржуазним суспільством у другій половині минулого віку ширилися також настрої неприйняття життя і відрази до п'яного; згадаймо хоча б відому бодлерівську *taedium vitae*, тобто огиду до життя, нехіть до життя в дусі Малларме, елітарно-інтелектуальному, чи в дусі Верлена, більш безпосередньо-емоційному. А в декадентській поезії «кіпця віку» загалом запанувало ставлення до життя як до чогось грубого, нечистого, ницького, і прагнення втекти від нього в красиву ілюзію. Все це поєднувалося з настроями меланхолії і резигнації, втоми від життя і нескінченних скарг на нього. Постійним мотивом стало також ствердження вищості поезії над життям.

Дійсно різкий контраст усьому цьому становить творчість Аполлінера, в якій інтенсивніше, ніж у інших французьких поетів того часу, відбувався злам у ставленні до життя, до реального світу. Зумовлювався ж він у кіпцевому підсумку тим, що Аполлінер належав уже до іншої історичної епохи, коли неминучість докорінних змін ставала все очевиднішою, і поет гостро відчував перехідний характер сучасності.

Один з кращих творів Аполлінера, поема «Вандем'єр», розпочинається рядками, які пов'язують поетове життя з епоховою революційних зрушень:

Нащадки згадуйте про мене я ж бо жив
У буряну добу падіння королів

Ці рядки не тільки узагальнюють історичний досвід, але й передрікають близький крах останніх європейських монархій — російської, німецької, австро-угорської. Назва твору — місяць французького республіканського календаря, час збирання винограду, свята трудівників — вказує на глибину філософсько-соціальну концепцію поеми з не меншою визначеністю, ніж назва «Жерміналю» — на концепцію знаменитого роману Золя, на мотив «соціальних сходів». І небезпідставно в науково-критичній літературі вже проводилася паралель між цими двома творами. Знаходимо в поемі й рядки, в яких прямо говориться, що нова реальність твориться робітниками:

Мільйони рук у нас на фабриках заводах
А пальці їх робітники
Що голі
Реальність продукують погодинно

Аполлінер не тільки не ставить поезію над життям, а й відмовляється їх протиставляти; всією своєю зрілою творчістю він стверджує їх єдність, визнаючи разом з тим, як слушно зауважив А. Важик. «примат життя, його багатства й різноманітності».

Притаманні поетові жага життя, прийняття його повноти й розмаїтості, прагнення злитися з його бурхливим потоком,— все це знаходить особливо напружене й патетичне вираження в тій же поемі «Вандем'єр», побудованій як перегук Парижа, міста революцій, з містами й провінціями Франції:

I так одкрилося мені
Діяння гожі дні жахливі сни
Злягання проростання вічна музико
Ширяння поклоніння світлий болю
Світи на себе схожі і на нас
Я випив вас і не вгасив жаги

Але відтоді я впізнав смак всесвіту
Я всесвітом упився
Із набережжя дивлячись на гін ріки і сон
шаланд

Подолання суб'єктивізму й камерності, вихід до життя і світу породжували й загострене відчуття єдності поета з людьми й всім людством. Це відчуття пронизує всю зрілу поезію Аполлінера, а своє концентроване вираження знаходить воно в поемі «Кортеж», написаній водночас з «Вандем'єром», у 1912 році, і теж включений до збірки «Алкоголі». Організуючий поему образ kortежу — це масштабний, філософський за свою суттю образ поступального руху незліченних поколінь людей із глибин віків і водночас експресивне вираження єдності поета з цими поколіннями, з їхнім рухом. Сам поет — «продукт» цих поколінь, їхніх творчих зу-

силь і звершень, кожен з кортежу приносить «частку» поета і «будує» його:

І мову люди ті творили ідучи
Я перейняв її бо говорить кортіло
Ішов кортеж а де ж мое у ньому тіло
О скільки їх пройшло і всі оті не-я
По дрібці скинулись мені на повне я
Мене як вежу ту потроху будували
І завдяки всім тим тілам речам вікам
Нарешті я постав з'явивсь нарешті сам

Неважко помітити, що поеми «Вандем'єр» і «Кортеж» об'єднує спільність філософського задуму: перша з них виражає єдність поета з людством у просторі, друга виражає єдність у часі. Слід вказати на зв'язок цих поем, особливо «Кортежу», з традицією філософської поезії Гюго, зокрема його «Легенди віків», причому цей зв'язок проявляється не тільки у змісті, але і в формі «видіння», що виникає із імли часу чи простору.

Та найістотніша риса Аполлінера в тому, що він був поетом, цілковито відданим сучасності, в її поетичному освоенні він убачав своє покликання, своє найперше завдання. В цьому відношенні його творчість теж принципово відрізняється від поезії попередньої епохи, в якій, за незначними винятками (Рембо, Верхарн), домінувало зневажливо-огидливе ставлення до сучасності й прагнення відмежовуватись від неї. Як відомо, великою мірою випливало воно із відрази поетів, парнасців і символістів, до буржуазно-міщанського світу. Проте радикальний перелом у ставленні до сучасності, який бачимо

в Аполлінера, аж шіяк не означав його примирення чи компромісу з буржуазним світом. Справа тут зовсім в іншому — цей світ уже не застилав зору Аполлінерові; йому, поетові перехідної епохи, відкривалися й інші аспекти та грани сучасності, процеси й перспективи, яких не бачили його попередники.

Все це лежить і в основі того загального перелому в ставленні до дійсності, який відбувається в європейській поезії перших десятиліть нашого віку. За визначенням Гальвано делла Вольпе, відомого італійського естетика-марксиста, це був перехід від романтичного заперечення сучасної дійсності, яке становило серцевину й пафос поезії XIX сторіччя, до її синтезу, до масштабного поетичного освоєння в її нових аспектах і властивостях. На думку Вольпе, тими поетами, які найбільш рішуче й послідовно здійснювали цей перелом, були В. Маяковський, Т. С. Еліот і Б. Брехт; гадаю, що до них з повним правом можна віднести й Аполлінера.

Разом з тим Аполлінер, як і названі поети, гостро усвідомлював, що поетичне освоєння нової дійсності неможливе без радикального оновлення образно-художньої системи сучасної поезії. Нова епоха вимагала нової поетики, адекватнішої змісту, ритмам і структурам її життя і її світосприймання. Розуміння цієї істини й вело Аполлінера по шляху невтомних пошуків, сміливих експериментів, в яких, ясна річ, не все увінчувалося безперечними здобутками.

Зразком новаторського поетичного освоєння сучасності може бути знаменита поема Аполлінера «Зона», якою він відкрив збірку «Алкоголі», тим самим указавши на її особливе значення. Політематична за своїм змістом, ця поема є характерним виявом синтезуючої установки зрілої поезії Аполлінера. В ній знаходимо специфічне поєднання ліричного й епічного начал, котре породжує «ліричну епоху», своєрідне жанрове утворення в поезії ХХ сторіччя. Засновується це поєднання на техніці симультанейзму, яка в «Зоні» знаходить вдале застосування, підпорядковане реалістичним завданням усебічного охоплення дійсності та її загостреного сучасного вираження. Тут ліризм зливається з епічними картинами, прониклива сповідальність — з майже репортажною конкретністю зарисовок об'єктивної дійсності.

Потребує певних пояснень назва поеми, досить промовиста, до деякої міри навіть програмна. В Парижі «зою» прийнято називати промислові передмістя, які кільцем охоплюють столицю, її «робітничий пояс», де поселилися труд і бідність. Це особливий світ, породжений капіталістичним прогресом, куди до Аполлінера майже не заглядала французька поезія. Разом з тим це була нова реальність, яка вимагала поетичного освоєння, і Аполлінер у своїй поемі приступив до реалізації цього завдання, свідомий того, що «зона» — це один із найважливіших аспектів сучасності.

Загалом же в «Зоні» освоєння сучасності ведеться

в різних планах, охоплюючи і світ об'єктивної соціальної реальності, і світ духовного життя поета. Через усю поему лейтмотивом проходить прощання з минулим — прощання в ім'я сучасності, її нових реальностей і істин, її нової краси. Власне, це тема прощання-прийняття, і з'являється вона вже в перших рядках, даючи тон усьому творові:

Старовина обридла нам безмежно
Ти чуеш бекають мости пастушко Ейфелева вежо
У печінках сидять антична Греція і Рим
Автомобіль і той здається тут застарим

Прощання з минулим дается поетові нелегко, в поемі ведеться схвилюваний, місцями драматичний діалог з самим собою; напруженість цього діалогу вдало передається зміною зайненникових форм, постійними переходами від «я» до «ти» й на-впаки.

Слід підкреслити й те, що прийняття сучасності поєднувалося у Аполлінера, при всіх суперечностях світогляду, з історичним оптимізмом і спрямованістю до майбутнього, хоч контури цього майбутнього поет бачив ще нечітко. Не позбавлене певних підстав визначення Аполлінера як своєрідного «реаліста-візіонера», котре зустрічається у зарубіжних авторів. Немало підтверджень цьому можна знайти в «Вандем'єрі», «Зоні» й багатьох інших творах Аполлінера, але найповніше вираження названі риси й тенденції знайшли в його поемі

«Узвишія», яка ввійшла до «Каліграм» (1918), другої з основних збірок поета. Тут Аполлінер підносить тему супільного й науково-технічного прогресу, виступає його захопленим співцем:

Іде доба новітніх магій
І скоро скоро ми побачим
Мільйони див мільярди чуд
Які й не снились міфотворцям
Старих вигадливих часів

До речі, в апології науково-технічного прогресу Аполлінер далеко розходиться з такими видатними європейськими поетами, своїми сучасниками, як О. Блок, Р. М. Рільке, В. Б. Ітс, котрі в цьому прогресі вбачали лише зростання відчуженості людини й механізації життя, загрозу духовності й гуманізму. Для Аполлінера ж успіхи науки й техніки — аж ніяк не витіснення всього істинно людського, він вірить у можливість їх поєднання з гуманізмом, вірить у те, що наука і в людині відкриває незвідані сили й можливості і зрештою сприяє появі нового гуманізму:

І люди стануть як боги
Живі і мудрі і пречисті

Нові одкриються світи
Дух томиться неначе цвіт
Що вродить духовитий овоч
Перед очима в нас дозрів
Він на веселих схилах гір

Збірка «Каліграми» за своїм змістом ділиться на дві частини: поезії, написані Аполлінером у 1913

й першій половині 1914 року, і фронтові поезії. Характеризуючи першу її частину, слід сказати, що 1913 і перша половина 1914 року були періодом чи не найвищої творчої активності Аполлінера. Насамперед, у поезії цього періоду знаходять закріплення здобутки й відкриття першої його збірки, зокрема творів, написаних в 1909—1912 роках. Разом із тим Аполлінер йде тут далі шляхом зближення поезії з життям, домагаючись його «безпосереднього вираження», «аутентичності». Він багато й сміливо експериментує, так з'являються його «поезії-розвівни», «поезії-репортажі» тощо, для яких будівельним матеріалом служили факти, фрагменти, деталі «безпосередньої дійсності», з яких і монтується твір («Вулиця Крістін», «Хмарний привид», «Музикант із Сен-Меррі» та інші). Не все в експериментах Аполлінера було переконливим і перспективним, зокрема введення «документа» й монтажу загрожувало поезії надмірною прозаїзацією, а то й фотографічністю. Вигнаний через двері, натуралізм повертається через вікно.

Вичитуючи свого часу верстку «Алкоголів», Аполлінер зняв у тексті віршів усі розділові знаки, а «Каліграми» вже й писалися без них. В листі до А. Мартіно, рецензента «Алкоголів», він так пояснював нововведення: «Щодо розділових знаків, то вони були усунуті тому, що здаються мені зайвими і справді є такими; ритм і паузи вірша — оце і є справжня пунктуація, іншої не треба». Починання Аполлінера було підхоплене більшістю французы-

ких поетів, у тому числі провідними прогресивними поетами — Л. Арагоном, П. Елюаром, Е. Гільвіком та іншими.

До формалістичних експериментів Аполлінера належать поезії-каліграми, які дали назву його другій великій збірці. Це не що інше, як різновид «фігурних віршів», які практикувалися в пізньоантичній поезії, поезії барокко тощо; на Україні подібні вірші писав І. Величковський в другій половині XVII сторіччя. Їх визначальна особливість — розміщення рядків таким чином, щоб конфігурація тексту вірша на папері витворювала обрис речі чи явища, про яке в цьому вірші йдеться. Аполлінер вважав «каліграми», чи «ідеограми», одним із найважливіших своїх відкриттів — передусім тому, що вбачав у них синтез поезії і візуальних мистецтв, зокрема новонародженого кіно, і сподівався на їхнє велике майбутнє, але помилився у цьому.

Друга частина збірки «Каліграми» — це фронтова поезія Аполлінера. Хоч поет і не мав французького підданства, з початком першої світової війни він наполегливо домагався зачислення в діючу армію. В цьому він вбачав обов'язок перед країною, яка фактично стала його вітчизиною. Прохання поста зрештою вдовольнили, і більше року, з весни 1915 і до тяжкого поранення в голову 17 березня 1916 року, він проводить на фронті. Спершу в своїх фронтових віршах він віддає данину лубочній урапатріотичній поезії, далі ж розпочинається поступове прозрівання, усвідомлення кривавої абсурд-

цості війни, поява настроїв невдоволення і протесту. Все це знаходить вираження в таких його творах, як «Зітхання гармаша з Дакару», вірші із циклів «Артилерійські заграви» та «Облиті місяцем снаряди».

Два роки життя поета після поранення на фронті були роками його поступового згасання, бо рана виявилася невиліковною. Проте і в ці роки відбуваються важливі зрушеннЯ в світогляді Аполлінера й посилення реалістичних тенденцій в його творчості. З активним і співчутливим інтересом зустрів він звістку про Велику Жовтневу революцію і відтоді пильно стежив за подіями в Росії. Очевидно, Аполлінер стояв на порозі нового й вищого етапу своєї світоглядності і творчої еволюції, але 9 листопада 1918 року його життя обірвалося.

Однак і те, що встиг створити Аполлінер, лишило глибокий слід у французькій і європейській поезії. Безперечно, він належить до тих видатних поетів рубежа століть, які закладали підвалини поезії ХХ сторіччя. Вплив Аполлінера на її розвиток був неоднозначним, не без певних підстав посилаються на нього й деякі авангардистські течії. Але набагато важливішим є те, що Аполлінер був одним із зачинателів французької прогресивної поезії ХХ сторіччя, і це переконливо засвідчують найвидатніші її представники — Л. Арагон, П. Елюар, Ж. Превер, поети руху Опору; вустами Арагона вони визнали його своїм «прямим попередником». Відзначаючи 80-ліття поета, газета «Юманіте» вмістила його

портрет, увінчаний лавровим вінком, і статтю письменника-комуніста Ж. Марсенака «Перемога Аполлінера», в якій наголошується співзвучність його поезії ідеям і сподіванням прогресивної громадськості.

Поезія Аполлінера мала широкий інтернаціональний відгомін, який вже в 20-і роки докотився до України; значний інтерес виявили до неї П. Тичина, В. Поліщук та інші поети. Були й окремі спроби перекладу творів Аполлінера, але перше серйозне знайомство українського читача з його поезією відбудеться з появою цієї збірки.

Дмитро НАЛИВАЙКО

ПОЕЗІЇ

ЗОНА

Старовина обридла нам безмежно

Ти чуєш бекають мости пастушко Ейфелева вежо

У печінках сидять антична Греція і Рим

Автомобіль і той здається тут застарим

Тільки релігія в нас залишилась нова-новісінська

Проста як аеропортівський ангар

як трамвайна вісімка

Тільки християнство в Європі не встигло ще

оепопеїться

І папа Пій являє тип найmodernішого європейця

А тобі сором бо вікна цікаві їдять тебе поїдом

Зайти до церкви на вранішню сповідь

Читаєш проспекти каталоги співучі горласті афіші

От поезія ранку а для прози газети зручніші

25 сантимів за випуск пригоди кримінальна хроніка

Портрети знаменитостей інформація он яка

Я бачив сьогодні вранці гарну вулицю

забув як зветься

Нова і чиста сурмою сонячною ллється
Робітники урядовці вродливі стенотипістки
Щобудня чотири рази по ній проходять пішки
Уранці тричі ревуть там сирени мідні
Дзвін як скажений гавкає там опівдні
Вивіски написи об'яви реклами
Ляшть звідусіль папужими голосами
Я люблю цей симпатичний індустріальний модерн
Між вулицею Омон-ТЬєвіль і авеню де Терн
Ось молода ще вулиця ти хлоп'я і мама тебе
Убирає в біле або в голубе
Ти дуже побожний як і вірний твій друг

Рене Даліз

Пишнота церковна зворушує вас до сліз
О дев'ятій як газ зблакитніє з dormіторію
до каплиці
Викрадемось було та й ну цілу ніч молиться
А уроча й одвічна глибинь аметистова
знову і знову

Сяйвом огністим славу являла Христову
То голублена нами лілея прекрасна
То світич рудоволосий що ніколи од вітру не згасне
То блідий та обагрений син скорбної матері
То древо що буйнує намоленими стигматами
Шибениця подвійна честі й безсмертя
Зоря шестидільна
Бог що вмирає в п'ятницю і воскресає в неділю
То Христос возноситься в небо чим не авіаспорт
По висоті безперечно він побив світовий рекорд

Христос зініця ока
Двадцята зініця віків двадцяте століття
Подібно Христу птахом злітає в повітря
А з преісподніх глибин біси підіймають
зв'ягу і змагу
Ах то чаклун під пару юдейському Симону Магу
Ах він на воду виходить із лодій
виходить він злодій
Ах він ще думає літати то виходить він тать
А за ясним вольтижером вже ангели гожі летять
Аполлоній Тіанський Єнох Ілля та Ікар
Ширяють навколо першого літака
Лиш часом розступаються пропускають без черги
Попів що з святими дарами прямують у світ
невечерній

Літак нарешті сідає стримавши останній ривок
Тоді небо заповнюється мільйонами ластівок
Налетіли соколи сови і ворони-гаврики
Ібіси марабу і фламінго прилинули з Африки
Ширяє і Рок овіянний легендами птах
Адамову голову першу заціпивши в пазурах
З надхмар'я орел шугонув з погрозливим клекотом
Малюпунькі колібрі принеслися з замор'я далекого
З Китаю прибились

Із приску випурхує огнista жар-птиця
Сирени покинувши підводні скелі
Співають всі три раді та веселі
Орел і Фенікс і пі-ї з Китаю ці
Всі з авіамашиною сестряться братуються

Богоматір у широму полум'ї дивилась на мене
в Шартрі
Серце Ісусове кров'ю кропило мене на Монмартрі
Як почую словá блаженства в мені заниває утроба
Любов на яку недугую то немов сороміцька хвороба
Образ той невідчепний причинець безсоння
i невпокою
Хоч де б ти був поруч тебе настирно іде маною

А ось ти в заїзді десь на околиці Праги
Сидиш у садку за столом на столі троянди
Так любо й мило писання безжурно покинеш
І дивишся на оленку що заснула в серді в квітини

Ти побачив своє відображення в агатах
Святого Віта
Сумно так стало хоч зараз тікай з цього світу
Шаліеш од світла мов евангельський Лазар-харпак
Стрілки на дзигарях в єврейському кварталі
йдуть навспак
І ти до себе в минувшину нехотя чалиш
Звільна шідіймаючись на високі Градчани
Чи ввечері слухаючи як чехи спів заведуть
при вині

Ось ти вже у Марселі а там кавунів кавунів
Ось ти в Кобленці в готелі великопанськім

Ось у Римі сидиш під якимсь екзотом японським

Ось ти в Амстердамі з красунею вона по суті
бриденька

I збираєшся вийти заміж за лейденського студента
Тут винаймають поденno так звані

cubicula locanda *

Кілька разів пам'ятаю і я притулку шукав там

А ось ти в Парижі сидиш перед слідчим
Немов у злочинця у тебе вимагають свідчень

Іздилось тобі всяко і сумно і весело
А роки непомітно крутили свої перевесла
I в двадцять і в тридцять кохання все та ж сумота
Дурню дурню одурений на що ти розтринькав літа
Страшно глянути на власні руки я щохвилі ладен
заридати ридма
Над тобою кохана над тим що тебе налякало рідна

Жаль дивитись як тяжко нещасним отим
емігрантам

Вони вірують моляться мами груди дають
немовлятам

Уже ними протхнувся весь вокзал Сен-Лазар
Вони вірять у зірку свою мовби їм чарівник
показав

* Спальні, які здають у найм (латин.).

Вони вже в думці розбагатіли
І вернулись додому з тії Аргентіни
Одна родина везе червону перину як інший
серце своє несе

I та перина і наші мрії нереальне те все
Із цих емігрантів і тут залишаться декотрі
На крайгородді оселяться залізуть у нетрі
Часом виходять я бачу на вулицю просвіжиться
Шахові фігури і ті частіш міняють позицію

Чимало між них євреїв єврейки нап'явши перуки
Сидять цілі дні в крамничках нидіють там сараки

У барі брудному станеш кави візьмеш за два су
Злидні навколо тебе злидні такі аж сум

Ввечері в ресторані збавиш чимало часу

Жінки ці й не лихі та в кожної своя турбота
І кожна когось та мучила навіть найбридша

У тої он батько поліщаєм на острові Джерсі
У руки що я не бачу їй холод ципками вжерся

Ще й шви о нещасна десь на низу живота

Усміхом сміхом жахливим я знизив до неї уста

Ти вже сам надходить світанок
По вулицях дзенькають бідони молочарок

Ніч відходить неначе прекрасна метиска
То сумирлива Лія чи Фердіна кігтиста

І ти п'єш алкоголь цей палкий як життя
Життя що ти п'єш як п'яноче пиття

І ти йдеш собі пішки до своєї квартири в Отейлі
Щоб заснути між ідолів з Океанії та Гвінеї
Це Христи тільки іншого кшталту та іншої віри
Недотворені вісники неясної надії

Прощай Прощай

На горло скаране сонце

МІСТ МІРАБО

Під мостом Мірабо струмусе Сена
Так і любов
Біжить у тебе в мене
Журба і втіха крутнява шалена

Хай б'є годинник ніч настає
Минають дні а я ще є

Рука в руці постіймо очі в очі
Під мостом рук
Вода тече хлюпоче
Од вічних поглядів спочити хоче

Хай б'є годинник ніч настас
Минають дні а я ще є

Любов сплива як та вода бігуча
Любов сплива
Життя хода тягуче
Надія ж невгамовано жагуче

Хай б'є годинник ніч настас
Минають дні а я ще є

Минають дні години і хвилини
Мине любов
І знову не прилине
Під мостом Мірабо хай Сена плине

Хай б'є годинник ніч настас
Минають дні а я ще є

ПІСНЯ НЕЛЮБОГО

Полеві Леото

Коли співав я цей псалом
У році дев'ятсот і третім
Не зінав я що моя любов
Неначе фенікс після смерті
Огненної воскресне знов

*В передніч лондонську туманну
Зустрівся мені один лайдак
Геть схожий на мою кохану*

*I зирконув на мене так
Що я від сорому зов'янув*

*За босяком я йшов слідком
За свистуном безцеремонним
Здавався вулиці огром
Розверзнутим Червоним морем
Він Ізраїль я фараон*

*Хай цегли хвилі стануть дива
Як мав би я коханням грать
Хай буду нільський я владика
Його сестра-жона і рать
Як ти у мене не єдина*

*I знов на розі що горів
Огнями всіх своїх фасадів
В кривавім сляві ліхтарів
Роз'ятрених в тумані саден
На неї схожу жінку стрів*

*Той самий погляд аж льодовий
На голій шиї той же шрам
Г'яна з гаверни йшла брудної
I я збагнув весь нонсенс драм
I розпізнав всю фальш любові*

*Коли в свій дім вернувесь Улісс
Після стількох жертвоприносин
Його впізнав старенький пес*

*I Пенелопа із-за кросен
Назустріч вийшла не без сліз*

*I цар Душ'янта був веселий
Шакунтала його жона
Як він вернувесь із чужозем'я
Бліда з жадання і ждання
Голубила самця газелі*

*Згадав я щастя тих царів
В ту мить коли любов-омана
I та що я не розлюбив
Штовхались тінями в тумані
Троюдячи мій давній біль*

*Жалі ви ведете до пекла
Я ж прагну раю забуття
За поцилунок твій напевно
Владар-злидар oddасть життя
Продасть і тінь свою славетну*

*Я весь в минулім як в зимі
Зігрій це серце сонце Пасхи
Закрижаніле у пітьмі
Ще більш ніж сорок серць Себасти
Що мордувались нелюдьми*

*Мій спомине гінкий кораблю
Вже ж ми наплавались уздвох
Гіркосолоними морями*

*Вже ж ми наплакались удвох
І ранками і вечорами*

*Прощай облудо в пітьмі зник
Кохання привид пелехатий
З тією злившишь що горік
Її в Німеччині я втратив
І не побачу вже повік*

*Молочна Путь сяйлива сестро
Білявих ханаанських рік
І тіл коханок білочреслих
Чи пригойдає твій потік
Нас до галактик новоскреслих*

*Тут інший рік згадав я знов
Був ранок радістю повитий
І мужньо я співав любов
Був місяць любень місяць квітень
І все всміхалось нам обом*

АЛЬБА СПІВАНА КОЛИСЬ НА ВЕРБНУ

*Весна красна у сурми грас
Ходім Пакетто в зелен гай
Рожевий шум на небокраї
Навколо чутъ пташиний гам
Амур усе і всіх скоряє*

Ізнов між нас Венера й Марс
Палких обіймів не розняти
Любись кохайсь і не ховайсь
Танцюють голі боженята
Між буйних рож грайливий вальс

Мое до тебе ніжне слово
Нарцис розів'є і тюльпан
Кругом так любо і розлого
Витъохкує в сопілку Пан
І жаби кумкають волого

*Померли ті боги старі
Великий Пан Христос і Ерос
І верби хилляться в журі
Й коти нявкочутъ і тепер ось
В Парижі плачу я в дворі*

*Я я що знаю всі рефрени
Жалі-плачі моїх років
Рабів моління до мурени
Нелюбого похмурий спів
Орфея клич і зов сирени*

*Любов померла я тремчу
Про неї пам'ятъ неодозвна
Кумир святий мені в очу
Як жінка вмерлого Мавзола
Я вірний в горі і в плачу*

*Я вірний як той хміль тичині
Як пес господарям своїм
Як запорожці душі щирі
Побожні логри й гультяї
Своїм степам і предківщині*

*Приймігь Півмісяця ярмо
Що гордо сяє в високості
Я зодчий славних перемог
Мої завзяті запорожці
Султан і пан ваш цар і бог*

*Вклонітесь правій нашій вірі
Так написав до них султан
Зареготали чуприндири
І тут же в відповідь листа
Ушкварили бундючній хирі*

**ВІДПОВІДЬ ЗАПОРОЖЦІВ
ТУРЕЦЬКОМУ СУЛТАНОВІ**

*Царя небесного харцизе
Високорогий сатано
Не годимося ми в підлизи
Жери-но сам своє лайно
Воно нам в пельку не полізе*

*Крамарю грецький просмердівсь
Ти тюлькою на честь ісламу*

I палями обгородивсь
Швидка напала твою маму
I ти в дрислинах уродивсь

Подільський кате струп'я вкрило
Тобі все тіло мов шпорини
Конячий зад свиняче рило
Побережи дурний свій гріш
На масті та святе курило

*Молочна Путь сяйлива сестро
Білявих ханаанських рік
I тіл коханок білочреслих
Чи пригойдає твій потік
Нас до галактик новоскреслих*

*Пекуча сіль в очах повій
Кохання гарне як пантера
Цілунок флорентійський твій
В устах горенить ще й тепера
A долі в нас пішли в роздвій*

*Від поглядів її над Рейном
Рої здіймались зореві
В очах їй плавали сирени
А цілувались до крові
Що аж ридали феї ревно*

*I все ж душою сироти
Я жду біля моста Повернень*

*I як колись із темноти
Ця жінка вернеться до мене
Я ти скажу Нарешті ти*

*Небесні ллються дунаї
Крізь голову порожню й серце
О мої бочки Данайд
Я з радістю віддав би все це
Щоб стати знов дитям наївним*

*Тебе я не забуду ввік
Моя голубко незриданна
Мій білий рейде де ти зник
Мій дальній остріве Жадання
Моя трояндо мій гвоздик*

*Фавн козлопан Дідона й Федра
Північні Ельмові огні
І долі дві злиденна й щедра
Круг шиї зашморги тугі
На біль мій всеогненна жертва*

*Єдиноріг і козеріг
Дублюєш долю ти мій болю
І це б я отак-о згорів
На тім святім кострі з тобою
В пелюстках ранньої зорі*

*Злобоже ти блідий кумире
Жерці-безумці одягли*

*У чорне вже твої офіри
Даремно сльози всі лили
Злобоже ти не гідний віри*

*А ти поезуча манія
Бог над померлими богами
Вимірюй землю п'ядь у п'ядь
Яка ще стелеться під нами
О тінь моя стара змія*

*По сонцю на твою вподобу
Тебе водив я день при дні
Похмура подруго до гробу
Належиш марна ти мені
О тінь моя моя жалобо*

*Зима померла вся в снігах
Вже білі вулики спалили
А по гаях і по садах
Весну ясну і квітень милий
Піснями славить кожен птах*

*Смерть імортелів сріблолитих
Сніг розливаючись сріблом
Тіка від гусениць оливних
Весни утишниці сіром
Що знов всміхаються сумливо*

*А в мене серце все в карбах
Як зад в шовках у дам з Дамаска*

*Тебе любив я дуже ах
Так зле я мався що зламався
Добуто з піхов враз сім шпаг*

*Сім шпаг із піхов враз добуто
Сім обосічних жал жалів
У серце врізалося люто
Аж розум з болю ошалів
То як же можу я забути*

СІМ ШПАГ

Що перша з чистого срібла
Ім'я ж таке тремке Паліна
У неї лезо сніжна мла
Й кривава гибель гібелліна
Вона Вулкана в гріб звела

А друга на ім'я Нубоса
Як та веселка виграє
Боги її до шлюбу носять
Убила тридцять Бе-Ріє
Так їй судила Карабоса

А третя жінки голубінь
Але по суті то вже фалос
Прозванням Люль де Фальтенен
Несе його посланець карл ось
На чистім обрусі льнянім

Четверта зветься Малурена
Ріка зелено-золота
Де вечорами незмаренна
Купальниць мріє нагота
І лине пісня веслярева

А п'ята шпага Сент-Фабо
Найкраще в світі веретено
Чи кипарис поміж гробів
Де вітер никне молитвенно
Вночі ж палаючий собор

А шоста ця металом славна
І має ніжність у руках
Розстаемося ми щорана
Прощай іди он-о твій шлях
Піvnі фанфаристо горланять

І сьома сходить нанівець
То жінка квітка бездиханна
Останній гість мій молодець
Захряснув двері за коханням
Я вас не знаю і кінець

*Молочна Путь сяйлива сестро
Білявих ханаанських рік
І тіл коханок білочреслих
Чи пригойдає твій потік
Нас до галактик новоскреслих*

*Випадку демони щокрок
Ведуть нас по мотивах зорніх
І рід людський іде в підскок
Танцює задки до безодні
Під шаленистий гук скрипок*

*О долі долі незглибимі
Царі скажені як ножі
Жінки-зірки що не любили
Не вгріють вас на ложі лжі
В пустелі світу нелюдимій*

*Старий принц-регент Луїтпольд
Намісник королів безумних
Як він ридає з тих незгод
Коли блудні вогні без зуму
Ведуть купальський хоровод*

*Сумів палац без господині
Вітри гули без заборол
На білім озері мов диво
Плив човен повен баркарол
Ячав присмертно лебедино*

*Втопивсь у срібній тій воді
Якось володар-загорілець
І виплив мертвий а тоді
Лежав на березі горілиць
В мінливе небо все глядів*

*Червнєвих сонць палюча ліра
Болючі пальці обпіка
В нуртах марінь душа зомліла
Знов у Париж я приблукав
І рад би вмерти і несила*

*Неділі довгі тут аж страх
І катеринки невгомонні
По сірих хлипають дворах
І квіти хиляться з балконів
Падучих веж чудний парад*

*А вечори хмільні від джину
В електросяйві мерехтять
Снують трамваї без упину
В огнях зелених дзеленчать
Розпачливу журбу машинну*

*Кафе паризькі п'яні в дим
Сифонів шип і шик гарсонів
Гудуть на тисячу ладів
Кричать любов циган безсонних
Тобі тобі що я любив*

*Я я що знаю всі рефрени
Жалі-плачі моїх років
Рабів моління до мурени
Нелюбого похмурий спів
Орфея клич і зов сирени*

КРОКОСОВИЙ ЦВІТ

Луг гарний восени та в нім отруйні трави
Корови трійло п'ють
Спасаючи отави
Поміж осінніх зіль процвів гіркий крокіс
Лілово-синявий блакитнявий якийсь
В очах у тебе теж цвіте крокіс чи рута
З них у мое життя сотається отрута

Із школи вибігли шумливі дітваки
Хто в окарину дме хто рве собі квітки
Крокосу цвіт із року в рік із віку в вік
Цвіт кольору хистких твоїх повік
Що майоряТЬ як цвіт на божевільнім вітрі

Пастух мутикає пісні свої нехитрі
А череда бутить і повагом бреде
З непевних тих отав де осінь сум пряде

ПАЛАЦ-ПІДНЕБІННЯ

Максові Жакобу

В долину Марень до палацу Розамонди
Думки мої mrійкі рої дрібні роять
Палац дар короля встає безчільно онде
Мов голий той король між шмаганих троянд

Думки розбіглися босоніж серед саду
Їх тішить бачиться жабине попурі
І кипарисові кужілки угорі
Вже й сонце брязнуло квіток ясне свічадо

Кривавиться стигмат долоні проти шиб
Хто захід прохромив який підбитий лучник
Живицю що гірчить вино солодке шипр
В яняти білого я пив на тайних учтах

На гостряки колін монарха-перелюбця
На тридцять перший май на свид його і юнь
Коханка зиркає й чаклунські токи ллються
Із круглих тих очей в яких чайтесь гунн

Владарко дум моїх з гладким перловим крупом
Перлистіших нема ніде перлових круп
Кого чекаєш ти
З думок моїх красунь довірилась кому б
Іде їх ціла трупа

Стук стук Заходьте в вестибюль надворі млисто
Як лампка мерехтить клейнод-золотожар
За коси голови на вішалки повісьте
А небо мов нічне голчастих повне жал

В світлиці на бенкет уже столи накрили
І смаженини дух гостям аж ніздрі дме
Із двадцятьох супів три кольору урини
Король двійко яєць спожив у консоме

А потім принесли кухарчуки маліські
Філе з моїх думок з них кожна ласий шмат
Біфштекси з битих мрій криваві по-англійським
І з спогадів моїх шаткований форшмак

І мали мерзлий смак їлкої мамонтини
Наїдки з мертвих від тисячоліть думок
А в звивинах моїх примари закрутили
Кістками дзвонячи мертвецький свій танок

Непутнім голосом їдоме верещало
Що боже крий!
Але живіт голодний все глухий
Трощили кості аж за вухами лящало

Ах боже крий! Що там стояв за лемент
Од пирогів од лагомин і од м'ясив
Де язики вогню де ті свята зелені
Моїм думкам усіх країн усіх часів

СМЕРК

Mari Loransen

Вже нави завели танок
Між трав де світло дня тонкіша
Там роздяглася арлекінша
І виглядається в ставок

Фігляр розкривши ночі браму
Розхвалює нову програму
Тим часом небо все збліяка
Лиш зорі ніби з молока

Ось арлекін блідий із кону
Вітає чесно глядачів
Відьом циганського закону
Фей чарівниць і відьмачів

Укравши зірки тъмяний спалах
Жонглює шпарко миг-миг-миг
А вішальник перстами ніг
Акомпанує на цимбалах

Сліпа дитя колише глянь
З ланятами проходить лань
А карлик дивиться з докором
На грандіозний цей декорум

АННІ

Десь у Техасі на узбережжі
Між Мобайллем і Галвестоном
Є чудовий трояндовий сад
А в ньому вілла котрої фасад
Здається розкішним бутоном

Часто жінка гуляє самотня
У тому саду
Коли по дорозі між лип я іду
Ми дивимось одне на одного

Ця жінка мабуть з менонітів чи квакерів
В неї ружі без пуп'яноків без гудзиків сукні
На моїм піджаку теж дві штуки відсутні
В мене з дамою догмати майже однакові

КЛОТИЛЬДА

У саду благоуханнім
Оксамит розцвів і сон
Між погордою й коханням
Чисісь туги світлий сон

А іще там наші тіні
Гострі гострі мов мечі
Темні в сонячнім жахтінні
І невидимі уночі

Перелесниці наяди
Ллють вологих кіс розмай
Не зважай на ті принади
А тінь жадану переймай

КОРТЕЖ

Леону Байбі

Пташе сумирний зворотного льоту пташе
Ти звив гніздо в повітрі
На тій межі де сонце наше світить
Спусти другу повіку земля тебе засліпить
Як голову зведеш

I я собі зблизька такий хмурний та хмарний
Туман що повива розсвічені ліхтарні
Рука що застусє зненацька світ очам
Подоба непрозорої куртини
Піду осяяній між сумовитих тіней
Світил улюблених вберу у себе чар

Пташе сумирний зворотного льоту пташе
Ти звив гніздо в повітрі
На тій межі де світить моя пам'ять
Спусти другу повіку
Не через сонце і не через землю
А через той огонь крутий що потужніє ненастально
Побачиш він колись єдиним світлом стане

Колись
Колись я ждав себе самого
Казав Гійоме час тобі прийти
Щоб я спізнав нарешті що я за один
Адже я знаю інших

Я знаю їх п'ятьма й ще кількома чуттями
На ноги їм погляну і вже можу тисячу

таких людців відтворити

На ті панічні ноги чи на одну лиш волосинку
Чи на язик якби мені забаглось бути лікарем
Чи на дітей якби мені забаглось бути пророком
На кораблі хазяйські на пера моїх колег
На мідяки сліпців на руки німтурів
Або на лист по словах а не за письмом
Вгадаю зараз скільки років тому хто його писав
Зачую тільки дух їхніх церков
Чи дух річок що через їхні міста течуть
Чи пахощі квіток у парку
Чи навіть дух собачки о Корнелію Агріппо
І я вже опишу докладно твоїх співгородян

по Кельпу

Царів їх звіздарів і тлуми урсуленок
Що ти по них судив так зле про всіх жінок
Попробую на смак який де лавр викохують
І знаю вже любить чи глузувать
Торкнусь одежі і вгадаю чи ти мерзляк

чи не мерзляк

О люди я вас знаю
Почую тільки кроки
І непохибно визначу куди вони прямують
Я стільки вас пізнав
Що будь-кого завиграшки реконструюю

Колись я ждав себе самого
Казав Гійоме час тобі прийти

Все любе ринуло ліричною юрбою
Мене лише не було серед тієї многоти
Ішли там велетні в зеленім жабуринні
Як вежі острови пливли на субмарині
З ясних морських глибин я враз на кров добувсь
Забилось серце вже затріпотався пульс
Втім по землі пройшли якісь племена білі
В руках у всіх були троянди не мечі
І мову люди ті творили ідучи
Я перейняв її бо говорить кортіло
Ішов кортеж а де ж мое у ньому тіло
О скільки їх пройшло і всі оті не-я
По дрібці скинулись мені на повне я
Мене як вежу ту потроху будували
І завдяки всім тим тілам речам вікам
Нарешті я постав з'явивсь нарешті сам

Віки старі віки творці мої знебулі
Дочасно я живу мину як ви минули
Та не вдивляюсь я у майбуття пусте
В мені минувшина до безміру росте.

Бо ж мертві тільки те чого ще не існує
Було над може бутъ незмінно тріумфує
Являючи стрункий живий яскравий лад
Творіння й твориво процес і результат

МАРІЗІБІЛЛА

Бродила ввечері по Кельну
Незгірша серед тих жінок
Мужчин голубила ретельно
А по роботі йшла в шинок
Щоб задурить нудьгу пекельну

Зносила вроду на панелі
Рудий пейсатий сутенер
Щодня зарібку ждав од неї
Колись її задля манер
Він взяв з шанхайського борделю

Я знаю долі прехимерні
Людей затоптаних в багні
Самі хисткі як листя мертвє
А очі стлумлені вогні
Серця ж розчахнуті як двері

МАНДРІВНИК

Фернанові Флере

Я в двері стукаю і плачу одчиніть
Мінливе це життя мов зрадний нурт Евріпу
Як хмари нурилисъ хисткою мілиною
З сирітським кораблем в безодню огневиць

Те каяття німе ті голосні жалі
Ти пам'ятаєш

Ті риби вигнуті ті понадморські квіти
Була як море ніч
Куди впадали ріки

Я пам'ятаю я-то пам'ятаю

Одного вечора я завітав якось
До невеселого трактирку
Із дальньої стіни у небо рвавсь Христос
Хто мав там ласицю
Хто грався з їжаком
Хто в карти грав
А ти мене забула

Вокзалів гамірних ти згадуєш сирітство
Ми каруселили по них за містом місто
Здавалось ті міста ригали сонцем уночі
Матроси й ви жінки похмурі мої товариші
Хоч ви згадайте

Жили два матроси нерозлийвода
Дружба є дружба то й говорить шкода
Молодший помираючи на бік похиливсь

Супутники мої

Дзвінки вокзальні електричні співи жниць
Візки з різниць полки безлічні вулиць
Мости-кавалеристи ночі сизо-алкогольні
Міста що бачив я жили як божевільні

А пам'ятаєш ті околиці заплаканих пейзажів череди

Лягли під місяцем од кипарисів тіні
Стояв і слухав я в передосінню ніч
Птаха тужливого несамовитий клич
І річки журної невгавне хлюпотіння

Вмирущі по воді пускали аж до гирла
Неситі погляди що гинули з жаги
Але між хащ і зіль мовчали береги
Лише потойбіч десь блищаю верхогір'я

Тоді без гомону без гуку і яси
Пройшли повз гору ту прудкі якісь примари
У профіль голови розпливчасті тримали
Наваживши вперед примарливі списи

Титанились як стій а потім враз маліли
По прямовисній прослизаючи стіні
По-людськи плакали часом бородані
Жалкуючи про світ їм тільки зрозумілий

Кого ще впізнаєш на давніх фотографіях
Ти пам'ятаєш як бджола в огонь упала
Було це пригадай як літа пал потух

Жили два матроси два тіла один дух
Старший на шиї залізний мав ланцюг
Молодший свіtlі кучері в коси заплітав

Я в двері стукаю і плачу одчиніть

Мінливе це життя мов зрадний нурт Евріпу

МАРІЯ

Ти танцювала тут малою
Меткий загонистий матльот
Чи затанцюєш і старою
ЗадзвоняТЬ дзвони всі ульот
Коли ж ти вернешся Маріє

Навколо маски мовчазні
А музика така далека
Мов з неба ангелів пісні
Любити хочу вас але любити злегка
Так тужно й радісно мені

Йдуть вівці йде сніжок лапатий
Чи то срібло чи то руно
Ідуть по вулиці солдати
Чом не дано так як давно
Мені це змінне серце мати

І кучері кохані ці
В чиї вони потраплять руки
В'юнкі на морі баранці
І ці твої кохані руки
Осіннє листя на ріці

Над Сеною так любо йдеться
З старою книжкою в руках
Журба з рікою рівно ллеться
Тече тече й не витіка
Коли вже тиждень той минеться

БЫЛИЙ СНІГ

Ангели ангели на небі
Один прибрався як гусар
А другий ніби куховар
А ті співають

Той любий голубий гусар
Зорить у даль чи не цвіте мигдаль
Чи не несуть йому медаль
Сонячну медаль

Кухар скубе із гусок пір'я
Сніг сніг іде
Ах де ти мила де
З яких тебе не бачив пір'я

НА ОДРУЖЕННЯ АНДРЕ САЛЬМОНА
13 липня 1909 р.

Або: то руки метушкі що завтра працюватимуть
на нас

Або: то тих повішено які не вміють жити
Або нарешті: взяттям Бастілії оновлюється світ
Я знаю світ оновлюють лише закохані в поезію
Паріж убрався бо жениться мій друг

Андре Сальмон

Ми з ним зустрілися у проклятім вертеші
Коли були ще юні
Сиділи обшарпані обидва курили ждали світу
Жадні жадні тих слів що мали набрати інших
значень

Дурні дурні сердешнії не вміли ще й сміятысь
А стіл з двома бокалами неначе умирущий
дививсь на нас останнім поглядом Орфея

Бокали впали і розбились

І ми навчилися сміятысь

Тоді ми рушили паломники погуби
Почерез вулиці краї почерез розум
Я стрів його на річці де пливла Офелія
Біліючи поміж латаття й каприфолію
Ішов собі поміж блідавих Гамлетів
У нього з флейти божевільний гам летів
А потім він сидів при мужикові лічив йому

на схід-душі блаженства

Се й те робив на честь тих слів
Що відміняють дітям личка кажу я про це все
Минувшину й Будущину бо жениться мій друг

Андре Сальмон

Радіймо не тому що наша дружба то ріка яка
зробила нас родючими
Як побережжя що багатим урожаєм ситить
багатьох

І не тому що бокали наші кидають нам іще раз
погляд умирущого Орфея

І не тому що ми так виростили що люди плутають
наші очі з зірками

І не тому що прапори майорята понад вікнами
громадян яким уже сто років варто захищать
своє життя і всі його дрібні мороки

І не тому що вповноважені Поезії ми володіємо
словами які творять і руйнують Всесвіт

І не тому що можем плакати не будучи смішними
і вміємо сміятись

І не тому що ми п'ємо і курим як колись

Радіймо тому що владарка поетів і вогню

Любов що сповнює як світло

Весь тугий простір між зірками і планетами

Любов веліла щоб сьогодні оженивсь мій друг

Андре Сальмон

ПРОЩАННЯ

Зірвав я в лузі вересину
Померла осінь на біду
Вже не зйтись нам до загину
Як верес пах у ту хвилину
Та пам'ятай тебе я жду

САЛОМЕЯ

Аби побачити усмішку Іоанна
Над ангелів усіх я б танцювала сір
Коло дофіна ти графинею убрана
Паньматко чом же сум тобі охмарив зір

Як серде тъохкало назустріч його мові
Коли між п'яних зел я свій танок вела
І вишивала я лілеї буйнокрові
На стрічці до його владарного жезла

Кому ж мені тепер кому ту стрічку дати
Жезло його цвіте там де тече Йорданъ
Твої ж бо Іроде взяли його солдати
І цвіт в моїм садуувесь пішов на в'янь

Ідіть за мною всі вставайте із-за столу
Хороший блазню мій не плач
Візьми цю голову собі за торохтьоло
Паньматко не цілуй нема вже в ній тепла

Сір ви попереду а ви драбанти ззаду
Ми поховасмо в саду цей черепок
І насадивши над могилкою квіток
Всі танцюватимем по кругу до упаду

Аж я згублю свій бант
Король свій аксельбант
Кюре свій фоліант
Інфант інфантин фант

ДВЕРІ

Як хижко шкіряться готельні двері мамо
Але воно мені службовцеві так само
Байдуже як і все на марній цій землі
Пливуть десь парами в сумній воді пі-мі
Десь свіжих ангелів привезли до Марселя
І вдалині вмирає пісня невесела
Нудьги додаючи невдасі півмерцю

Що мала синку все дала тобі працю

ШТУКАРІ

I по долині й по горі
Скрізь пройдуть браві штукарі
Мимо корчом шинків веселих
По безцерковних бродять селах

За ними хмара дітлашні
Вони ж такі чудні й смішні
В садках і яблуні і груші
Готові їм обавитъ душі

У них є гирі і м'ячі
І барабани й обручі
Ведмідь і мавпа вчені звірі
Шажки збирають як касири

ЛЮЛЬ ДЕ ФАЛЬТЕНЕН

Як я до ваших ліз яскинъ
Дражнилисъ ви Сирени з морем
Між коней гзилисъ морських
Чи ангельським крилилисъ хором
В моих ушах той спір не тих

У голові розгардіяш
Одквітлою махаю віттю
Щоб дух жаркий прогнати ваш
Що на мій крик несамовитий
Пашить з німіх кошмарних пащ

Десь є тут чудо пребагате
Що проти нього ви трава
Кров близкає з моих рогатин
І ввесь мій вигляд викрива
Убивство гордоців двійчатих

Греблося добре веслярам
Оподаль губ по хвиль розлогу
Юрма чарованих звірят
Нюшить радіючи дорогу
До тих моих коханих ран

Вже світять на мою журу
Їх очі зорі ті звірячі
Та насміюся я звір'ю
Я над усі сузір'я зрячий
Бо ніччу сам тобі зорю

Спускаюся в жадливий гrot
Люблю я очі ваші юні
Щаблі слизькі впадеш от-от
Здаля маленькі ви манюні
Доволі вам шукать пригод

При тій поважній та серйозній
Осипались у нас гаї
Та сонце пеститься в волозі
Хай ждуть матроси-марії
Ім щогли розцвітуть мов лози

Спustився я і небосхил
Враз одмінився у медузу
Я запалав як смолоскип
Тепер як хоч свій біль подужуй
Руками борсайся навскид

Пташки дражнилися з морями
Вчораши сонце било вслід
Списи нас кров'ю обагряли
В гнізді Сирен далеко від
Зірок руnistої отари

ЦИГАНКА

Вона вгадала всі події
І вік на вік і льос на льос
Ми й не повірили як ось
Нам вирнула якось надія

Любов скакала мов ведмідь
Як нам було лиш заманеться
Зронила пір'я синя птиця
Як жебраки свої амінь

Зрадлива ласка подорожня
Погибне знаєм наша й путь
А все ж не можемо забути
Що ворожила нам ворожка

ПУСТЕЛЬНИК

Пустельник босий перед ним білястий череп
— Спокуси тлять мене печуть десь у нутрі
Приваби місяця принади словопрі
Кляну всі зречення кляну тяжкий мій жереб

Як я молюсь зірки готові утікати
О женський черепе Слонова кість Дірки
Мій крик од голоду хрипким став і гірким
Оде ж мені на піст найшовся сир діркатий

Бичуй о господи надзахідні хмарини
Що пнутуть у небеса рожевенькі задки
Вже затуляються уденішні квітки
І в стумічується химерення мишине

В людей є ігри в чіт чи лицьку в чик-чиричку
Б гра пупів є гра напів і до щирця

О господи благий що відаєш серця
Подай мені любов пошли яку дівичку

Щоб пальчики тяглись і нігтики цвіли
На щастя на добро хоч то знаки оманні
Щоб Незнайома та в жагучім пориванні
До мене кинулась о господи звели

Чим боже я згрішив нещасний одноріг
Попри вогонь жадань тужливо самотинній
Мордований мій уд мов немовля невинний
Стойте собі стовпом на розстані доріг

Христос нагий Накинь о господи накинь
На тіло страдника м'які нешпиті шати
В криниці падає дзигарний дзвін дзвінчатий
Під ізохронний дзюрк дощевих крапелин

Тридцять ночей не спав немов непритаманий
Та так і не діждав кривавих тих потів
А ти розіп'ятий ти кровію потів
Скажи Христе що ні в саду у Гефсимані

Стояв навколошках і наслухав як шпорта
Як шарпа в жилах кров і серце як бубнить
В артеріях на кшталт коралів чи грибниць
Але скуча навік була моя аорта

Щось раптом крапнуло Я думав благодать
І з непрощенних душ моя глумилась душка

Та потім зрозумів що то із носа юшка
Од пахноти квіток усього можна ждать

Я кив із ангела що з ліні й недбання
Так чаші й не піdnіс сивенький ледація
Я скинув геть свою кольку волосяницю
Того жорстокого ліонського ткання

До лиха Сміх мені з ложесен тих папес
Безперсих тих святиць Іду в велике місто
Хоч може за своє осквернене дівицтво
Між рук між ласк між слів там пропаду як пес

Встаю божественно проти крутих вітрів
Мов промінь місячний обожуваний морем
Даремно я моливсь угодникам суворим
Моїх опрісноків ніхто не освятив

І я іду біжу О ніч Не люлі-люлі
А улю-лю Ліліт вигукус О ніч
З твоїх трагічно повитріщуваних віч
Зоряють навсібіч золочені пілюлі

Скелет невинної цариці он повис
На горній ниточці о строгості шалена
Вночі чорніс ліс надія мре зелена
Як умирає день дух визівнувші ввись

А я іду біжу О день Порив світанку
Сов рубіновий зір затемрив унівець

Розкривши погляди пробуджених овець
І льох з рожевими сосками наостанку

Летючі ворони даремні тіні стелять
По половіючих обрідчастих житах
При вбогих присілках де по чадних хатах
Опудала сови красуються на стелях

Ще версти ще і ще Сухі вершки ялиць і
Жалі мої буйні заводили у блуд
Мене і вимрійки думок моїх облуд
Не раз в ялинниках я очував на глици

І ось О вечоре Мандрівку я одбув
Мені явилося у дзвонах славне місто
І похоті мої погинули всі чисто
Обіруч я уже благословляв юрбу

О місто Я сміявсь Палаці мов черінь
Білющих трюфелів на голубому полі
Хто зна де розбрелись бажання прохололі
Скуфійку надягла смиренницька мігрень

Всі перелюбниці до мене йшли на сповідь
В уяві блудних жен святим я став умент
Лорій і Зелотід Луїз і Діямант
Я чув палкі слова Гріхів великих повідь

Нас пойняла святий спаси і розгріши
Пізнай наші серця жагучі наші ігри

І плоті вибрики і пристрасті як вихри
Цілунки медяні на пагубу душі

І я їх розгрішав гріхи багрянокрові
Тих голих поетес і фей і форнарін
А з помислів моїх лишивсь хіба один
Не чутъ не бачить як у мlostі вечоровій

Пливуть зливаються в якийсь незграйний хор
Коханців стогони і захвати самичок
Сплетіння ярих тіл між кров'яних порічок
І тихі святощі суворих пасифлор

ЕМІГРАНТ ІЗ ЛЕНДОР-РОУДА

Андре Бійї

З циліндром у руці зайшов він в ательє
Що в вищих сферах тон на моди задає
Диктатор комерсант що творить все таке нам
Здіймав там голови шикарним манекенам

Пливли туди й сюди стострумені юрби
І тіні по землі стелили безлюбовні
А в темні небеса озера сяйливих повні
Злітали зgraї рук мов білі голуби

Я завтра попливу до дальньої Америки
І вже не повернусь відтіль

Як збагатять мене оті ліричні прерійки
По рідних вулицях водить незрячу тінь

Нехай із Індії вертається солдат
Розпродав спекулянт душі мосії жевриво
А я у модному засну собі під деревом
Де мавпи і птахи безгамірні сидять

І манекени тут хто фрак а хто маніжку
Замовив лорд якийсь не викупив і вмер
Із себе скинули й значну діставши знижку
Він одягнувсь неначе мільйонер

На вулиці роки
Ішли мов каторжани
Заковані в кайдани
Дивились нашибки

І дні якісь були вдовецькі високосні
Криваві п'ятниці з суботами навпіл
Тягучі поминки а небеса незносні
Весь час лили дощі циганські і сліпі

В осінньому порту під вітру вокалізи
Як руки юрб вплелись у листопад лісів
Поставив він на палубі валізу
І сів

Вже океан йому вологі поцілунки
У пелехи лішив навіюочи ляк

А з емігрантів хто тягнув до міста руки
А хто ридаючи навколішках закляк

Він довго ще дививсь як береги вмирали
Лиш дитячий десь кораблик ледве мрів
Букетик упустив на воду хтось недбалий
І океанувесь буйнуючи зацвів

Хотілось би йому щоб той букет світивсь
Десь серед інших хвиль між зграй рибок

танечних

Та вже із пам'яті відкільсь
Став ткатись килим-безконечник
Минулих мучених років

Щоб потопить мов бліх тих ткаль неприторенних
Допитливих на всі гріхи святош
Він з морем заручивсь як дож
Під гук новітньої безмужньої сирени

О море ринь у ніч До ранньої доби
Акули зирили жадібними очима
На трупи днів що їх черва зірок точила
Між бурхотом валів і скалками клятьби

БАГАТТЯ

В найчеснородніший з вогнів
Живі я кидаю долоні
І мертві голови богів
І дні що знайділи в полоні
Ти вогню так мені велів

Зірки рвонули в буйну ристь
Майбутності несучи тавра
По табунах що розбрелись
Заржали огирі кентаври
Залементіла всяка рість

Нема голів нема вже й глав
Де дівся бог моєї юні
Любов зненацька стала зла
Гори кипи в пломіннім шумі
Душа роздягшись догола

Сердя звисаютъ із гілок
Вогні заквітли по отаві
Головосіку чути зойк
І зорі падають криваві
Усе ж то голови жінок

Тебе тримає як вельон
Пришилена до міста річка
Та ѹ камінь зрушить Амфіон
Ти чусп знову перекличка
Пий чари ті за тоном тон

* * *

Палаю на костриці божественного палу
І руки віруючих кидають мене туди знову і знову
незліченні тисячі раз

Коло мене горять сустави порубаних мучеників

Зaberіть із багаття ті маслаки

Мене одного вистачить навіки підтримувати огонь
моєї втіхи

А птахи прикриють своїми крилами моє обличчя
й сонце

О Пам'яте Скільки перероджується родів
Від Тіндарідів до палаючих гадюк моєї мрії

Бо що таке і змії як не ший

Бесмертних неспівочих лебедів

Так оновляється моє життя

Великі кораблі снують по хвилях

І я ще раз вмочаю руки в Океан

Ось пароплав і життя моє оновлене

Огонь його безмірний

Немає вже нічого спільногоміж мною

тими що бояться опектись

* * *

Злинаючи з висот де мислить вічне світло
Й сади кружляють вище всіх рухомих сфер
Масковане майбутнє полум'яніс в небесах

Чекаємо твоєї ласки моя другине

Божистий маскарад і глянути не смій

Коли ж заголубіє на горизонті Острів Мрій

Над атмосфeroю підноситься театр
Без інструмента будував його черв'як Замір
Втім сонце залило веселчасті майдани
Морського міста що десь вирнуло з-за хмар
Голубки на дахах знайшли спочин жаданий

Он сфінксів череда тюпачить до сфінксарні
Пастуший спів обрид на вічнім попасанні
Театр будовано з несплинного вогню
Як зоряні тіла що живлять порожню

А ось уже й спектакль
Засів я назавжди в партерному фотелі
Коліна лікті голова даремний цей пентакль
Скрізь по мені вогні ростуть як імортелі

Актори нелюди якісь премудрі монстри
Тут демонструють дресированих людей

Так ось ти
Земле подерта латкована річками де-не-де

Вже краще день і ніч сидіти у сфінксарні
Щось намагатись розгадати поки тебе з'їдять

Рейнські вірші

НІЧ НА РЕЙНІ

У склянці в мене плин мов полумінь тремкоче
Ви чуєте співа протяжливо човняр
Про тих русалочок що місячної ночі
Із річки гратися виходять в темний яр

Ану співайте всі танцюйте друзі жваво
Щоб я не чув того зануди човняра
Давай мені сюди дівчат самих білявок
Що їм з очей душа непевна визира

А Рейнові од лоз винових п'янко п'янко
Вночішнє золото він ловить як трофей
Аж розпадається той голос без устанку
Про чар виспівує зеленокосих фей

Мов вибух реготу в руці розпукла склянка

СИНАГОГА

Оттомар Шолем та Абрам Леверейн
В капелюхах зелених ідуть до синагоги шабесувати
Мимо них як завше ліниво пливе Рейн
А виноградня на схилах уже рудувате

Вони весь час лаються кричать таке
що й перекласти боюся
Мамзер бен-а-ніде A руах ін дайнен татен арайн
Аж Рейн дідуган одвернувшись посміхається стиха
в вуса

Дуже лихі сьогодні Оттомар і Абрам

Ім же у шабес не вільно бачте курить
А християни димлять цигарками кругом аж курить
До того ж обидва вони закохані в Лію
Що має очі овечі й живіт мов сулію

Та зараз переступлять вони синагоги браму
Торкнувши капелюхи поцілують побожно тору
І вже Оттомар посміхатиметься Абраму
Приставши з ним до заклечаного кучкового хору

Лунатиме урочисто той спів мужський
нетактований
Левіафан застогне крізь Рейна глибокі затони
Трястиметься богомілля у захваті алілуйнім
Лаасес некоме багоїм тохейхес балеумім

ДЗВОНИ

Ти чуєш дзвонів переливи
Мій цигане хороший мій
Як ми кохалися жагливо
Укрившись од людських очей

Та не достало нам схорони
І на цю ніч на цю одну
З дзвіниць побачили нас дзвони
І роздзвонили таїну

Тепер і Кетхен і Розина
І хлібопека наш сусід
І Трудонька моя кузина
І Гайнц і Фред усі усі

Сміялись будуть і балакать
Де діну я свою журу
Тебе нема я буду плакать
А може і помру

ЛОРЕЛЕЯ

Жила у Бахарасі білявка чарівна
Усіх мужчин в окрузі з ума звела вона

І врешті сам єпископ позвав її на суд
Та виправдати мусив через її красу

О Лорелев очі у тебе як смарагд
Хто вчив тебе чаклунства який великий маг

Прокляті в мене очі проклята я сама
Хто в очі ті загляне тому життя нема

У них не самоцвіти пекельнії вогні
В огні в огні спаліте ті чари навісні

В тім полум'ї шаленім і я старий горю
Хай судить тебе інший а я програв цю гру

Не смійся превелебний молися небесам
Спали мене благаю рятуйсь як можеш сам

Поїхав мій коханий у чужодальній світ
Спали мене благаю мені немилій світ

Болить у мене серце то мабуть не к добру
Сама на себе гляну вже знаю що помру

Болить у мене серце відколи я сама
Болить у мене серце бо милого нема

Призвав тоді єпископ трьох лицарів як стій
Ведіть цю божевільну в дівочий монастир

О Лоро тужна Лоро в очах у тебе шал
Іди іди в черниці забудеш марний жаль

І рушили в дорогу вони у чотирьох
І плакалась небога до провожатих трьох

Пустіть мене молю вас на верх тії скали
Нехай ще раз спогляну на замок мій згори

Нехай ще раз побачу свій образ у воді
А потім прилучуся до дів святих і вдів

Вже коси золотаві на вітрі розплелись
Вернися Лорелез гукали їй вернись

Ви бачите по Рейну там човничок пливє
А в човні тім мій милюй і він мене зове

Вертається мій милюй у мене серце мре
Не стямилась причинна щубовснула у Рейн

Побачила свій образ то і сама вмирай
Ті сонячній коси ті очі як смарагд

ЗНАК

Осені Знак нероздільно долею править моєю
Тим-то люблю я плоди і зневажаю квітки
Як я жалію за кожним цілунком що з мене бере

хтось

Так на од чахнуту віть плачеться вітру горіх

Осene вічна моя пороб мудра й печальна
Руки зів'ялих кохань землю встеляють твою
Ніби дружина за мною іде моя тінь неминуча
Знаю останній вже раз в небо летять голуби

ВЕЧІР

Злетів орел з архангельськи ясної висі
Тримайте мене ви
Лампади ці тремкі навіщо вам здалися
Читайте молитви

Влилась єдина зірка місто металеве
У синь твоїх зіниць
Трамваї одкидали сяєво зелене
На шолудивих птиць

Ці очі що мене доводять до екстазу
Їх пив лише один
Під мухоморово-червоним світлом газу
Руки твоєї звабний згин

Он клоун язика показує охочим
Он привид сам себе убив
Апостол висячи на смокві слиноточить
Згуляймо в кості на любов

Твое народження давін славить тріумфальний
Бім-бем
Дороги розцвіли і зустрічають пальми
Тебе

СІРА

Тук тук Чогось замкнув він двері
Лілеї всохли з самоти
Когось несуть невже помер він

Так так ти стукала у двері
Втік втік
Тікай же мишко й ти

ЗАРУЧИНИ

Присвячується Пінассо

Весною в мандри йдуть невірні наречені
І з кипариса де гніздиться синій птах
Злітає синій пух розвіюється в прах

Мадонна на зорі збирала цвіт синюх
А завтра рватиме ще й запашні левкої
Оздобити гніздо голубки до якої
Одного вечора прилине голуб- дух

В цитриновім гаю на сонячнім пониззі
Кохалися пташки як любим ми кохать
Далекі села мов повіки їхні сизі
А між цитринами серця їх майорять

* * *

Діждав од друзів я освідчення в погорді
І склянками хилив з біди зірки
А поки спав то ангел смерті вигубив
Овець і пастирів по жалібних вівчарнях
Покрали оцет лжецентуріони
Скакали шмагані молочаєм старці
До місяця ріжки вогнем дзорили газовим
Ранкової зорі не бачив я ні разу
У кухлі по душі дзвонили похоронці
При блиманині свічок спадали пінні брижі
У вир спідниць нехлюйний і розхристаний
Роділлі в машках збирались на очистини
Був город уночі немов архіпелаг
Жінки знай жебрали кохання і покори
Неначе Флегетон ріка смутна текла
І йшла за тінню тінь та все якісь потвори

* * *

Мені й себе вже не жаль
Не можу вимовити мук мовчання
Усі слова що мав сказати обернулися в зірки

Ікар поривається до моїх очей одного й другого
Носильник сонць горю між двох туманностей
Що ж я зробив теологічним звірам розуміння
Колись мерці приходили мені вклонятись
Я чаяв кінця світу
Аж мій кінець настиг ревучим ураганом

* * *

Я мав одвагу оглянутись назад
Шлях мій позначено трупами днів
Плачу над ними
Одні гниють у церквах італійських
Або в малих лимонових гаях
Де цвіт і плід
Буяє воднораз у яку хочеш пору
А другі плакали як мерли по шинках
Де кружеяли пломенисті китиці
В очах мулатки що винаходила поезію
Ще й досі розпускають електричні троянди
В саду моєї пам'яті

* * *

Даруйте мені мов невігластво
Даруйте що розучивсь по-давньому в вірші грati
Нічого більш не знаю лише люблю

Квіти в моїх очах знову стають огнями
Мислю божественно
Всміхаючись не мною створеним істотам
Та якби час прийшов і тінь нарешті стала
Помножилася являючи формальну розмаїтість

моого кохання

Я подивляв би власний твір

* * *

Додержуюсь недільного спочинку
І славлю лінь
Ну як ще зменшити
Той мінімум науки
Що маю од своїх чуттів
Одно подібне на гори на небо
На міста на мою любов
Схоже на пори року
Живе обезголовленим у нього голова то сонце
А горло перерізане то місяць
Хотів би я огніти нескінченно
Почваро моого слуху ти рýчеш і плачеш
За гриву тобі грім
А пазурі твої повторюють пташиний гамір
Той монструозний дотик пройняв мене і отруїв
Очі мої плавають далеко десь від мене
Нерушенні світила то вчителі мої без іспитів
А найгарніший монстр
Що має лавру смак невтішно тужить

* * *

Дійшло до того що вже й брехень не боюсь
Он місяць вариться немов яйце на блюді
Кольє з краплин води прикрасить потопельницю
Ось мій букет квіток це пишні пасифлори
Підносять бережно два вінчики тернові
Ще вулиці вологі від дощу
Десь пильні ангели працюють на мене дома
І місяць і печаль зникають
У білий гожий день
І цілий божий день ходив я і співав
Жінка якась край вікна дивилася довго-довго
Як я ішов собі й співав

* * *

На розі вулиці розхристані матроси
Чечітку шкварили бряжчав акордеон
Я сонцю все віддав
Все крім моєї тіні

Лебідки і тюки сирени вже безмовні
В надобрійній імлі фрегат останній зник
Вітри впокоїлись повиті в анемони
О Діво березня пренепорочний знак

* * *

Полум'ярем горю між вас храмовики
Пророкуватимем разом як хоч магіstre
Я любий вам огонь жертовний і палкий
О ніч роздвічена в ракет шугастих іскри

О вільний пломінь уз рушителю О пал
Що схочу та й задму О згубо логомаха
В своєї смерті муть і славу я б попав
Як у вертку мішень мальованого птаха

О птах непевності коли тебе я збив
Любов і сонце закружлялися в екстазі
А гречний виводок твоїх осінчуків
Спорудив цей костер гніздо моїй одвазі

МІСЯЧНЕ СЯЙВО

Медистий місяцю шаленії вуста
Розсмакувалися цю ніч сади й міста
У ролі бджіл зіркам гуляється так гарно
Бо виноградний світ проміниться нектарно
Проміння місячне усотують бджілки
У соти сонячні в небесні стільники
І я боюся вже така його натура
Огненного жала цього джмеля Арктура
Оманним променем мене він охитрив
І взяв астральний мед з троянді всіх вітрів

1909

На дамі була сукня
Турецького лілового єдвабу
Туніка шита злотом
Із двох платин
Аграfa на плечі

Очі їй танцювали янголятами
Вона сміялась сміялась
Обличчя Франції три кольори
Блакитні очі білі зуби червоні-червоні губи

Мала круглясте декольте
Зачіску а-ля Рекам'є
І гарні голі руки

Коли уже проб'є дванадцять ночі

Дама в ліловому єдвабі
У шитій злотом туніці
Маяла кучериками
Золотою биндою
Туфельками пряжками

Така була прекрасна
Що не посмів би і кохати

А я кохав тугих жінок у перелюднених кварталах
Де родяться щодня істоти все нові

Огонь у мозку в них залізо у крові
Любив меткий народ що в'ється при машинах
Вся розкіш і краса то тільки їхня піна

Дама ж була така прекрасна
Що викликала страх

В ТЮРМІ САНТЕ

I

До камери іще в прийомі
Я розібрався догола
Щось грізно крикнуло Гійоме
Куди це доля завела

Не з гробу Лазаря підводять
А в домовину завдають
Прощай веселий хороводе
Дівчата любі мила юнь

II

Вже я не я отак прийшлось
Назваться
В дев'ятім відділі число
П'ятнадцять

Промкнулись сонця промінці
Крізь грати
Стриб-стриб на віршики оці
Пограти

Глузують з мене фігляри
Веселі
І хтось там гупає згори
По стелі

III

Туди й назад ходжу по клітці
Як у барложищі ведмідь
А небо зліться чи не зліться
Дзвенить як ланцюгова мідь
Туди й назад ходжу по клітці
Як у барложищі ведмідь

З-поза стіни це що там чутъ
Немов ручай дзюрчить прозорий
Гай-гай не води то течуть
Ключами брязкає дозорець
З-поза стіни це що там чутъ
Немов ручай дзюрчить прозорий

IV

Ці голі стіни ох яка нудьга
Ще й кольори противні
А муха навісна дрібцем перебіга
Оді рядки мої неріvnі

За віщо господи ну за які гріхи
Мені послав цю муку
Пожальсь очей моїх запалених сухих
Стільця прикованого грюку

Пожальсь тих сердець що їх гнітить тюрма
Любові що я знаю
Пожальсь господи безрадного ума
Бо збожеволію з одчаю

V

О як повільно йдуть години
Мов похорону довга нудь

Оплачеш ти плачу хвилини
Вони так швидко промайнуть
Як час минає швидкоплинний

VI

Чуть гомін міста звіддаля
Без горизонту в'януть в'язні
Лиш небо гнівне бачу я
Та непривітні стіни казні

Вже лампа світиться в тюрмі
Пітьми тамуючи погрозу
Тепер ми в камері самі
Прекрасне світло Любий розум

Вересень 1911

ХВОРА ОСІНЬ

Осене хвора моя ти дорога
Ти вмреш коли у квітниках засвище вітрюган
Коли завії засніжать
І гай і сіножатъ

Бідна осене
Вмирай у білині і повняві
Снігів і визрілих плодів
У неба глибині
Ширяють коршаки
Над русалчатами зеленокосими і недорослими
Які ніколи не любили

Десь за лісом за пролісом
Олені затрубили

Люблю я осене люблю твій тихий гамір
Як гупають плоди нетрушені в садках
Як листя шарудить журливо під ногами
Лист за листком із дерева кап-кап

Листя
Топчеться
Потяг
Котиться
Життя
Точиться

ГОТЕЛІ

Кімнати-вдови
Ну як берем
Плата панове
В нас наперед

Певно бояться
Щоб хто не втік
Для постояльця
Тут мало втіх

Гримлять фіакри
Сусід бридун

Смердить так прикро
Міцний тютюн

Довго моргав я
Ну й інтер'єр
Меблі кульгаві
Стиль Ля Вальєр

Оцей валлонський
Готель немов
Те вавілонське
Змішання мов

Двері замкнімо
Ніч настає
Думає німо
Всяк про своє

ЛУНА

Історія у нас трагічна
Як маска гордого тирана
Ніяка сила вже магічна
Ніяка патетична драма
Кохання нашого не ввічнять

Упившись опісм — мана
Солодка й чиста — Томас Квінсі

Про Анні марив де вона
А я кажу собі Відкинься
Минай минаймо все мина

І згадка вмре як на узлісці
Рогів мисливських мре луна

ВАНДЕМ'ЄР

Нащадки згадуйте про мене я ж бо жив
У буряну добу падіння королів
Один по одному в печаловитій тиші
Свій скін безтрепетно стрічали августійші

У вересні Париж бував чарівним
Як виноградна ніч розжевріє над ним
Рясними гронами і птахи винозорі
В п'янкуму захваті клюють достиглі зорі
Що винобрання ждуть на вранішній зорі

Одного вечора якраз о цій порі
Додому ідучи по набережжі Сени
Я вчув протяжливий і урочистий спів
Що часом замовкав щоб інших голосів
Прийняти здалека зустрічні кантилени

Вслушався довго я в той гомінкий крутіж
Що звирував його розгуканий Париж

Жага мене пече Міста усього світу
Вливайтесь цілком в гортань мою неситу

І глянь уже Париж нестримний в тій жазі
Збирає солодощ без міри коштовиту
Що дивогронами співає на лозі

Тут обізвався Ренн за ним Кемпер і Ванн
Ось ми Париже пий З найкращих поривань
Що вигронилося тут що сонцем наїскрилось
Тобі чудовний несемо в саможертовний принос
Доми людей мозки і цвінтари і мури
Колиски повні крику якого ти ніколи не почуєш
Думки наші річки з верхів'я до низів
Шкіл пагінці і руки наші храми
Що близяться дзвіницями перстами
І розум наш гнучкий тобі шлемо
Чудною тайною закритий на замок
Фатальною лицарською на вроду
Незнаною ні Греції ні Сходу
Двоїстий розум наш потойбіч красоти
Якого іншому повік не осягти
Двоїстий сенс прадавньої Бретані
Де океан в напрузі ненастаний
Прибоями старий валашить материк
І вже із Півночі луна бадьюрий крик
Париже ось де ми твої живі напої
Міста із надміром потенції мужської
Де у святих цехах стальні святі горланяТЬ

Де хмари вагонять од димарів
Од тих індустріальних Іксіонів
Мільйони рук у нас на фабриках заводах
А пальці їх робітники
Що голі
Реальність продукують погодинно
Це все віддаємо тобі

Тут обізвавсь Ліон старим своїм собором
Що нове небо ткав псалмів шовковим перебором

Паріже пий божественні глаголи
Що ллються із устен моїх із Сони й Рони
Тут воскресає культ пречудотворних прощ
Із мученицьких язв кривавий рине дощ
О літепло благе о біль що смерть долав
Дитина дивиться як вікна розхиляються
І п'яні птиці опадають гронами глав

І з Півдня обізвавсь хорал новий

Паріже розуме єдино ще живий
Що переплеском доль формуюш нам гумобри
І ти охляле Середземне море
Беріть наші тіла як проскурки ламайте
Високі ці чуття сирітський їх танок
Тобі Паріже стануть за улюблене вино

А там з Сіцілії метнувсь не крик а хріп
Здавалось ті слова скандус крильми гриф
З лоз наших ягоди давно вже обірвали

Всі лоском полягли ті наливні овали
Витворний їх букет кров сонце сіль земля
Бери Париже спрагу утоляй
Під хмарами голодними що он
Голубить їх творець навскісний Іксіон
Під небом де тьма тем виводиться ворон
О гронама й очі ці що вицвіли по-свійськи
Як нудиться життя у лозах сіцлайських

А де ж сяйливі погляди сирен
Що мореходи їх довірливі любили
Вже не почuem їх ми біля скелі Скілли
Трьох ніжних голосів у душу не вберем

Протока тут як стій перемінила лик
Обличчя з плоті із води із чого хочете
Лицяються до нас
Ні ви не лиця ви лицьовані личини

І молодий плавець всміхавсь між берегів
А потопельники із виру виринали
Й пливли за ним тікаючи від дів
Що покидали і пучину й скали
Й своїх блідих потоплених мужів
А потім бавились у сонячнім просторі
Й пірнали знов у глиб де западають зорі

Як на шиповище многоголових змій
Покрита вся розкритими очима
Знов ніч прийшла почув я владний голос твій

О Риме

Ти враз прокляв мої колишній думки
І небо де любов спрямовує зірки

Вовчки що вирости на скорбнім хреснім древі
І зав'яддаючий у Ватікані крин
Настоють вино що я тобі точу
Вино як чиста кров того хто розуміє
Божественність рослинної свободи
Про неї ти нечув

Вінець трицарствія додолу впав без скарги
Сандалями його стоптали ієрархи
Побляк демократичний бліск
Ніч царственна гряде погуба всяких тварей
Голубки і орла ягници і вовчиці
Юрба царів ворожих і жорстоких
Устане з домовин на поклик винотоки
Як ти захланна і до бénketів жадна
Попить мого двохтисячлітнього вина

Рейн з Мозелем зливається мовчазно біля

Кобленца

То день і ніч Європа ревно молиться
Я забарившися на набережній млистій
Чув як години падали мов виноградне листя
І під той супровід лунав із дальних гін
Двох чистих рік благальний гімн

В твоїм краю Париже кращі вина
Ніж ті що родяться на наших берегах

Та й наші мужні грони вже в точилах
кровоточать

Тебе прагнущого задоволити хочуть
Пий усю кров Європи упивайся
Бо ти один прекрасний і шляхетний
Бо ти один утілить можеш бога
Всі виноградарі мої в цих чепурних домах
Що ввечері купаються вогнями в наших водах
Хоч і не відають що ти єдина суть
Хвалу тобі проречисту несуть
Ми ж плинні руки склавши молитовно
Мандруєм хвилями туди де солі повно
А місто спить в міжріччі як між ножиць
Згасивши проти ночі всі вогні
І в цій повсюдній типчині
Хіба далекий сплеск дівочий сон тривожить

Тепер вже з далини гукали сотні міст
У гаморі губивсь їх слів правдивий зміст
Ввіллявсь в той шумний вир
І стародавній Трір
Весь світ сконцентрувавсь у тім вині
Злилися в нім моря рослини й звірі
Оселі долі і співочі зорі
І люди перед небом на колінах
Покірне нам залізо щирий друг
Вогонь що мусимо любити як самих себе
Всі вславлені мерці для пам'яті єдині
І блискавки немов нові думки
Всі імена по шість всі числа поодинці

Паперу гори що звиваються мов полум'я
І ті що у землі нам вибілять кістки
Терплячі нудьгарі бессмертні хробаки
Війська шиковані до бою
Ліси розп'ять і мій курінь на палях
При березі очей які я так люблю
Квітки які кричать поза устами
Все невимовне несказанне
Мені довіку невпізнанне
Все одмінилося у чисте вино
Парижеві на згаду
І так одкрилося мені

Діяння гожі дні жахливі сни
Злягання проростання вічна музико
Ширяння поклоніння світлий болю
Світи на себе схожі і на нас
Я випив вас і не вгасив жаги

Але відтоді я пізнав смак всесвіту
Я всесвітом упився
Із набережжя дивлячись на гін ріки і сон

шаланд

Тож слухайте мене бо я гортань Парижа
Захочу знову вип'ю цілий світ

Гей слухайте мій спів всесвітнього пияцтва
Та вереснева ніч кінчалася помалу
Червоні вогники мостів згасали в Сені
Зірки ховалися народжувався день

*З книжки
«VITAM IMPENDERE AMORI» (1917)*

* * *

Любов померла на руках
Ти пам'ятаєш першу зустріч
Та інша прилетить як птах
Ти тільки вийди їй назустріч

Минула ще одна весна
Вона була ласкова й ніжна
Прощай годино чарівна
Ти прийдеши знов жадана й ніжна

* * *

Блідавий суморок затяг
Чужих кохань танок розмінний
Мій спомин спить у ланцюгах
Далеко десь від наших тіней

Та руки внизуються в пам'ять
Палючі як огнений біль
І фенікса вже крила правлять
У спопеляючу кушіль

Ланцюг проторсь помалу-малу
Схопився спомин і побіг
Чуй як глузує з нас зухвало
Я знову в тебе коло ніг

* * *

Мене ти так і не вгадала
А вже дивись іде кортеж
Ця гра була для нас невдала
А втіхи ж ми хотіли теж

Розбіглись маски кожна з кожним
Троянда в хвилю порина
В мені бринить гучком тривожним
Тобі не знана тайна

* * *

В саду громадка їх мала
Оповідали оповідки
А ніч їм коси розплела
Підкравшися не знати відки

О діти діти вам колись
Без крил літалося так гарно
Ти роже дика не колись
Бо аромат загубиш марно

Така пора хто хоч той крадь
Цілунки локони ружанці
А можна їй струменів нарвать
З фонтана всіх троянд коханця

* * *

Ти йшла в прозору чисту воду
Я в погляді твоїм тонув
Пройшов солдат нагнулась швидко
Зірвала одвернувшись вітку

Ти попливла а в мене серце
Мов перекинутий вогонь
Його розсяяли дзеркала
Вологи що тебе купала

* * *

От і минула юність мила
Зів'яв вінок зірви та їй кинь
Прийшла в сам раз пора дозріла
Пора зневаг і підозрінь

Це штучна кров чого ж бояться
І цей пейзаж міраж куліс
Фігуру зграбного паяца
Підкреслює уявний ліс

Холодний блік по сцені грає
І по твоїй блідій ішоці
І раптом постріл тишу крас
Не все одно що ті що ці

Крик захлинувсь портрет всміхнувся
Хоч і розбилось в рамі скло
Мотив нечутно ворухнувся
Між тим що буде й що було

От і минула юність мила
Зів'яв вінок зірви та й кинь
Прийшла в сам раз пора дозріла
Пора жалів пора прозрінь

З книжки «КАЛІГРАМИ» (1918)

Пам'яті мого найдавнішого друга
Рене Даліза що поліг на полі честі
7 травня 1917 р.

Х в и л і

УЗИ

Ужівки сплетені з криків

Давбни через усю Європу
Повішені вікі

Рейки що зв'язують нації
Нас на світі лиш двоє чи троє
Живе без сполуки
Подаймо ж руки

Хмари розчісують гребені зливи
Линви
Канати
Кабелі по дну моря
Вавілонські вежі обернуті в мости
Павуки-Жерці
Всі закохані зв'язані єдиним вузлом

Проміння тонно тонке
Струнно струнке
Нить єдинить

Пишу це єдино щоб вас прославити
Любі о любі п'ять почуттів
Вороги спогадань
Вороги жадань

Вороги плачів
Вороги жалів
Вороги всього того що я ще люблю

ВІКНА

Все живте мре між червінню і зеленню
Коли ляштать папуги в незайманих лісах
Обпатрані пі-ї
Поему б написать про птаха-однокрильця
І телефонограмою послати
Гіантський травматизм
Аж очі витікають
Між молодих турінок дивись яка гарнуля
Бідний юнак сякався у білу краватку
Відслониш фіранку
І вже розкривається вікно
Павуки чиї руки ткали світло
Краса матова блідість незглибні фіолети

То все даремна праця й не думай відпочитъ
Почнемо опівночі
Як маєш час то маєш і свободу
Миньки і равлики Сонця рясні Морський їжак
навзаході

Довті шкарбани перед вікном

Вежі

Вежі то вулиці

Криниці

Криниці то майдани

Криниці

Дупляві дерева де криються бродячі квартиронки

Мериноси співають аж конають

До зничавілых мериносок

А кряква крякає на півночі

Там де енотолови

Скоблять шкурки

Ряхтючий діамант

Банкувер

Де поїзд білий од нічних вогнів і снігу втікає

од зими

О Париж

Все жовте мре між червінню і зеленню

Париж Банкувер Єр Ментенон Нью-Йорк і Антіли

Вікно розчахається як помаранча

Прекрасний овоч світла

УЗВИШШЯ

Одного дня понад Парижем
Зійшлись в бою два літаки
Один червоний другий білий
В зеніті ж пломенів над ними
Одвічний сонячний літак

Один літак моя ж то юність
А другий людське майбуття
Вони боролися запекло
Отак архангел сяйнокрилий
З Люцифером колись боровсь

Лічба з задачею так б'ється
Так ніч воюється із днем
Так б'є на те що я люблю
Моя любов так ураган
Кричуше дерево ламає

І раптом тихо стало й любо
Париж як молоде дівча
Зі сну потягується млосно
Без журно стріпue волоссям
І пісню весело співа

Де ж там моя упала юність
Глянь торжествує майбуття
Я проголошую сьогодні
Усьому світу що вродилось
Нове мистецтво ворожби

Бувають люди як узвишша
Що височіють над людьми
І вдалині прийдешнє бачать
Ясніш за всяке сьогодення
За всю минувшину чіткіш

Часів окрасо і шляхів
Минай триваючи невпинно
Нехай шиплять зловісні змії
Їх не боїться вітер з півдня
І псілли й хвилі полягли

О плин часу якби машини
Навчилися нарешті мислить
У самоцвітні береги
Знай били б золотії хвилі
Знов піна матір'ю була б

І над орла зліта людина
Відрада синявих морів
Вона в повітрі тіні сіє
І сплінів рвійну круговерть
В якій наш дух сягає мрії

Іде доба новітніх магій
І скоро скоро ми побачим
Мільйони див мільярди чуд
Які й не снились міфотворцям
Старих вигадливих віків

Свідомості страшні глибини
Вас завтра зглиблять дослідять
І хто зна скільки ще істот
Добудуть з темних тих безодень
А з ними скільки ще світів

Ось підіймаються пророки
Мов гори сині вдалини
Знання у них точніші будуть
Ніж у теперішніх учених
Вони нас скрізь перенесуть

Бажання то велика сила
Ходи тебе я поцілую
О ти легка неначе пломінь
Бо в нього ти взяла навіки
І муку й сяєво і пал

Настане час і ми спізнаєм
Усі можливості страждання
І то не буде ні одвага
Ні самозречення ані
Щось інше досі нам відоме

Багато знайдемо в людині
Не шуканих іще прикмет
До ґрунту вивчим людську волю
Яка народиться там сила
Без інструментів і машин

Між нами ходять добрі мани
І проникаються взаємно
Відколи час добіг до нас
Початки щезли і кінці
Глянь перстень в тебе на руці

Часи пустель і роздоріж
Часи майданів і узвиш
Прийшов я фокуси робити
Із мертвим ніби талісманом
Живішим за живе життя

Вже остаточно увільнився
Я від усіх природних пут
Хоч може вмру та не згрішу
Чого ніхто ще не торкався
Те я в руці отут держу

Я звідав те чого ніхто
Не може навіть уявити
На цій долоні я не раз
Життя ізважив невагоме
І можу вмерти сміючись

)

В таку шугав я височінь
Що все на світі ледве мріло
І дивовижі і фантоми
Невже ж тепер мене здивує
Той мім що хоче вдати жах

Прощай же юносте жасминна
Вдихав твій свіжий аромат
Я на квітчастих колісницях
Між дзвоників гірлянд і масок
Як карнавалив буйний Рим

Прощай же юносте різдво
Коли життя було як зірка
Чий сяйний відблиск я вбачав
У ріднім морі Середземнім
Перлистишім за метеори

Пухнастішім за килим хмар
За гнізда ангельські м'якішім
Бліскучішім за ореоли
Усіх розсяяніх світил
Гармонієві мої ти втіхо

Я зупинився і дивлюся
Як по горючім морогу
Повзе змія не хто ж як я
Я флейта разом і флейтист
І бич який шмагає інших

Вже настає доба страждання
Надходить ера доброти
Прощай же юносте Пора
Прийшла майбутнє нам пізнати
Не помиравши від знання

То буде час палкої ласки
Де воля створить чудеса
Сім років небувалих випроб
І люди стануть як боги
Живі і мудрі і пречисті

Нові одкриваються світи
Дух томиться неначе цвіт
Що вродить духовитий овоч
Перед очима в нас дозрів
Він на веселих схилах гір

Я справді знаю це життя
І так лиш я співати вмію
Що пісня сиплеється як зерно
Ей ви співаки замовчіть
Не сійте куколю в пшеницю

Приплив до порту корабель
Увесь у вимпелах в штандартах
Нікого там ми не знайшли
Одну лише червону жінку
Що замордована лежала

А то раз жебрав я й мені
Хтось кинув полум'я у руку
Що опекло мене до губ
Не міг сказати я й спасибі
Непогасимий смолоскип

О де ти де мій друже миць
Ти так у себе заглибляєшся
Що залишилась лиш безодня
Пірнув туди я стрімголов
Аж у безколірні глибини

Я знову чую власні кроки
По неторованих стежках
Я всюди чую власні кроки
То тихі то швидкі й широкі
То близько десь то віддаля

Напевне голиться зима
Йде сніг і я такий нещасний
Пройшов я небо де життя
Як музика розкішна ллеться
Земля ж забіла для очей

Ви люди звикніть так як я
До тих чудес що вам звіщаю
До доброти що йде у світ
До тих страждань що я виношу
І ви пізнаєте майбутнє

Із тих страждань і доброти
Нова утвориться краса
Довершеніша за колишню
Яку пропорції творили
Йде сніг я весь горю й тремчу

Ось я сиджу вже за столом
Пишу про все чого досвідчив
І що співав там угорі
Он дерево гінке гойдає
Розвихреноволосий вітер

Якийсь циліндр красує на
Столі де фруктів цілі гори
Лежать і мертві рукавички
Он дама крутить собі в'язи
А кавалер єсть сам себе

На дні часу вихриться бал
Убив я душку-диригента
І чищу друзям помаранчу
Таку духмяну і сочисту
Як прерозкішний фейєрверк

Усі вже мертві метрдотель
В бокали ллє шампан уявний
Що піниться немов слімак
Шумує мов поетів мозок
Троянда ж пісню завела

Он раб тримає голий меч
На ріки схожий і джерела
За кожним махом розтинає
Він всесвіту тугий живіт
Відкіль нові світи виходять

Шофер сидить он за рулем
І щоразу як він сиренить
На розі чи на повороті
Встає новий безкрай світ
Іще незайманий дівочний

А третій номер онде жінка
Що підіймається у ліфті
Вона все вгору вгору йде
І світло хвилями струмує
І міниться вона в тім сяйві

Та це маленькі ще секрети
А є ж і глибші таємниці
Які розкриються от-от
Розіб'ють вас на безліч часток
Єдиною лишивши мисль

Та плач і плач і плачмо разом
Чи місяць буде той уповні
А чи тонкий молодичок
Ах плач і плач і плачмо разом
Ми ж насміялися за сонця

Життя тримають злотні руки
Пізнайте тайну золоту
Усе на світі бистрий пломінь
Що вицвітає з диво-ружі
І пречудовий точить дух

ДЕРЕВО

Співаєш разом з іншими а фонографи галопують
Де ж діліся сліпці куди вони пішли
Одним-один листочок зірваний мною перетворивсь
на тисячу міражів
Не покидай мене в оцій юрбі базарниць
Ісфагань обернулась у небо з блаватних полив'яних
тахлів
А я з тобою ізнов на шляху до ліонських околиць
Іще в вухах не одбринів дзвіночок продавця
солодцівки

А вже вчувається ляскучий голос
Товариша що з тобою гулятиме по Європі
Не виїждаючи з Америки

Дитина

Теля біловане в різниці висить

Дитина

I ця піщана околиця убогої міста далеко на Сході
Де митник величається мов ангел
Коло брами злиденного раю
I цей пасажир епілептик що піну пускає в залі
першого класу

Аероера Вітролом-Блеріо

I Кротиця-Аріадна

Ми взяли два купе в транссибірському експресі
I спали по черзі я і комівояжер ювелірної фірми
Хто ж був на варті тримав револьвер напоготові

Ти гуляв по Лейпцигу з худенькою жінкою
 в чоловічому перевдязі
Чого тільки не вимислить мисляча жінка
Та не слід забувати й легенд
Баба Яга в нічному трамваї в безлюднім районі
Підіймавшись угору я бачив погоню
Ліфт зупинявся на кожному поверсі

Між камінням
Між одіжжю барвистою вітрин
Між вугіллям розжареним каштаника
Між двома норвезькими суднами на причалі

в Руані

Твій образ

Він росте між карельських беріз

Той гарний сталевий негр

Найсумніше було
Як дістав ти поштівку з Коруньї

Дме вітер од захід-сонця
Металиться кора ріжкового дерева

На світі більшає жури
Боги постаріли з скорботи
Хоч ти жалів тих не ятри
Нові з'являються істоти
Та все по три

З на м е н а

МАЛЕНЬКЕ АВТО

31 серпня 1914 року
Пізнього вечора я виїхав із Довіля
В маленькому авто Андре Рувера

Нас було троє я він і шофер

Ми сказали прощай цілій епосі
Над Європою вставали розлючені велетні
Орли покидали гнізда чекаючи сонця
Хижі риби виринали з безодень
Народи сходились аби піznатись до кінця
Мерці здригалися із жаху в своїх похмурих

домовинах

Собаки гавкали туди десь до кордонів
Я їхав несучи в собі усі ці армії що бились
В моїй душі ж бо пролягли усі краї якими
сунулись війська

Усі ліси й веселі села Бельгії
Льоруж і Франкоршан відкриті оболоні
Куди не раз чужі вдирались легіони
І колії грімкі де ті що йшли на смерть
Прощались поглядом з оцим життям барвистим
Глибокі океани де чудища підводні
Байдужно шастали між решток кораблів

Вершини височенні де люди вперто б'ються
Куди й орел не злине
Людина б'є людину
І котиться униз падучою зорею

Відчув я у собі якісь нові істоти
Що світ новий будують і вправно ним керують
Якийсь купець багатий і дивно щедровитий
Небачені товари розіклав
А пастухи-гіганти німі отари гнали
Що йшли слова щипали і скубли як могли
Собаки ж гавкали на них усю дорогу

Я ніколи не забуду цієї нічної подорожі
коли ніхто з нас не промовив ні слова
О похмурий від'їзд коли вмерли наші три фари
О ніжна передвоєнна ніч
О села де хапливо працювали
Ковалі
Покликані між дванадцятою й першою годиною ночі
Їхали ми до голубого Лізье
До золотого Версалю
Тричі спинялися бо лопали скати

Коли ж другого дня опівдні
Через Фонтенбло
Ми в'їхали в Париж
Якраз оголошувано мобілізацію
Ми зрозуміли з товаришем

Що це мале авто нас привезло
В нову епоху
Хоч ми були вже зрілі люди
А чулисъ ніби щойно народились

ЗАРІЗАНА ГОЛУБКА Й ВОДОГРАЙ

О постаті убиті любі
О дорогі розквітлі губи
Міс Марес
Єтто Лорі
Анні і ти Маріє
Де ви дівчата
Я вас питаю
Та біля водограю
Що плаче й кличе
Голубка маревіс

Душа моя в тремкій напрузі
Де ви солдати мої друзі
Де ви Бійї Даліз Реналь
Печальні ваші імена
Як у церквах ході луна
Б'ють відгомоном до небес
Ви в сонну воду глядитесь
І погляд ваш вмирає десь
Де Брак де Макс Жакоб Дерен
Що в нього очі як той Рейн

Де мицій Кремніць волонтер
Вже може їх нема тепер
Душа ятритися з непокою
І водограй рида зі мною

А як вони іще живі
Десь б'ються на Північнім фронті
Тим олеандри всі в крові
І сонце ранене в траві
На багрянистім горизонті

ТИНЬ

Ви знову при мені
Спогади про товаришів що полягли в бою
Оліво часу
Спогади що злились тепер водно
Як сотня шкурок збігається в одно хутро
Як тисяча ран вбигаються в одну газетну статтю
Похмуре невловне видиво ти прибираєш
Постать мінливу моєї тіні
Індіанцем на вічних чатах
Тіне ти коло мене повзеш
Тільки мене вже нечуєш
Не знати тобі моїх божественних співів
А я тебе бачу і чую
О долі долі
Тіне рясна нехай береже тебе сонце

Ти ж так мене любиш що зроду мене не покинеш
Танцюєш на сонці і куряви не збиваєш
Тінь сонцеве чорнило
Письмо моого світла
Ладівниця жалів
Упокорений бог

ТА ЛЮТА ЛЮ

Я знаю люту люту Лю
За всіх вовків вона лютіша
Я серце їй до ніг тулю
Для неї ж іграшка не більше
Те бідне серце шуалю

Колись як цуцики такі
Були вірнющі сіроманці
І благородні вояки
Красунь приручених коханці
Були як вовчики м'які

Не ті часи пішли тепер.
Вовки нелюдяної ери
Перетворились на пантер
А цезарі й легіонери
Перевампірили Венер

Такий-то ставсь мені афронт
Та я Рувере все ж бадьорий

Коня добуду і на фронт
Подамся стримано-суворий
І гарний як Беллерофонт

Лиш на лубках ще збереглись
Такі фігури я люблю їх
Гай-гай де дівсь бувалий бліск
Де воїни часів минулих
Де війни що були колись

Г а р м а т н і л а д і в н и ц і

ПРИЦІЛ

Вишневі коні на Зеландській висоті
Там кулемети квакають легенди золоті
Люблю тебе Свободо що блимавши у підземеллі
О срібнострунна арфо о зливо моя музико
Противник невидимий на сонці срібна рана
Таємне майбуття просяяне ракетою
Ти чуєш Слово плаває тендітна рибка

Міста одне за одним стають ключами

Блакитна маска так бог убирає небо

Мирна війна аскеза метафізична самота

Діти з одрізаними ручками між оріфламами троянд

ОДМІНА

Плакала десь жінка

Гей-а-гей

Ішло кудись військо

Гей-а-гей

Шлюзник ловив рибку

Гей-а-гей

Били батареї

Гей-а-гей

Лисніли траншеї

Гей-а-гей

Сірники одсиріли

І все все

Все якесь одмінене

У мені

Тільки не любов моя

Гей-а-гей

ЗІТХАННЯ ГАРМАША З ДАКАРУ

У рубленій землянці критій очеретом
Біля сірих гармат повернутих на північ
 Згадую про село африканське
Де танцювалось де співалось де любилось
 Де говорилось
 Весело й поважно

Знов бачу батька що не раз у житті
Боровся з ашанті
Котрі служили англійцям
Знов бачу сестру забісану реготуху
В неї груди тверді мов снаряди
 Бачу знов
Матір-чаклунку що просо в ступі товче
 І єдина в селі цурається солі
А ще пригадую фетиш на дереві
Такий принадний і бентежний
Та двоїстий фетиш плодючості
Пізніш одрізану голову
На узболотті
О блідість моого ворога
То була срібна голова
 А на багновищі
Там місяць голосно світив
То була срібна голова
По небу колесом ходив
То була срібна голова

А я в печері невидимий
То була широї ночі негрова голова
Блідість Подоби гра
А потім моя сестра
За стрільцем одним потяглася
Він поліг при Аррасі

Скільки мені років не знаю
Треба б спитати у єпископа
Що сласно сласно так до мами
І масно масно до сестри
Це було в маленькій хижі
Не такій дикій і хижій як ця фронтова землянка
Я пізнав що таке засідки край болота
Де п'є жирафа розкарячиваши ноги
Пізнав жах ворога що набігши зненацька
Плюндрує село
Гвалтує жінок
Забирає дівчат
І хлопців аж тремтять тугі їм крижі
Я довго носив урядовця на ношах
Від села до села
Курникаючи
А там найнявся до хазяїна в Париж
Не знаю скільки мені років
Пішов призоваться
Записали двадцять
Я французький солдат мене вивели раптом у білі
П'ятдесят дев'ятий сектор не можна й казати де

А чим воно краще бути білим ніж чорним
Оце б потанцювати поговорити
Пойсти й спать
А то стріляй по німецьких обозах
По якихось дурних дротяних загорожах
Під металевою зливою
Пригадую страшенне озеро
Тіла злютовані лютим коханням
Шалену ніч
Чаклунську
Як оця
Де стільки жахливих позирків
Вибухає в розкішному небі

ВЕСЬ ЧАС

Пані Фор-Фає'є

Весь час
Ми далі йтимемо але вперед ніколи

І від планети до планети
І від сузір'я до сузір'я
Все той же Дон-Жуан тисячі й трьох комет
Не сходячи з землі
Шукає сил нових
Всерйоз приймаючи фантоми

І скільки забувається світів
Велике діло забуття
Хто б то примусив нас забути ту чи ту частину
світу

Де той Колумб що нам закриє материк

Згубіть
Але згубить по-справжньому
Аби могти знайти
Згубить
Життя аби знайти Звитягу

СВЯТО

Andre Ryverov

Одей крицевий фейєрверк
Видовище скажу з дотепних
Краси і зваги круговертъ
Технічно видав широтехнік

Он двох ракет
Рожевий зблиск
Мов ліф на персах розпанахав я
І пипки вгору піднялись
ВІН ВМІВ ЛЮБИТЬ

це епітафія

Поет втомившись від сторож
Взяв револьвер на запобіжник
І стежить літ бризкучих рож
І смерть надій їх перебіжних

Згадав він рожі Сааді
І враз у чергуванні змигів
До болю чітко розглядів
Стегна м'який і звабний вигин

В повітрі сизий алкоголь
Його зірок фільтрує прижмур
Снаряди линуть гуль-гуль-гуль
Крізь ночі духовите пижмо

Що в нім ти квітко мирно спиш

Артилерійські заграви

КРАСА У ВИГНАННІ

Тікай веселко-ворожбитко
Тікайте гожі кольори
Сховатись мусиш ти і швидко
Мене інфантоне кори

І вже веселка у вигнанні
І той хто міг її створить
Але поглянь на вітрі рвянім
Натомість прapor майорить

ПРЯДКА ВОЛОССЯ

Русявого волосся прядка
Не муч мене і не неволь
А в тебе чи жива ще згадка
Про спліт химерний наших доль

Монмартр Отейль і ти мов мрія
Тут тихий шептіт перебіг
Я пам'ятаю день коли я
Переступила твій поріг

Ця згадка-прядка нині впала
Додолу мов осінній лист
Дві долі наші напропале
Із днем згасаючим злились

ВІДМОВА ГОЛУБКИ

Різдво скінчилося Страстями
Благовіщення підVELO
Болюче й любе до нестями
Це самозречення було

Якщо зарізана голубка
Кривавиться з своїх відмов
То з крил її вилониться думка
В поему виллеться любов

ТАБОРОВІ ОГНІ

Вогні бродячі таборові
Освітлюють танок привидъ
І сни встають без плоті й крові
Поміж узорних верховіть

Зневага жаль що так гордливо
Буяли в серці де вони
Ледь жевріс нещасне тливо
Із спогаду і таїни

ГРАНАДСЬКІ ЖАЛІБНИЦІ

Десь там їх двоє у Гранаді
Оплакують один твій гріх
Ми ж тут жбурляємо гранати
І вже то яйця із яких

Клюються півники Інфанті
Ви чуєте той спів Жах-жах
Які гранати ви погляньте
У наших визріли садах

РІЙ МУХ

Заграв конем у діл зелений
Про нього думає дівча
Чийсь флот пливе до Мітлени
Десь лезо блискає меча

Як рвали ружу полум'яну
Їм очі раптом зацвіли
Уста вже здалеку так п'яно
Сонцями на уста лягли

ПРОЩАННЯ ВЕРШНИКА

Війна! Як їй радіє вершник
Які пісні який розгул
Ну на тобі на згадку персник
Вітрець зітхання звіяв з губ

Прощай! Він зник за поворотом
І десь поліг у боротьбі
Вона ж як перше хтивим ротом
Сміялась дивній цій судьбі

Облиті місяцем снаряди

ЧУДО ВІЙНИ

Яка то краса ракети що освітлюють ніч
Вони підіймаються на власну вершину
 й схиляються щоб подивитись униз
Це дами що танцюють поглядом в якому все
 і очі й руки й серце
Я впізнав твій усміх і твою жвавість

Це також щоденний апофеоз моїх Веронік
 що коси їх стали кометами
Ці перезолочені танцівниці належать усім часам
 і всім народам
Вони розроджуються раптом дітьми що тут же
 й помирають

Яка краса усі оці ракети
Та було б далеко краще якби їх було більше
Якби їх було мільйони і щоб мали вони
 абсолютне й відносне значення як літери в книзі
Та й так воно гарно неначе життя покидає
 вимпрущих

А все-таки краще було б якби більше
Дивлюсь я на тую красу що з'являється
 й тут же зникає
Здається мені ніби я втрапив на сяйний бенкет
Що голодна земля дас сама собі

Вона роззявляє широкі жаждиві роти
На той людожерний пир Валтасарів
Хто б міг подумать що так роззвіте людожерство
Що треба стільки вогню щоб засмажить
 м'ясиwo людське
Тому в повітрі так любо сказав би смаженим пахне
Це був би чудовий банкет якби небо теж йло
 з землею
А то воно душі самі ковтає
Який там найдок із душ
Отак аби тільки вогнями барвистими пожонглювати

Та я із своєю ротою влився траншесю
 в тихість тягучу війни
Час від часу вогненними криками засвідчує
 мою присутність
Я собі вирив корито і розтікаюсь
 по ньому навсібіч тисячними ручаями
Я в траншеї переднього краю але стаю всюдисущим
 чи тільки ще починаю
Започатковую справу грядущих віків
Важко здійснити її ще важче ніж міф
 про Ікара-літавця

Завітую вікам історію Гійома Аполлінера
Що бувши на війні умів повсюди бути
У тилових містах в блаженному пленері
І в решті світу
У тих що помирають плутаючись по дротяних
 загорожах

В жінках гарматах конях

В зеніті і в надирі на півночі й півдні на заході

й сході

І в окремішнім пеклі цього нічного бою

Але було б далеко краще

Коли б усі ті речі повні мною

Могли наповнити й мене

А це на жаль не так

Бо я повсюди в цю хвилину

а в мені крім мене самого нема нікого і нічого

МУШТРА

Ішли чотири бомбардири

З передової в біжній тил

І душі їхні і мундири

Вкривав гризький воєнний пил

Щось про колишнє бурмотали

Ступаючи по полю вряд

І ледве шиї повертали

Як ззаду квокав де снаряд

Минулим кожна думка скута

Без натяку на майбуття

Отак нелюдська ця покута

Привчала їх до нежиття

Є корабель який завіз кудись мою кохану
Є в небі шість ковбас вночі сказав би то личинки
 що з них визернюються зорі
Є ворожий підводний човен що має храп
 на мою кохану

Є тисяча ялинок навколо обчуhrаних оскіллям

Є піхотинець осліплений задушливим газом

Є вщент роздовбані кишки-траншеї Кельна

Гете і Ніцше

Є туга за листом що забарився

Є в мене у планшеті

 кілька фотокарток моєї коханої

Є полонені що бредуть понуро

Є батареї де обслуга вовтужиться коло гармат

Є військовий поштар що трюхиє шляхом

 попри окремо ростуче дерево

Є кажуть десь шпигун що шастає тут невидимкою

укрився підступно невидимим обрієм і злився з ним

Є високий лілейний бюст моєї коханої

Є капітан що тривожно чекає радіовісті

 про становище на Атлантиці

Є солдати в нічному наряді що пиллють дошки

 на труни

Є жінки-мексиканки що лементуючи благають

 маїсу у кровоточивого Христа

Є Гольфстрім такий літеплий і благодатний

Є за п'ять кілометрів цвінтар утиканій геть

 хрестами

Є там і сям окремі хрести
Є фіги берберійські на алжірських кактусах
Є довгі гнучки руки моєї коханої
Є чорнильниця зроблена мною з гільзи
 її не приймають на пошті
Є сідло мое мокне собі під дощем
Є кохання що лагідно веде мене за собою
Є чи то пак був полонений бош що тягнув на собі
 кулемета
Є на світі мужчини що зроду не були на війні
Є на окупованій території жінки що вивчають
 німецьку мову
Є індуси що дивляться зачудовано на поля Європи
І думають сумно про тих що хтозна чи судилось їм
 знову побачить
Бо вміння бути невидним зросло за війну
 неймовірно

ВОДНОРАЗ

Гарматний стугін уночі
Немов занудний стогін бурі
Мов туга в серці що ячить
В одноманітності похмурій

Стойть він дивиться ведуть
Полон і раптом майже тиша
Немов крізь вату десь гудуть
Гармати потім знов гулкіше

Ізняв шолом схилив чоло
То він вітає ніби в трансі
Цвіт руж жасминів і лілей
Що мріє в вертоградах Франції

Немов під маскою згадав
Чи єсь чорняві любі коси
Чи ж там його хто вигляда
За морем дальнім стоголосим

З ліщини марно шал збива
Горішки їм біда й не сниться
Чорнявко слухай як співа
У тебе на плечі синиця

Кохана в нас любов така
Як зустріч двох потужних сяєв
Коли до серця-маяка
Прожектор здалека скресає

Розквітнув спогадів маяк
О воронь кіс твоїх Мадлено
О заграви од стрілів як
Вони спалахують шалено
Мов блиск очей твоїх Мадлено

Зоряна голова

РУШАЙ

Обличчя два бліді опали
Хлип захлинувся і затих

Як руки мілі що опали
Як чистий пелюстковий сніг
Так листя падало зів'яле

ВИНОГРАДАР ІЗ ШАМПАНІ

Надходить полк
Село сливе заснуло в духовитім свіtlі
В священика на голові шолом
А пляшка шампану чим не гармата
Лоза винова мов геральдичний горностай
Привіт солдати
Я бачив їх туди й сюди біgom
Привіт солдати пляшки шампану що шумує кров'ю
Попасеться тут день чи два і знову на позиції
Все в ряд та в лад як чубуки лози ції
Я посилаю скрізь пляшки мої немов снаряди
чарівних гармат

Білява ніч Вино мое біляве
Виноградар співав зігнувшись у своїм винограднику

Виноградар безустий ген-ген на обрії
Виноградар що сам як бульбашна пляшка
Виноградар що знає яка то війна
Виноградар з Шампані що той же гармаш

Увечері всі ріжуться у памфиля
Л там дивись ізнов іти на північ
Де артилерія шипучі свої розкубрює пляшки
Прощайте повертайтесь добрі люди
Але ніхто не знає що там буде

МАЙБУТНЕ

Одгорнім солому
Поглядім на сніг
Напишім листи
І заждім наказу

Закурім люльки
Мріючи про любих
Он навпроти шанці
Поглядім на ружу

Іще джерело не висохло
Солом'яне золото не вицвіло
Поглядім на пчілку
І не думаймо про майбутнє

Поглядім на руки
Ото ж вам і сніг
І ружа і пчілка
І все майбутнє

КОБИЛИЦІ ЗАГОРОЖ

У білий і очистий листопад
Коли дерева пошпуговані оскіллям
Здавались ще старішими під сніgom
Скидались на залізні кобилици
Оточені як хвилями колючим дротом
Серце мое оживало як дерево повесні
Родюче дерево окрите ніби шумом
Цвітом кохання

У білий і очистий листопад
Коли співали моторошно снаряди
Коли мертві квіти земні точили
Дух свій мертвотний
Я день у день співав свою любов до Мадлени
Сніг повиває білим цвітом дерева
В горностаї вгорта кобилиці
Що скрізь бовваніють
Покинуті й хмури
Коні німі
Не буйногриві а колючодроті
Та я їх раптом оживляю
В табун строкатих скакунів

Що басуватими хвилями пливуть до тебе
По Середземному морю

І несуть тобі мою любов

Трояндо лілес пантеро голубко зірко моя голуба
О Мадлено

Люблю тебе розкішно-жагуче

Як марю про очі твої то марю про чисті джерела

Як думаю про твої уста мені являються троянди

Як згадаю про твої груди на мене сходить

дух-утішитель

О двоїста горлиця твоїх перс

І розв'язує мій язик поета

Щоб знов сказати тобі

Люблю

Твое лице букет чудовних квітів

Сьогодні ти мені вже не Пантера

А Всецвіт

Вдихаю пахощі твої мій Всецвіте

В тобі встають усі лілеї одрадісною піснею пісень

А співи що летять до тебе

Мене з собою поривають

На твій прекрасний Схід

Де лілеї обертаються в пальми

Що манять мене любими руками

Розпукується ракета квітка ночі

Коли навколо тьма

І розливається любовними слізами

Дощем крапчастим слізами щастя

І я люблю тебе як ти мене любиш

Мадлено

ЧОТАР

Мої уста жарітимуть геєнною
Мої уста будуть тобі пеклом солодощів і спокуси
Ангели моїх уст зайдуть на престол твого серця
Солдати моїх уст візьмуть тебе штурмом
Жерці моїх уст овіють фіміамом твою красу
Душа твоя двигтітиме як земля під час землетрусу
Очі твої зарядяться тоді всім коханням
що назбиралось в очах людськості відколи вона
існує

Мої уста будуть військом проти тебе військом
розмайтим

Протеїчним як чорнокнижник
невичерпний у метаморфозах

Оркестр і хори моїх уст проголосять тобі
моє кохання

Його шепчу тобі я здалека
Уп'явшись очима в годинник за хвилю почнеться
атаха

ПЕРЕМОГА

Співає півень я все мрію Лист на вітті
Ворушиться немов та бідна матросня

Крилаті і вертки неначе Лже-Ікар
Сліпці комашаться прудкою мурашвою
І виглядаються в калюжках тротуарних

Не йди від мене говорючий діаманте
Спи тут як дома тут усе твое
Це ліжко лампа ця моя пробита каска

О погляди сапфіри ясного блиску-ряхту
А дщі були зі щирого смарагду

Тебе я пам'ятаю о місто метеорів
Безсонними ночами які скресали зорі
В садах урочих сяєв букети рвати я звик

Та годі вже лякати те небо майже хворе
Ще мало в нас заїк

Ви не можете собі навіть уявити
Як успіх присипляє і оглулює людей

В інституті молодих сліпців якось питали
Чи нема у вас крилатого сліпчука

О уста людина шукає нової мови
Де всім граматикам не буде що робити

А ці старі мови от-от уже помрутъ
І як поезія ще ними користується
За звичкою мабуть а може з браку відваги

Та вони вже як хворі без сили без волі
Й-богу люди швидко призвичаються до німотій
Адже у фільмах вистачає міміки

А ми уперто говорім
Крутімо язиком
До болю до розпуки

Потрібні нові звуки нові звуки нові звуки
Потрібні приголосні без голосних
Приглухуваті пшикучі

Навчіться хуркати як дзига
Гундосьте тріскуче й протягло
Цмокайте язиком
Чвакайте як невиховані ненажери
Чвиркайте красиво як віртуозні плюваки
Бзюкайте губами на всі лади це надасть

вашій мові значності

Навчіться самохіть векати і гикати
А добре ще було б якби крізь наші спомини
Бив звук мов дзвін

Ми ще не вміємо первісно
Кохатися в нових речах
Кохана поки ще не пізно
Глянь полюбуй па паротяг
Чах-чах

Бо завтра вийдуть у тираж
Усі цяцьки ті залізничні
Вони згадутуться нам нараз
Такі смішні й анахронічні

Немов дві жінки глузівниці
Дві лампи тут переді мною

Від їх палаючого сміху
Поник я сумно головою
Той сміх розкочується
Скрізь
Руками говоріть і пальцями викляскуйте
В надуті щоки бийте немов у барабан

О слова

Вони у миртовім гаю
Як Ерос і Антерос плачуть
У небі міста я стою

Слухайте море

Воно удалині самотньо стогне й квилиль
Мій голос вірний наче тінь
Тінню життя жадає стати
Мінливим і живим як море хоче бути

Без ліку моряків запагубивши море
Ковтає мої крики як потоплених богів
Одну лиш тінь воно терпіти може
Тінь широко розкрилених орлів

Здригнувся бог то слово вибухло як ватра
Біжи держи мене Як жаль мені тих рук
Що простягалися побожно на мій гук
Яка ж оаза рук мене підхопить завтра
Чи ви вже вмієте радіть новим речам

О голосе я вивчив мову моря
І у нічнім порту серед шинків гармидеру
Я став упертішим за ту лернейську гідру

Дивись обіруч я зарну
В артерію кипучу міста
Та якщо завтра в мить одну
Ущухне кручія вириста
Хто зна куді тоді зверну

Подумай що залізниці
Вийдуть скоро з моди й ужитку
Дивись

Перемога
Це буде передусім .
Добре бачити здалека
Все бачити зблизька
І щоб усе називалось по-новому

РУДА ВРОДЛИВИЦЯ

Ось я перед людьми людина із здоровим глуздом
Знаю життя а дещо і про смерть що може знати

ЖИВИЙ

Зажив страждань і радощів кохання
Спромігся часом на думки які приймали інші
Вивчив кілька мов
Чимало попоїздив
Війни нюхнув в артилерії та піхоті
Втратив найближчих друзів у тій жахливій боротьбі
Здобувся рани в голову трепанувався під наркозом

Щось знаю про старе й нове що може про них
знати індивід

І от тепер забувши про війну
Між нами і для нас о друзі
Суджу я давній спір традиції і пошукув
Порядку і Пригоди

Ви чиї уста створені на подобу божих
Чиї уста утілений порядок
Будьте вибачні порівнюючи нас
До тих що в вашому порядку досконалі
Адже ми скрізь шукаємо пригоди

Ми вам не вороги
Ми хочемо вам дати широкі дивовижні володіння
Де тайна у цвіту усім дається тільки рви
Де є нові огні не бачених ще барв
І тисячі фантомів невагомих
Що треба їх реальністю зробити
Ми хочем дослідити доброту безмежну мовчазну
крайну

І є в нас час те все відкинути чи знову повернути
Тож майте жаль до нас ми завше боремось
на граях

Безмежності і майбуття
Простіть нам наші помилки простіть наші гріхи
Бо літо вже іде із спеками та грозами
З весною воднораз моя померла юнь
О Сонце то ж доба полум'яного Розуму
І я гряду в іюнь

Захоплений її величною ходою
Лише її люблю її пильнуу слід
Вона мене так вабить як магніт
І має вид
Бродливиці рудої

Волосся в неї золоте
Неагасним спалахом цвіте
То пломінь пломінь незвичайний
Що по троянді грає чайній

Але смійтесь смійтесь з мене
Люди всюдишині а найпаче люди тутешні
Бо стільки є такого що я не смію вам сказати
Стільки є такого що ви не дасте мені сказати
Змилуйтесь наді мною

*З книжки «ЗВІРОСЛОВ,
або ПОЧЕТ ОРФЕЯ» (1911)*

Елемірові Буржу

ОРФЕЙ

Дивись дивуйся і корись
Яке в нім благородство рис
Це світла голос музика пречиста
Читай «Пімандр» Гермеса Трісмегіста

ЧЕРЕПАХА

В фракійську ліру я дзвоню
Як і належить по званню
Танцюють звірі горопахи
Під дзвін моєї черепахи

КІНЬ

Мій владний хист на нього охляп сів
А треба то впряжені в колісницю
Моя судьба в ній стане за візницю
Напнувши віжки із моїх віршів
Якими я усіх перевершив

КОЗА

Тібетської кози хвиляста вовна
І навіть золоте руно Язона
Не варт того розкішного волосся
В якім мені зав'язнуть довелося

ЗМІЯ

О лютая у всі часи
Не мілувала ти краси
Згубила Єву Еврідіку
І Клеопатру чародійку
Ще знаю кілька жертв я
Що зжерла ти жеретія

КІТ

Нехай би був у мене дім
І жінка домовита в нім
І кішка хай снує між книг
І друзі як же нам без них

ЛЕВ

Не ті тепер пішли леви
Змізерніли царі й цариці
У клітках родитеся ви
Десь у німецькому звіринці

ЗАЄЦЬ

Не слинь даремно коло муз
Як заєць хтивий боягуз
Учись в зайчих вони навчать
Як в один чих зачать зайчат

КРОЛИК

Є інші трусики крім цих
На них так любо полювати
Лукаві сміють закривати
Нам доступ у долину Втіх

ВЕРБЛЮД

На чотирьох своїх верблюдах
Дон Педро й з ним десяток люда
Набачились у мандрах див
І я б по світу побродив
Та де узять мені верблюда

МИША

Ті дні мов миші тихокрокі
Мені надгризують життя
Вже скоро двадцять вісім років
І я прожив їх без пуття

СЛОН

Слон має многоцінні ікла
І в мене в роті теж товар
Щоб слава задарма не зникла
Нижу добірнії слова

ОРФЕЙ

Дивіться на ті всякі кузки
На ті стоніжки злотогузки
На ті химерливі мікроби
Найрозмаїтшої подоби
Дивніші за дива Голконди
І за палати Розамонди

ГУСІНЬ

Багатства дороблятись мусим
Поете май до праці хіть
Налазиться до лиха гусінь
Поки метеликом злетить

МУХА

Це мухи з півночі прочвари
Що знають всі шаманські чари
Хто ж не вгадає їх ества
Скажу це снігу божества

БЛОХА

Ті блохи друзі та й коханки
Тирані наші і тиранки
Вони і люблять нас немов
І ссуть із нас потроху кров

САРАНА

Іван Предтеча ви ж читали
До меду їв іще й акрид
Якби ж і вірші мої стали
Харчем що людям не обрид

ОРФЕЙ

Принада то душа ставок небес безодня
Яка ж бо риба в нас морська чи прісноводна
Зрівняється на вигляд і на смак
З тією що Христа являє тайний знак

ДЕЛЬФІН

Дельфіни грають плюсь та плюсь
В гіркій воді серед затоки
І я бувас веселюсь
Але життя таки жорстоке

ВОСЬМИНІГ

Чорнилом я все небо окроплю
І кров смокчу із того що люблю
Колег своїх не думаю зрікатись
Ні спрутів ні чорнильних каракатиць

МЕДУЗА

Медузи голови понурі
У фіалковій шевелюрі
Ви любите нещасні бурі
То й я вам родич по натурі

РАК

О нерішучосте Як блазень
Ганьби з тобою наберусь
Чого ми наче раки лазим
Все назадгузь все назадгузь

САЗАН

По скільки літ живуть вони
В ставках отії сазани
Чи смерть велика бalamутка
Про вас забула риби смутку

ОРФЕЙ

І Алкіон провісник бур
І прелукавий той Амур
І ті крилатії Сирени
Нам лихо кличуть безперервно
Не слухаймо тих голосів
Лиш ангельський вчуваймо спів

СИРЕНИ

Я розумію вас Сирени ніби щирі
Чому ви квилите вночі в морському ширі
Я море сповнене витворних голосів
Де не один вже рік на дно розбитком сів

ГОЛУБ

Ти голуб-дух тож неспроста
Зачав еси для нас Христа
Я як і ти люблю Марію
Мені женою сотвори ю

ПАВИЧ

Павич напрінджує хвоста
І хваста от де красота
Але здійсняючи той задум
Він світить дурень голим задом

СОВА

У мене серце як сова
Воно вже бите й перебите
Останній присок дотліва
Отак аби своїх любити

ІБІС

І я піду в землисту тінь
Хто жив усяк туди заглибивсь
Жахлива мертвa ця латинь
Цей нільський птах що зветься ібіс

БИК

Співа хвалу цей херувим
У райськім гурті хоровім
І ми там будем друзі ох
Як тільки нам дозволить бог

МІСТО Й СЕРЦЕ

Місто як ти людину береш у тенета
Над застиглим хаосом дахів флюгери
Ти нагадуєш серце тужаве поета
Де безумствують пристрастей рвучі вітри

Місто місто двійник шаленистого серця
Лиш наставлю долоню і чую биття
Міста й серця Одно неприступна фортеця
Друге вічне дитя що дивує з життя

ЕЛЕГІЯ МАНДРІВНИКА
ЗІ ЗРАНЕНИМИ НОГАМИ

Іди мандрівцю спроквола
Бо літній день огнем пала
І все мовчить крім джерела

Іди до затінку горнись
Між папоротей і чорниць
Між бджіл охочих трудівниць

Джерельце струмінь викида
Ще й не розплющившись рида
Сумнонароджена вода

Чого ж то плачеться вона
Бо стане з чистої брудна
Про те ѿ верба журлива зна

Та ти бадьоро ѹди хожай
Думками душу розважай
На збиті ноги не зважай

Не стрівсь тобі у лісі фавн
Од німф гостинця ти не мав
Ні жовтих півників ні малув

Богів ти топчеш мимохідъ
Ось ти вломив зелену віть
І бога знищив мимохітъ

Іди мандрівцю без богинь
Без тих другинь чи ворогинь
Топчи божків ти бог то гинь

Богів з очей і душ людських
Вбивай також утішить їх
Жертвовна кров із збитих ніг

Тебе загледівші сатир
Смішком трясе і крутить вир
Коли в ручай ти кинеш зір

Ти йдеш минаючи хрести
І поспішає пил густий
Твій слід кривавий замести

І мрутъ на тій путі божки
І нітяться чарівники
І никнуть феї і квітки

ПІСЕНЬКА

Оці чорниці для тієї
Що тут була
А майоран для душі моєї
Тра-ля-ля

А каприфолій то тій красуньці
Що я люблю
Коли ми підем по золотунці
Ляп-тур-лю

А розмайрин ми отут посадим
І резеду
На цій могилі посадим рядом
Тру-ду-ду

ПЕКЛО

Блукав пустелею без крапельки вологи
До моря вибився на спрагу знемага
Той мандрівник моя безвихідна жага
А море то твоя даремна перемога

У гарній масці хтось душа аж чорна в нього
Під шибеницею де змучена й нага
Любов повішена катюга ж вимага
Для неї іспиту іще і вогняного

Той спраглий маска та і страчена всі три
У пекло нуряться що лють моя копала
А імення пеклові Щоб ти мене кохала

Отак хоч раз в житті а долю обхитри
Як не судилося прекрасного кохання
Нехай міраклями овіється сконання

ЕПІТАЛАМА

Вже пізно пізно вже той чоловік узяв мою сестру
Із персами-спокусами в вечірнюю журу
І я не хтів під зорями непцирими
Не міг я слухать як її Коханець цілував

Охота сестро як вона буяла уночі
Роги трубили віддалік даремно зовути

Вмируща голова тобі роздерла лоно
Аби зігріть Святому зраджене чоло

Помріймо сестро о єдваб цих кіс зміїстих
Ти снила сном самиць ярких і рожаїстих
Хоч золотий той соп як інші сни мана
Та він сказав що ти кохання ще не знала

О безсоромнице чого твій свид засмаг
Мабуть на шабаші тебе впокорив Маг
Скажи скажи що ти робила там нага
Яка тебе туди принадила жага

Немов не читана ще книга дорожа
Який тебе притяг несамовитий лас
Дитино із грудьми тугими мов топаз
Скажи о сестроп'яко чого ти віддалась

Зоря тобі до ніг стелила жмутки роз
Твій сестро цвіт і свид ця ніч і цей гіпноз
О сонна вроднице від них я аж конав
Вслухаючись у чвал зальотного коня

Ти сіла в забедри і Маг тебе посів
Ув очі в груди в губи цілувати тебе посмів
Скажи о сестронько чого він не посмів
Ось ти вернулася тремка уся й хмільна
З огнених тих країв де діви ходять наго
Де чорно пружиться табун твоїх мужчин
Де на розпуттях спорзно корчаться тіла
Де сонцю голову одрубують щодень
Аби на землю кров його проміннями текла

ГАЙД-ПАРК

В тумані проповідники
Гундосили слейно
І тіні грали в піжмурки
Як ми ішли алеями

У сімдесят років
Рожеві дитячі щоки
Ходім ходім Елеоноро
Ну скоро

Дивись ідуть циклопи
Люльки чогось-то губляться
Хай губляться нехай
В очах гріховний рай
Ну сказано Європа

Там очі миром точаться
Тут руки вже голубляться
Поки пророки напророчатся
Любки налюбляться

1904

У Страсбург в дев'ятсот четвертім
Потрапив я під карнавал
В готелі стрівсь з якимсь Альберті
Що все провадив про вокал
Мене він знудив до півсмерті

В локалі кельнерка руда
В рожевім чепчику як в німбі
І Геба вічно-молода
Що слугувала на Олімпі
Так не ходила а шкода

У Римі в Кельні сном урочим
В квітках у гамі в конфетті
Твій шал не раз мене морочив
Ти карнавале багатій
Куди твій Крез куди твій Ротшільд

Меню було тут не скупе
Печеня з сарни до компоту
Тартинки з кремом і т. п.
Кіршвасер додавав охоти

Не вистачало лиш тебе

ВІРШ

Ввійшов
Сів
Не глянув на сірник рудоволосий
Чирк
І пішов

ПЕРЕД СЕАНСОМ

А потім підемо увечері
В кіно

Артисти що воно таке
Це вже не ті митці що звались так колись
Майстри різця чи пензля
Поезії чи музики
Артисти це актори і актриси

І якби ми були артистами
Ми б не казали кіно
Ми б говорили фільм

А якби ми були старими провінційними вчителями
Ми б не казали ні кіно ні фільм
А говорили б кінематограф

Ах боже мій та треба ж мати смак

ХОДІМО ШВИДШЕ

Надходить вечір мруті лілеї
Глянь небо на мої тобою послані жалі
На ніч меланхолійну

Ну ж усміхнись мені небого
Виходьте бідні на дорогу
Від голосу моого росте облудний ліс
Вогні-катуші палять душі

А на Гренельському бульварі
Робітники і буржуї

Дерева в майському муарі
Ну кинь ці вереди твої
Ходімо швидше хай їм чорт
Ходімо швидше

Стовпи застояні спроквобла
Над Сеною гуляти йдуть
Республіка вже приколола
Конвалій китицю на грудь
Що тут при березі цвітуть
Ходімо швидше хай їм чорт
Ходімо швидше

Ще й губки сердечком скромнуля
Робітники і буржуї
А добре вміш люлі-люлі
Твій брат загинув на війні
Ходімо швидше хай їм чорт
Ходімо швидше

ОРКЕНІЗА

Через браму в Оркенізу
Хоче в'їхати простак
Через браму з Оркенізи
Хоче вийти геть бідак

Що несеш бідаче з міста
Вартовий один підбіг
Душу я несу із міста
Бо вже серце десь відбіг

Що везеш простаче в місто
Вартовий другий підбіг
Серце я везу у місто
Може б пару де набіг

То й женись собі світами
Каже варта бідаку
То й женись як ти без тями
Каже варта простаку

Засміялась варта брава
Загудів у ріг гудець
Зачинилася міста брама
Скільки в ньому тих сердець

Ставльо

КОХАННЯ

Обручки в нас на підмізинних
Поцілувавшись я і ти
Шептали клятви неодзивні
У персні ті на підмізинних
Троянди в коси заплети

* * *

Дивились ми на лебедів
Що озером пливли вечірнім
Де верби в літеплу гладінь
Клонились вітами покірно
А день вмирущий лебедів

* * *

Вона пішла і рада
Пішла в село хоч дощ іде
Сама пішла без мене й рада
Її на танцях інший жде
Жінки ім'я вам зрада

* * *

Не знаю вже чи ще люблю я
Чи сніг мій гріх сковав замглив
Небес пухнатиться кирея
Любов лягла у серця глиб
І там із туги помирає

* * *

Печальних радошів зазнать мені далося
Я вірний зрадниці нелюблений люблю
О серде в гордошах я рівен королю
Що згордувала ним красуня злотокоса

Ця сонна вродниця не зна мого жалю
Я дужий я стерплю я сам би ще боровся
Та серде вражене в вечірніх зимніх росах
Чи остуджу твій пал чи тугу розіллю

Король позбавлений найзвичайніших благ
Дивився я без сліз на мрій розбиті лави
Щокаті дітлахи із подивом в очах

Де взявсь вітрець мене потішити в неславі
Вставай угору йди Тобі ясують шлях
Вершки сосон старих життя персти кістляви

ТРУБИТЬ РІГ

Любов замучила мене мов лихоманка
Лікуйся ліками що в кров трутизну ллють
Душа моя сліпа знетямлена шаманка
На кривду здатна лиш та на даремну лютъ

Я думав біла ти а ти вся чорна чорна
Ти мов кромішна тьма мов глупа ніч без зір
Усе оманливе непевне й ілюзорне
Страшна жага-мара охмарила мій зір

А може ти сама пречиста непорочність
То безум мій тебе з відчаю так чорнить
І може ще прозрять мої стражденні очі
Зболілі від безсонь плачів та злих привидь

VAE SOLI *

Гай-гай не в добрий час прийшли ви
Ти цинік Діоген і ти Онан
Чаклунська книжка жінка похітлива
З незаспокоєння кона

Але уста
Що прагнете моїх цілунків де ви
Десь королеви
До мене рвуться до п'янких нестям
Бо палить їх жадання невтоленне

Та це рука твоя рука ой леле
А ніжна плоть естами

* Горе самотньому (латин.).

ПРОЛЕТАРЕВІ

Безвинний в'язнику не можеш ти співати
Працюєш мовчуном та як крізь гам знарядь
Ти вчуєш гул стихій то знай що на свободі
Суворий добрий труд вершиться у природі
То чистий тепловій і чесний аквілон
З-над фабрик геть женуть димів лихий заслон
Земля із приязні ростить тобі врожаї
І дерево знання що бунтом визріває
Твоїх утоплених загойдують моря
А праведний огонь здивована зоря
Горить тобі вночі як мовчазна надія
І над вертепами чадними чари діє
Де загорьюєш ти свій щоденний хліб
Тамуючи дарма грудей ядущий хріп

Але й від сяйва зір я нижче не поставлю
Життя твого крові і мозку пролетарю
З могутніх чресел ти породжуєш сипів
Урівноважених і в злигоднях богів
І доньок що всяка час недолею вагітні
Спрацьовані жінки твої святиться гідні
В твоїх незайманок дівчат сором'язних
Прокинеться часом жадания ласк і втіх
Ta пестощів од рук тендітніших за їхні
І гинуть знаджені в розгуканому вихрі
Ta знаєш ти що сам створив еси красу
Цих міст неправедних пишноту і ясу
І вдень гаруючи в понурому забої
Ти мариш інколи тріумфами любові

З рейнського зошита

ТИСЯЧА ЖАЛІВ

Ясного вечора над Рейном о журбо
Юрбою притягли до шинку весільчани
Люльки закривлені сигари дим смерчами
Тут спочива моя розхристана любов

Du dicke Du * Любов верта як бумеранг
Вертає вовчою як вовкулака риссю
Пляшок поставлено їм декілька шеренг
Струнких вигончастих мов рейнські кипариси

А потім грамофон крутили мідножерлий
Піснями про любов шугали аж під дах
Хрипучі тенори скаплунених бідах
Що блазнями жили неблазними померли

Весілля городське і видно тогобічне
Сигари ж бо товсті блондинисті wie du **
І я браток любив блондинку на біду
Да прийде царствіє твоє Владико вічне

Неначе проскурки вминайте бутерброди
А молода нехай по саму дужку п'є

* Ти, товстухо, ти (нім.).

** Як ти (нім.).

Мені ж Любов да прийде царствіє твоє
Мені пора вже йти Прощайте ночоброди

Прощайте гультяї Кукукають зозулі
Розпишнюються ніч б'ють весла по воді
Мене в тяжкім жалю в закоханій біді
Розрадяять сосонки ті лагіdnі бабулі

СУТИНКИ

Ми обіймались за любки
На замковиші понад Рейном
Здаля веселі моряки
Вітали нас галантрейно

Спадає ніч тут стрімголов
Як у руїнах поцілунки
З води вигулькують на лов
В'юнки ундини й нібелунги

Не біймось карликів-проноз
Ще їх вино не вколисало
То й лементують там між лоз
Послухаймо пісень русалок

ДІВА З КВАСОЛЯНИМ ЦВІТОМ У КЕЛЬНСЬКОМУ СОБОРІ

Ця діва з квіткою вродливиця білява
І світлі ж кучері в дитятка круг чола
А очі голубі і в них небесна слава
Від Утішителя-бо чудно зачала

На крилах триптиха ще й преподобні жени
Побожно згадують часи минулих мук
Заслухані у спів безхитрісно-блаженний
Пурхливих янголят веселий перегук

Три дами ті й дитя жили колись у Кельні
Й квасолі цвіт десь тут в городчику лелів
А серафимів хор ті лики несмertельні
Вдав маляр дивлячись на рідних журавлів

І діва лагідна комусь була знайома
Ходила-бо не раз як вів її порив
До образу свого руки митця Гйома
Що ту намалював котру боготворив

ДО ІВОННИ

Ти дивний сад спокус де не один вже пас
Зальотний припутень свої голодні зори
Тут дикий виноград і пишний лиліяс
Красолі запашні й тернисті пасифлори

У тім саду весна і осінь водночас
У небо радісно стримлять гінкі дерева
І пінява цвітінь і зрілість янтарева
Духмяно гроняться і надята по почах

Немов із яблуні пелюсточки опалі
Жорстоких нігтиків твоїх емаль тонка
Твої повіки мов троянд платочки в'ялі
Ти весно чистая ти осене п'янка

ЛИСТ-ВІРШ

Краса ваша в очі мені влилась
Як місяця сяйво в води ставу
Навколішках благаю вас
Білявко схожа на чорняву

САМОГУБЕЦЬ

Три лілеї буйні на могилі моїй без хреста
Три лілеї буйні що їх вітер пічний коливає
Чорне небо дощами рясними часом поливає
Три лілеї владарні на них бахрома золота

Одна з рани росте і як промінь її осяває
Вона червоно грає кривава як злочин і мста
Три лілеї буйні на могилі моїй без хреста
Три лілеї буйні що їх жах звідусіль обвіває

Друга з серця що його мордує черва вироста
Третя вгору стріля крізь мої занімілі уста
На могилі мої що зневажено тулиться скраю
Наді мною й над ними прокльоном лягла самота

Три лілеї буйні на могилі моїй без хреста

ПІСЕНЬКА

Я повна рожа
Свіжа та гожа
Як одружусь
Вже не годжусь

А я лелія
Біла як мрія
Сина пов'ю
Сама помру

ПОХОРОН

Саджайте розмайрин
Танцюйте на могилі
Покійна вже спокійна
Упала ночі тінь

Амінь амінь

Упала ночі тінь
Танцюй кому не лінь
Склепились очі пильні
Моліться богомільні

Амінь амінь

Моліться богомільні
Молитви богу милі
Усі усі там будем
Усякому свій день

Амінь амінь

Усякому свій день
Саджаймо розмайрин
Танцюймо на могилі
А прийде час то гинь

Амінь амінь

Як прийде час то гинь
Моліться божевільні
Танцюєм на могилі
Співаєм смерті гіmn

Амінь амінь

* * *

Ходіть ходіть дівчата
Не варто жити на світі
Вже краще краще смерть

Б'є промінь як перун
Вони ж десь за метеликом
Ганяються удвох

І враз огнем взялися
Три дівчини смагляви
О сонце Справді смерть

І видно лиш три іскри
За хвильку вже нічого
Лиш сонце сонце й сон

* * *

Снять білі статуй з очницями пустими
Жадання смерті в них довіку невситиме
Усміхнені засніжені Амури
Сніжок мете мете
Все думають про те
Що десь далеко на Цітері
Поховані любові мертві
На ложі вквітчанім

Троянди і вербени
В їх мармурі ледь мріє млявий спомин
Про Гелли край
Що снить під золотом Селени

Душе моя
Хай не стиска тебе ніколи
Цей холод Пароса
Під парусами сонця

Та ось
Висурмлює хаос
Ненависть мух і ос
Мене заставлено інстинктам на поталу
На мене десь чига
Слизька черва з юдучими дощами
В землі це тіло зеленню візьметься
Ото і все життя потомне
Все
Матерія на частки розпадеться
Знов вицвітуть квітки дочасна в'янь
Квітки вінчань
І поховань

Живуть людей мільйони
І всі забудуть всіх
Гійоме
Ех

* * *

Без трепету зайшов я в непроглядний ліс
Де дерева були до слів моїх подібні
Не бачити тобі уже зірок Жалійсь
Як хоч а близьку їх гіпербол непотрібних
Не верне вже ніхто і цей вологий пах
Тисячолітньої гнилятини і прілі
Наповнить в слушний час твій нерухомий пал
Байдуже про твої недовідомі цілі

* * *

Судилося мені у тебе коло ніг
До скону лебедіть Люблю тебе Маріє
Слабенький голосе я від оман знеміг
Уже й поезії створити не здолію

Колись мені дававсь палкий жагучий ритм
Що поривав серця до трепету і мlostі
Тепер над віршем б'юсь що ледве майорить
І смерть мою снує як любо це вашмості

НЮХАР

До кришки винюхав усип мені дрібного
Табачнику на два чи на три су
Ти бач наїхали із города панове

До нас на гулянку бо тут така краса
Поспіли вже маслини зародило
З усіх садків ірвальниць чути спів

Надворі гарно так і тепло любо й мило
Та я уже такий старий не знаю
Чи доживу до світляків

Табачнику голубчику на́ три су
Хай я собі дрібненького натрушу

В мене є табак
Повна табакерка
В мене є табак
А ти сиди так

* * *

Спізнав її А будь ти тричі
Неладна з купою красот
Гадав Лаура Беатріче
Любов і слава Ідіот
Тобі не лаврів чемериці

МІСТО КАРКАССОН

Красуня молода
Серця збирає в перехожих

Сюди серця
Добре серця
Лихі серця
Бідні серця

Вам не дійти
До її губ
Ох ви серця
Бідні серця

Їй набрида
Вона серця складає в кошик

Біда

Чи довго ж там побудуть
Чи вдержаться вони
Недовго недовго
Навряд чи й піввесни

ВТЕЧА

Втіка на кораблі з коханцем королева
На березі король трагічний бородань
І мантія на нім хвилює соболева
Клейноди ронячи під ритм його ридань

Співають веслярі гойдається галера
Коханці слухають в полоні мрій-жадань
Байдуже рифи їм і звабниця сирена
Що в пісню вкравшися Нептуну править дань

О страх скільком тіlam і перлам довелося
Тут канути на дно без думки Я знайдусь
Лиш де-не-де квітки та ще жмутки волосся

Зірнувші плавають між синявих медуз
Манливе щастя втеч у сизий жах повите
Недарма з мантії опали самоцвіти

СЕКТОР 59

Прийшли книжкові нам посилки
По пошті польовій
Ладен читати бозна-скільки
Про поліцаїв та повій

Нам головне аби пригоди
Навіщо та любов

Тут небезпек по саме годі
Нехай і в книжці ллється кров

Старі романи популярні
Без краю і кінця
Убогий принц дівчата гарні
Все губляться то та то ця

Під ліжком сховані убивці
Тубільці в чагарях
Закону слуги кровопивці
На кожнім кроці страх

Дюма Феваль та Ежен Сю
Гюго Габоріо
Читав я музику ту всю
Коли ще був отакий-о

О вольні читачі тих англо-
Саксонських письмаків
Душа моя волає спрагло
Підкиньте свіжий детектив

НЕБОВІ

Небо ветеран у старім лахмітті
Довго ти нам служиш тисячні літа
Хмари то латки в тебе знакомиті
Сонце то медаль в тебе золота

Споглядать життя в цім барочнім світі
Певно це тобі нуд і сумота
Небо ветеран у старім лахмітті
Довго ти нам служиш тисячні літа

Ми тобі смішні в нашій метушні
Кричимо б'ємось мов несамовиті
Кладемо поклони ревні аж земні
За ту славу честь за цяпьки-блискіття
Небо ветеран у старім лахмітті

* * *

Із мого неба мрії і мрійки
Додолу роняться в зловонні квіти
Все мені маряться крізь соньки-дрімки
Світила згаслі та тигри ситі

Не все рожеві бувають рожі
Не все плакучі бувають іви
Знаю розгороджені огорожі
Героїв знаю всячес полохливих

Вся наша мова облудні звуки
Не вірю зомлінням щирих брехунок
Очі не очі звичайні губки
Надавиш капає Все розрахунок

* * *

Мені снилось я був на своїм похороні
Там тебе не було тільки чувся твій сміх
Я вампірячих губ твоїх знести не зміг
Ув очах попливли мені кола червоні
І помер я удруге почувши твій сміх

НА РОЗІ

Стоять старі злиденні і тупцяють бо холодно
І як на зло ніхто не йде наймати
Майже не балакають не зпають один одного
Лиш часом дехто буркне У бога душу мать

Фіакри проїжджають болотом їх обляпують
Пани ідуть штовхаються противні і не глипають
А тут ще й дощ урізав бодай би йому грець
У руки злидні хукають згинаються бухикають
Вихекують у бога в віру в хрест

І так не день не два а потім у шпиталь
Дохаркують чорно свій вік Поганяй до ями
Часом буває плачуть як діти чого піди спитай
І врешті дохнуть з думкою Чи вже б то пан біг
найняв мене

ЯКБИ МОЯ СИЛА ТА ВОЛЯ

О часе єдина путь від точки до точки
Якби приміг
Я б швидко змінив людське серце
І в світі лишилось би
Тільки прекрасне

Замість похилених голів покутних молитов
І туги і відчаю
Скрізь зясніли б чаші ладанки хранильниці
З дарами-мріями близкучими як ті античні
божества
Що відслужили вже своє в поезії
Чи майже відслужили

Якби приміг
Я поскупляв би всіх невільничок-пташок
І випустив би їх на волю
Летіть радів би я в душі летіть
Хоча про вдячність ви не маєте поняття
Я вашу дяку чую

ЛЮБОВ ПОГОРДА І НАДІЯ

Я взяв тебе притиснув до грудей як голубку
що дівча буває нехотя й задушить

Я взяв тебе з усією красою твоєю багатшою над усі
каліфорнійські родовища

в часи золотої лихоманки

Я наситив свою чуттєву хіть твоїм усміхом

твоїм зором твоїм трепетом

Я загнуздав твою пиху коли ти гнулася й корилась
моїй потузі моїй владі

Я думав що узяв те все та то була одна мана

І я тепер мов Іксіон що то кохався

з марою-примарою

облудною подобою тієї що зветься Герою

або незримою Юноною

Хто ж візьме хто ухопить хмару хто марево
впіймати здолає хто у своїх обіймах стисне
блакить небесну

Я думав що узяв усю твою красу а мав лише тіло

А в тілі вічності на жаль нема

У тілі є утіха а не любов

Тепер я марно намагаюсь обняти твою душу

Вона втікає вислиззає немов клубовище вужів

І гарпі твої руки на дальнім обрії то змії кольору
світанку що в'ються-в'юнятися на знак прощання

І я бентежуся і я гублюся

Мене втомила та любов що нею ти гордуеш

Соромлюся того кохання що ти так зневажаеш

Таж тіла не буває без душі

І як я маю сподіватись зійтися знов із твоїм тілом
коли твоя душа була від мене так далеко
Коли те тіло поєдналося з душою
Як інші всі живі тіла
Я володів тобою мертвовою

* * *

І все ж таки я виглядаю здалеку чи не йде поштар
І жду як насолоди твого щоденного листа і серце
мені скаче як оленятко коли забачу листоношу
І малюю тоді в уяві неможливі речі бо ж серце твое
не зі мною
І мариться мені що ми з тобою удвох чи може
втрьох лаштуюмося в морську дорогу й ніхто
на світі знати не знає про нашу любу подорож
кудись навіки
По тому морю по синющому синіщому за всю
на світі силь
По тому морю де ніхто не крикне Земля
Краса твоя вчуватиме мій спів чистіший над усі
слова вільніший над усяку хвилю
Чи може мое серце вже пізно думати про ту
мандрівку таємничу
Чекає човен нас фантазія крилата
А дійсність прийде теж колись
Аби з'єдналися душі
На ту чудовну прощу

* * *

Ану ж мое серце мужчини лампа згасає
Долий туди своєї крові
Ану ж життя мое підживи лампу кохання
Ану ж гармати прокладіть дорогу
Аби прийшов нарешті день перемоги
радісний день повороту

* * *

Даю моїй надії очі самоцвіти
Даю моїй надії руки пальмові віти перемоги
Даю моїй надії ноги тріумфальні колісниці
Даю моїй надії уста цей поцілунок
Даю моїй надії ніздрі вбирати аромат майового
цвіту
Даю моїй надії серде жертовний принос
Даю моїй надії майбутнє що тремкоче як далеке
світельце в лісових нетрях

ПРИМІТКИ

АЛКОГОЛІ

Зона

I пана Пії являв тип наймодернішого «европейця...—Іронічна характеристика Пії X (Джузеппе Мельхіора Сарто), що відзначався крайнім консерватизмом; був папою з 1903 по 1914 рік.

Даліз Рене — літературний псевдонім Рене Дюпюї, друга Аполлінера з шкільних років; був журналістом, загинув на фронті в 1917 році.

Стигмати (стигми) — червоні плями та виразки на тілі людини, які церковники видавали за знаки ран Ісуса Христа.

Симон Маг (прибл. I—II ст. н. е.) — один із зачинателів гностицизму — течії, що прагнула поєднати релігію та філософію; вважався чудотворцем. За християнською легендою, хотів купити у апостолів здатність творити чудо; звідси «симонія» — торгівля церковними посадами.

Аполлоній Тіанський — філософ-неопіфагорієць I ст. н. е., вважався також магом.

Єнох — за євангелієм, пророк і святий, після 365 років життя взятий живим на небо.

Рок — гігантський птах із арабських казок «Тисяча і однієї ночі».

Пі-ї — птахи, що нібито зрослися парами і мають по одному крилу: самець — праве і самиця — ліве. Про цих чудо-птахів Аполлінер вичитав із давнього «Азіатського щоденника». Насправді ж пі-ї — різновид китайських качок, які синхронізовано літають парами.

В агатах святого Віта... — Йдеться про готичний собор

у Празі, закладений у XIV ст. і добудований в XIX—XX ст.; відгомін подорожі поета в Чехію у 1902 році. *Сумирлива Лія чи Фердіна кігтиста...*—Лія—біблійний персонаж; Фердіна—персонаж із роману «Оргіана ніч в Сент-П'єрі на Мартініці», який приписується Аполлінерові.

Пісня нелюбого

Леото Поль (1872—1956)—французький письменник і театральний критик, завдяки йому поема була надрукована в журналі «Меркюр де Франс» в 1909 році; присвята з'явилася у збірці «Алкоголі».

Улісс (Одіссеї)—герой поеми «Одіссея» давньогрецького співця Гомера.

Цар Душ'янта і Шакунтала—герої драми «Шакунтала» давньоіндійського драматурга Калідаси (IV—V ст.).

Сорок серць Себasti...—Йдеться про сорок християн-мучеників із Цезареї (IV ст.). Назви міст Аполлінера змінив заради рими.

Ханаан—біблійна земля обітавана, де ріки течуть молоком і медом. Поєднаний з білістю жіночого тіла, образ ханаанських рік стає у Аполлінера символом утраченої любові.

Альба—«ранкова пісня», одна з найпоширеніших жанрових форм любовної лірики провансальських трубадурів (XII—XIII ст.).

Померли всі боги старі Великий Пан Христос і Ерос...—Поет ставить в один ряд Христа і язичницьких богів античності, як богів померлих.

Орфей—легендарний фракійський співець, що силою свого співу нібито міг рухати дерева й скелі.

Сирени—міфічні напівжінки-напівптахи, що своїм чарівним співом зманивали мореплавців, які гинули на рифах.

Як жінка вмерлого Мавзола...—Тобто Артемісія, вдова карійського царя Мавзола (IV ст. до н. е.), яка побудувала в Галікарнасі пишний надгробок (мавзолей) померлому чоловікові.

О мої бочки Данайд... — За грецьким міфом, п'ятдесят dochок аргоського царя Даная, з намови батька, повбивали в шлюбну ніч своїх чоловіків; покарані богами, Данайди після смерті мусили вічно носити воду в бездонну бочку. **Фавн** — давньоримський бог полів і лісів.

Дідона — карфагенська цариця, яка спалила себе на вогні, коли її залишив Еней.

Федра — дружина афінського царя Тесея, яка закохалася в пасинка Іпполіта; через нещасливе кохання заподіяла собі смерть.

Паліна — ім'я, можливо, витворене самим Аполлінером із двох французьких слів: *pâle* (бліда) і *câline* (солодка, ніжна).

Гібелліни — партія в Італії XIII—XIV ст., яка виступала за верховну владу в країні імператора Священної Римської імперії.

Вулкан — римський бог вогню й ковалства, чоловік Венери, яка своюю невірністю завдала йому багато клопотів; саме цю обставину обігрує Аполлінер.

Нубоса — ім'я, витворене Аполлінером з латинських слів *nubo*—пувеге — виходити заміж.

Бе-Ріє, Малурена, Сент Фабо — значення імен неясне.

Карабоса — зла ворожка; якщо її не запрошували на учту, вона своїм подарунком нищила дари інших гостей.

Люль де Фальгенен — ім'я, витворене Аполлінером із західнофламандського слова люль і латинського виразу *phallus tenens*.

Луїтпольд — регент при двох божевільних баварських королях, його небожах: Людовіку II (1864—1886) і Оттоні I (1886—1916).

П а л а ц - п і д н е б і н н я

Жакоб Макс (1876—1944) — відомий французький поет, друг Аполлінера.

Палац Розамонди — за середньовічною легендою, король Генріх II Плантагенет вибудував для своєї коханки Розамонди палац-лабіринт.

В лгњати білого... — тобто в Ісуса Христа.

С м е р к

Лорансен Марі (1883—1956) — художниця, кохана Аполлінера.

А и н і

Вірш присвячений Анні Плейден, яка виїхала до США.
Меноніти, квакери — церковні секти в США.

К о р т е ж

Байбі Леон — редактор газети «Ентрансіжан», який прихильно ставився до Аполлінера.

Корнелій Агріппа (1486—1535) — німецький філософ і вчений доби Відродження, автор трактату про жінок.

Урсулінки — черниці ордену святої Урсули.

М а н д р і в ник

Флере Фернан (1880—1943) — французький вчений і поет, знавець середньовічної літератури.

Евріп — протока між островом Евбея і материковою Грецією з примхливими і небезпечними течіями.

М а р і я

Написано після розриву з Марі Лорансен.

Б і л і й сніг

Ангели, ангели на небі... — Йдеться про переддень свята Різдва.

На одруження Андре Сальмона

Сальмон Андре (1881—1969) — французький поет з оточення Аполлінера. Його одруження збіглося зі святом 14 липня і свяtkовою ілюмінацією, що й обігрується у вірші.

С а л о м е я

Саломея — біблійний персонаж, падчериця царя Ірода. За танець зажадала голову пророка Йоанана (Іоанна Предтечі).

Д в е р і

Пі-мі — фантастичні риби, аналоги пі-ї (див. прим. до поеми «Зона»).

П у с т е л ь н и к

Ліліт — злий дух жіночого роду в давньоєврейській демонології; за однією з легенд, перша дружина Адама.

Е м і г р а н т і з Л е н д о р - Р о у д а

Бійї Андре (1882—1970) — французький письменник, критик і літературознавець, друг Аполлінера з 1903 року.

Лендор-Роуд — вулиця в лондонському передмісті, де мешкала Анні Плейден.

Б а г а т т я

Амфіон — у грецькій міфології син Зевса й Антіопи, музикант і поет, який збудував мури навколо Фів, граючи на лірі,— камені самі лягали на місце.

Тіндаріди — нащадки Леди і Тіндареоса, міфічного царя Спарти; серед них — Клітемнестра, яка вбила свого чоловіка Агамемнона.

С и н а г о г а

Левіафан — міфічна морська потвора, в Біблії — символ Єгипту.

З а р у ч и н и

Пікассо Пабло (1881—1973) — іспанський і французький скульптор та художник, друг Аполлінера.

Д і ж д а в о д д р у з і в ..

Флегетон — в грецькій міфології одна з підземних річок царства мертвих.

М і с я ч н е с я й в о

Арктур — найяскравіша в північній півкулі зірка (сузір'я Волопаса).

1909

Рекам'є (Жанна Франсуаза Аделаїда Бернар, 1777—1849) — господиня відомого аристократичного салону в роки Реставрації.

В тюрмі Сантє

В цій паризькій тюрмі Аполлінер був ув'язнений у вересні 1911 року, безпідставно запідозрений в причетності до викрадення з Лувру «Джоконди» Леонардо да Вінчі.

Готелі

Стиль Ля Вальєр... — тобто меблі кульгаві, як коханка Людовіка XIV герцогиня Луїза де Ля Вальєр (1644—1710).

Луна

Квінсі Томас (1785—1850) — англійський письменник, автор автобіографічної «Сповіді англійського наркомана» (1822).

Вандем'єр

Вандем'єр — місяць у французькому республіканському календарі, від латинського *vindemia* — збирання винограду; приблизно від 24 вересня до 23 жовтня.

Іксіон — у грецькій міфології цар лапітів, якого Зевс узяв на Олімп; домагався любові Гери, дружини Зевса — той створив для Іксіона подобу Гери. Зрештою Іксіона прив'язано до палаючого колеса, що крутилося безперестанку.

VITAM IMPENDERE AMORI

Латинська назва, що означає «Життя присвятити любові», створена за аналогією з відомим виразом *Vitam impendere vero* («Життя присвятити істині»), який був девізом Ж.-Ж. Руссо.

КАЛІГРАМИ

Узвишша

Псілли — за античними даними, народність, що жила в Лівії; вважалися вмілими заклиначами змій.

Дерево

Ісфаганъ (*Ісфахан*) — місто в Ірані, шахська столиця в XVI—XVII ст.; у Аполлінера — символ витонченого гедонізму й занепаду феодального Сходу.

Блеріо Луї (1872—1936) — французький авіатор і конструктор; перший 1909 року перелетів через Ла-Манш.

Аriadна — за грецьким міфом, дочка крітського царя Міноса; вивела героя Тесея з лабіринту.

Корунъя (*Ла-Корунъя*) — місто в Іспанії (Галісія).

Маленьке авто

Довіль — курортне містечко на березі Ла-Манша.

Рувер Андре (1879—1962) — французький художник та есеїст, близький друг Аполлінера, ілюстратор деяких його творів.

Льоруж, Франкоршан — місцевості в Бельгії.

Лізв — місцевість у Нормандії (*Франція*).

Версаль, Фонтенблю — передмістя Парижа.

Зарізана голубка й водограй

Реналь Поль — другорядний французький письменник.

Брак Жорж (1882—1963) — відомий французький художник, один із засновників кубізму.

Свято

Сааді (1184—1290) — славетний перський поет, автор «Гюлістану».

Дерен Андре (1880—1954) — видатний французький художник, друг Аполлінера.

Кремніц Mоріс — другорядний французький поет.

Олеандр — отруйне дерево, у цьому вірші символізує зло,

подібно до образу анчара у відомому творі О. С. Пушкіна.

Та лютая Лю

Лю — Луїза де Коліньї-Шаттіон, що в неї Аполлінер був закоханий.

Пуалю (букв. «волосатий») — так називали французьких солдатів-фронтовиків під час першої світової війни.

Беллерофонт — грецький міфічний герой, який спробував на крилатому коні Пегасі злетіти на Олімп, але розгніваний Зевс скинув його на землю й зробив сліпим та кривим.

Приціл

Ориблама (латин. aurea flamma — золоте полум'я) — прапор у вигляді полум'я.

Зітхання гарманча з Дакару

Дакар — столиця Сенегалу, в той час французької колонії.

Ашанті — народність, що проживає в Гані.

Весь час

Фор-Фав'є Луїза (померла 1961 р.) — французька письменниця і журналістка, подруга Аполлінера і Марі Лорансен, авторка книжки спогадів про Аполлінера.

Прядка волосся

Отейль — квартал Парижа.

Рій мух

Мітілена — стародавнє місто.

Чудо війни

Вероніка II (бл. 258 — бл. 220 до н. е.) — дружина єгипетського царя Птолемея II. У вірші йдеться про одну з легенд, пов'язуваних з її ім'ям.

Валтасар — останній вавілонський цар. За біблійним пе-

реказом, під час бенкету на стіні з'явився таємничий напис; пророк Даниїл розгадав слова, що віщували загибель Валтасарові. Тієї самої ночі віщування справдилося: цар був убитий, Вавілон захопив перський цар Кір.

Є

Гете Йоганн Вольфганг (1749—1832) — великий німецький поет.

Ніцше Фрідріх (1844—1900) — реакційний німецький філософ.

Бош, боши — зневажлива кличка німців.

В однораз

Мадлена — Пажес Мадлена, кохана поета.

Ч отар

Протеїчним як чорнокнижник... — тобто подібним до Протея, морського божества, яке мало дар перевтілення і пророцтва.

П еремога

Ерос (*Ерот, рим. Амур*) — у грецькій міфології божество любові, син Афродіти, зображався у вигляді крилатого хлопчика з луком і стрілами.

Антерос (*Ангерот*) — божество взаємної любові, син Афродіти.

Лернейська Гідра — дев'ятиголова потвора, яку вбив Геракл (другий подвиг Геракла).

ЗВІРОСЛОВ або ПОЧЕТ ОРФЕЯ

Бурж Елемір (1852—1925) — французький письменник.

Читай «Пімандр» Гермеса Трісмегіста... — «Пімандр» (*«Поймандр»*) — збірка творів містичного характеру, приписуваних елліністичному божеству Гермесові Трісмегі-

сту (Тривеликому); був популярний у французьких символістів початку ХХ сторіччя.

Язон (*Ясон*) — проводир походу аргонавтів у Колхіду по золоте руно. За деякими варіантами міфа, Орфей теж був на кораблі «Арго».

Згубила Єву Еврідіку I Клеопатру чародійку... — За біблійним міфом, змій (диявол) спокусив першу жінку Єву скуштувати заборонений плід із дерева пізнання добра і зла; німфа Еврідіка, Орфеєва дружина, загинула від укусу змії; остання єгипетська цариця Клеопатра (69—30 до н. е.) вчинила самогубство, давши себе покусати зміям.

Голконда — індійська держава, в XVI—XVII ст. славилася ремеслами та добуванням алмазів.

Яка ж бо риба... Зрівняється... З тією що Христа являє тайний знак... — Перші літери гасла переслідуваних християн «Ісус Христос Божий Син Спаситель» грецькою мовою складалися в слово «Риба». Художник Р. Дюфі проілюстрував цей вірш малюнком, де зображеній Христос-Орфей в оточенні умовних риб — дельфінів. Деякі християнські філософи переосмислювали міф про Орфея, ототожнюючи фракійського співця з Христом.

Алкіон — у грецькій міфології птах, який робить гніздо лише на тихій морській воді і таким чином віщує погоду.

З ПОСМЕРТНИХ ЗБІРОК

Пекло

Міракль (фр. *miracle*) — чудо; жанр середньовічної драматургії.

Епіталама

Епіталама — вірш або пісня на честь весілля.

1904

Крез (560—546 до н. е.) — лідійський цар, що славився своїм багатством.

Ротшильд Мейер Амшель (1743—1812) — банкір, засновник родини найбагатших європейських фінансистів.

Оркеніза

Оркеніза — часто вживана в середньовічній літературі назва міста-резиденції легендарного короля Артура.

Ставльо

Ставльо — містечко в Бельгії, де юний Аполлінер жив із братом.

Vae soli

Діоген Сінопський (бл. 400 — бл. 325 до н. е.) — давньо-грецький філософ-кінік, практикував крайній аскетизм. За легендою, жив у бочці.

Онан — біблійний персонаж, який не хотів подарувати своїй дружині радощів материнства.

Сутінки

Ундини (ондини) — русалки.

Нібелунги — володарі чудесного золотого скарбу, історія боротьби за який складає сюжет германського епосу («Старшої Едди», «Пісні про Нібелунгів»).

Снять білі статуї...

Цітера — острів, один із центрів культу богині кохання Афродіти, а також одне з її імен.

Гелла — дочка володаря Орхомена Афаманта і богині хмар Нефели. Тікаючи з братом Фріксом на золотому овні відлютої мачухи, впала у воду і потонула. На її честь протоку між Европою і Малою Азією названо Геллеспонтом (тепер — Дарданелли).

Селена — богиня місяця, в переносному значенні — місяць.

Парос — один із островів архіпелагу Кіклади на південні Егейського моря; славиться сліпучо-білим мармуром.

Спізняв її...

Лаура, Беатріче — оспівані Петраркою і Данте ідеалізовані образи коханої жінки.

Місто Каркассон

Каркассон — місто на півдні Франції.

Сектор 59

Дюма Александр (1802—1870) — французький письменник, автор численних історичних романів.

Феваль Полъ (1817—1887) — французький письменник.

Сю Ежен (1804—1857) — французький письменник-романіст.

Габоріо Еміль (1832—1873) — французький письменник, один із засновників детективного жанру.

ЗМІСТ

Шляхами оновлення поезії. Дмитро Наливайко 5

З книжки «АЛКОГОЛІ»

Зона	41
Міст Мірабо	48
Пісня нелюбого	
«В передніч лондонську туманну...»	49
Альба співана колись на вербну	52
«Померли ті боги...»	53
Відповідь запорожців турецькому султанові .	54
«Молочна Путъ...»	55
Сім шпаг	58
«Молочна Путъ...»	59
Крокосовий цвіт	62
Палац-піднебіння	62
Смерк	64
Анні	65
Клотильда	66
Кортеж	67
Марізіблла	70
Мандрівник	70
Марія	73
Білий сніг	74
На одруження Андре Сальмона	74
Прощання	76
Саломея	77
Двері	78
Штукарі	78
Люль де Фальтенен	79
Циганка	80

Пустельник	81
Емігрант із Лендор-Роуда	85
Багаття	
«В найчеснородніший з вогнів...»	88
«Палаю на кострищі...»	89
«Злинаючи з висот...»	90
Рейнські вірші	
Ніч на Рейні	91
Синагога	92
Дзвони	93
Лорелея	93
Знак	95
Вечір	96
Сіра	97
Заручини	
«Весною в мандри йдуть...»	97
«Діждав од друзів я освідчення в погорді...» .	98
«Мені й себе вже не жаль...»	98
«Я мав одвагу...»	99
«Даруйте мені мое невігластво...»	99
«Додержуюсь недільного спочинку...»	100
«Дійшло до того...»	101
«На розі вулиці...»	101
«Полум'ярем горю між вас храмовики...»	102
Місячне сяйво	102
1909	103
В тюрмі Санте	
I. «До камери іще в прийомі...»	104
II. «Вже я не я...»	104
III. «Туди й назад ходжу по клітці...»	105
IV. «Ці голі стіни ох яка нудьга...»	106
V. «О як повільно йдуть години...»	106
VI. «Чуть гомін міста звіддаля...»	107
Хвора осінь	107
Готелі	108
Луна	109
Вандем'єр	110

З книжки

«VITAM IMPENDERE AMORI»

«Любов померла на руках...»	117
«Блідавий суморок затяг...»	117
«Мене ти так і не вгадала...»	118
«В саду громадка їх мала...»	118
«Ти йшла в прозору чисту воду...»	119
«От і минула юність мила...»	119

З книжки «КАЛІГРАМИ»

ХВИЛІ

Узи	121
Вікна	122
Узвишня	124
Дерево	133

ЗНАМЕНА

Маленьке авто	135
Зарізана голубка й водограй	137
Тінь	138
Та люта Лю	139

ГАРМАТНІ ЛАДІВНИЦІ

Приціл	140
Одміна	141
Зітхання гармаша з Дакару	142
Весь час	144
Свято	145

АРТИЛЕРІЙСЬКІ ЗАГРАВИ

Краса у вигнанні	146
Прядка волосся	147
Відмова голубки	147
Таборові огні	148
Гранадські жалібниці	148
Рій мух	149
Прощання вершника	149

ОБЛІТИ МІСЯЦЕМ СНАРЯДИ

Чудо війни	150
Муштра	152
Є	153
Воднораз	154

ЗОРЯНА ГОЛОВА

Рушай	156
Виноградар із Шампані	156
Майбутнє	157
Кобилиці загорож	158
Чотар	160
Перемога	160
Руда вродливиця	164

З книжки

«ЗВІРОСЛОВ або ПОЧЕТ ОРФЕЯ»

Орфей («Дивись дивуйся...»)	167
Черепаха	167
Кінь	167
Коза	168
Змія	168
Кіт	168
Лев	168
Заєць	169
Кролик	169
Верблюд	169
Миша	169
Слон	170
Орфей («Дивіться на ті всякі кузки...»)	170
Гусінь	170
Муха	170
Блоха	171
Сарана	171
Орфей («Принада то душа...»)	171
Дельфін	171
Восьминіг	172

Медуза	172
Рак	172
Сазан	172
Орфей («І Алкіон...»)	173
Сирени	173
Голуб	173
Павич	173
Сова	174
Ібіс	174
Бик	174

З ПОСМЕРТНИХ ЗБІРОК

Місто й серце	175
Елегія мандрівника зі зраненими ногами	175
Пісенька («Оці чорници...»)	177
Пекло	178
Епіталама	178
Гайд-Парк	180
1904	180
Вірш	181
Перед сеансом	182
Ходімо швидше	182
Оркеніза	183
С т а в л ь о	
Кохання	184
«Дивились ми на лебедів...»	185
«Вона пішла і рада...»	185
«Не знаю вже чи ще люблю я...»	185
«Печальних радощів вазнати мені далося...» .	186
Трубить ріг	186
Vae soli	187
Пролетареві	188
З рейнського зошита	
Тисяча жалів	189
Сутінки	190
Діва з квасоляним цвітом у Кельнському соборі	191
До Івонні («Ти дивний сад спокус...»)	191

Лист-вірш	192
Самогубець	192
Пісенька («Я повна рожа...»)	193
Похорон	193
«Ходіть ходіть дівчата...»	195
«Снять білі статуй...»	195
«Без трепету зайшов я в непроглядний ліс...»	197
«Судилося мені у тебе коло ніг...»	197
Нюхар	197
«Спізняв ії...»	198
Місто Каркассон	199
Втеча	200
Сектор 59	200
Небові	202
«Із мого неба мрії і мрійки...»	202
«Мені снилось я був на своїм похороні...»	203
На розі	203
Якби моя сила та воля	204
Любов погорда і надія	205
Примітки	208

**ГИЙОМ АПОЛЛИНЕР
СТИХОТВОРЕНИЯ
С французского**

Перевод Н. А. Лукаша
Предисловие Д. С. Наливайко

Серия «Жемчужины мировой лирики»

Киев, издательство
художественной литературы
«Дніпро», 1984
(На украинском языке)

Редактори С. К. Жолоб,
О. М. Мокровольський
Художник В. В. Руденко
Художній редактор А. І. Кліменко
Технічний редактор Н. К. Достатня
Коректор А. Л. Алейникова

Інформ. бланк № 2490

Здано до складання 22.12.83.

Підписано до друку 13.02.84.

Формат 60×84 $\frac{1}{2}$. Папір друкарський № 1.

Гарнітура звичайна нова. Друк високий.

Ум. друк. арк. 6,626. Ум. фарб. відб. 8,660.

Обл.-вид. арк. 7,357. Тираж. 7000. Зам. 4-1.

Ціна 1 крб.

Видавництво художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Книжкова фабрика «Жовтень».
252053, Київ-53, вул. Артема, 25.

Гійом Аполлінер

- A76 Поезії. / Перекл. з франц. М. Лукаша; Передм. Д. Наливайка.— К.: Дніпро. 1984.— 225 с. (Перлини світової лірики).

Лірика Гійома Аполлінера (1880—1918) — одне з найвидатніших явищ європейської поезії ХХ століття. Художні відкриття французького поета сприяли значний вплив на розвиток всієї сучасної поезії, сприяли її оновленню та демократизації. Геній Аполлінера близький нам не стільки формальними новаціями, скільки художньо точним відтворенням духу нової доби, високим гуманістичним пафосом протесту проти буржуазної занедувленості, фольклорно чистою органічністю ліричних шедеврів.

A **4703000000—190**
M205(04)—84 190.84

І(Фр)

Γ
Α